

๒. ผู้ที่กำลังปรับเปลี่ยน

ผู้ที่กำลังปรับเปลี่ยน หมายถึง ผู้ที่ศรัทธาในแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืน แต่วิถีชีวิตและการจัดการฟาร์มยังต้องการความชัดเจน ที่ยังต้องการหาประสบการณ์ที่มากขึ้น

คุณสมบัติที่สำคัญของฟาร์มต้นแบบ

๑. กระบวนการผลิต – บริโภคมีความปลอดภัยต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม
๒. พึ่งพาปัจจัยการผลิต การบริโภคจากภายนอกน้อยที่สุด โดยยึดหลัก “การพึ่งตนเอง”
๓. มีองค์ความรู้เฉพาะที่เกิดจากการปฏิบัติงานในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน
๔. มีการเรียนรู้ตลอดเวลา(วิถีชีวิตแห่งการเรียนรู้) ทั้งการศึกษาดูงาน การทดลองปฏิบัติและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน
๕. มีการจัดการแรงงานที่เหมาะสม เช่น การเอามือเอาริ้น(ลงแขก) และให้ความสำคัญกับ กลุ่ม/เครือข่าย
๖. มีการวางแผนการผลิต การบริโภค การตลาด ที่สอดคล้องกับภูมินิเวศน์และบริบทชุมชน
๗. มีการเกื้อกูลกันระหว่าง คน พืช สัตว์ ภายในฟาร์มและให้ความสำคัญกับความหลากหลายของชนิดพืช สัตว์ และจุลินทรีย์(ผู้ย่อยสลายในดิน)
๘. ใช้ “ปัญญา” นำพาชีวิตด้วยระบบ “เศรษฐกิจพอเพียง”
๙. มีการนำความรู้และภูมิปัญญาไปเอื้อเพื่อให้เพื่อนบ้าน สมาชิกกลุ่มและสังคมให้ได้รับประโยชน์ด้วยความเต็มใจ

จากคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น ได้นำมาใช้เป็นเกณฑ์ชีวิตว่า เกษตรกรกลุ่มนี้สามารถพัฒนาเป็นฟาร์มต้นแบบได้ หรือไม่เพียงใด จึงขอนำเสนอรายละเอียดของเกษตรกรแต่ละฟาร์ม ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับฟาร์มต้นแบบดังต่อไปนี้

๑) ข้อมูลเกษตรกรผู้ที่กำลังปรับเปลี่ยน

๑. นายปฏิพงศ์ เตชะนา

นายปฏิพงศ์ เตชะนา อยู่บ้านเลขที่ ๒๐๕ ม.๘ บ้านดอนมูล ตำบลบ้านปาง อำเภอร่องบัวขาว จังหวัดลำพูน อายุ ๓๑ ปี การศึกษา ม.๖ มีลูกชาย ๑ คน หญิง ๑ คน มีรูปแบบฟาร์มสอนผสมผสาน จำนวนประมาณ ๑ ไร่ (โฉนด) เป็นของตนเอง เป็นคนแพ้ยาลูก และสารเคมีทุกชนิด จึงเป็นคนปฏิเสธการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตภายในฟาร์มของตนเองมาตลอด ดังนั้นฟาร์มนี้จึงมีกระบวนการผลิต-บริโภค ปลอดภัย สารเคมี ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ มีจุดเด่น/องค์ความรู้ที่สำคัญ คือ การผลิตฮอโมน/จุลินทรีย์/สมุนไพรอินทรีย์

การผลิตพืช-สัตว์ภายในฟาร์ม

- พืชผัก ปลูกรวมกันประมาณ ๑๐ - ๓๐ เปอร์เซ็นต์ (แล้วแต่ละชนิดของผัก) มีจำนวนประมาณ ๑๖ ชนิด อันมี ผักกาด ถั่วพุ่ม ถั่วฝักยาว แตงกวา บวบเหลี่ยม มะเขือเทศ ข้าวสาลี แตงไร้ ฟักทอง มะเขือชะงู พริกขี้หนู พริกขี้ฟ้า พริกหลวง (พริกหนุ่ม) โหระพา มะเขือยาว และแมงลัก เป็นต้น พืชผักดังกล่าวข้างต้น ปลุกในหน้าฝน-หนาว เหลือจากการกินภายในครัวเรือน ที่เหลือประมาณ ๘๐ เปอร์เซ็นต์ ขายให้คนในชุมชน และแม่ค้ารายย่อย คุณปฏิพงศ์บอกว่า พืชผักเหล่านี้ ผลิตไม่พอกับความต้องการของคนในชุมชน เพราะคนในชุมชนให้ความเชื่อถือเรื่องปลอดภัยจากสารพิษนั่นเอง

- ไม้ผล ประกอบด้วยลำไย ๑๕ ต้น กล้วย ๑๐ กอ มะละกอ ๒๑๕ ต้น กระท้อน แอปเปิ้ล เสาวรส มะม่วง และผักหวานป่า อย่างละ ๒-๕ ต้น ซึ่งไม้ผลเหล่านี้ปลูกรวมกันเอง และที่เหลือก็ขาย (ประมาณ ๘๐ - ๙๐ %)

- สัตว์/ประมง ไก่พื้นเมือง ไก่ไข่ หมู ปลาตก ปลานิล สัตว์ดังกล่าวข้างต้นเลี้ยงไว้กินเอง ๔ ชนิด ยกเว้นหมู ประมาณ ๑๐ % ที่เหลือขายให้พ่อค้าในท้องถิ่น

หากดูการผลิตพืชผัก ไม้ผล การเลี้ยงสัตว์/ประมง นับได้ว่าฟาร์มนี้มีการวางแผนการผลิต การบริโภค การตลาด ที่สอดคล้องกับภูมิวิเศษ และบริบทชุมชนพอสมควร เพราะพื้นที่ฟาร์มขนาด ๑ ไร่นี้ ตั้งอยู่ในที่ราบหุบเขา ติดกับถนนใหญ่ (ทุ่งหัวช้าง-ลี้) ลาดยางมะตอย ชุมชนตำบลบ้านปาง (หนาแน่น) มูลสัตว์ทั้งขี้ไก่ ขี้หมู เอาใช้ในการปรับปรุงบำรุงดินในสวนผัก และจากการจัดเก็บข้อมูลพบว่านายปฏิพงศ์ ผลิตปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก น้ำหมักชีวภาพ น้ำส้มควันไม้ จุลินทรีย์หน่อกล้วย และไตรโคเดอร์มา ไว้ใช้ในพืชผัก และไม้ผล ส่วนการกำจัดวัชพืชใช้เครื่องตัดหญ้า ถางด้วยจอบ และถอนด้วยมือ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อบ่งชี้ว่าฟาร์มนี้มีการวางแผนการผลิต การบริโภค การตลาด (ภายในชุมชนหรือตลาดแนวราบ) และให้ความสำคัญกับความหลากหลายของชนิดพืช สัตว์ และจุลินทรีย์ผู้ย่อยสลายในดินด้วย

องค์ความรู้-การเรียนรู้

นายปฏิพงศ์ ผ่านการฝึกอบรมด้านปศุสัตว์ (โดยเฉพาะหมู) จากหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วย ผ่านการศึกษาดูงานเกี่ยวกับระบบเกษตรอินทรีย์ เศรษฐกิจพอเพียงภายในจังหวัด และจังหวัดใกล้เคียง และจากข้อมูลพบว่า เขาได้รับมอบหมายจากหน่วยงาน จ.ก.ส. ไปเล่าประสบการณ์การทำเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงให้กับเกษตรกรอำเภอบ้านโฮ่ง อีกทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับปราชญ์/ผู้รู้ ในเวทีต่าง ๆ ที่จัดในจังหวัดลำพูน งานช่วงเครือข่าย SA) ถือได้ว่าเขาเป็นผู้ใฝ่ใจการเรียนรู้ผู้หนึ่งแต่ด้วยอายุเพียง ๓๑ ปี ถือได้ว่าเขาจะต้องผ่าน

การเรียนรู้อีกยาวไกล เพื่อการบ่มเพาะ “องค์ความรู้” จนเกิดปัญญาที่สามารถนำพาชีวิตด้วยระบบ “เศรษฐกิจพอเพียง” อย่างแท้จริง

จากข้อมูลพบว่านายปฏิพงศ์ ชื่อที่ดิน(ที่ไร่) อีก ๑ แปลง โดยกู้เงินจาก ธ.ก.ส. ทำให้เขาต้องรับผิดชอบกับหนี้สินจำนวนหนึ่ง และใช้ที่ดินแปลงนี้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถ้าปีไหนมีกำไรก็ใช้ผ่อนชำระหนี้กับ ธ.ก.ส. และยังพบต่อไปว่าเขาได้ทำธุรกิจบางประเภทที่มุ่งหาเงิน เพื่อนำมาชำระหนี้ ทำให้บางครั้งเขาก็สับสน ซึ่งนับว่าเป็นอุปสรรคหนึ่งที่เขาต้องฟันฝ่าด้วยความเพียง เพื่อมุ่งสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืนที่สมบูรณ์ต่อไป

๒. นายสุพัฒน์ วงศ์ไชย

นายสุพัฒน์ วงศ์ไชย อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๘๐ หมู่ที่ ๑๑ ต.บ้านปวง อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน การศึกษาระดับ ปวส. มีบ้านปลูกเอง และที่ดินเป็นของตนเอง จำนวน ๑ ไร่ ๒ งาน (โหนด) มีผู้อาศัยเป็นครอบครัว รวม ๔ คน ลูกชาย ๑ คน หญิง ๑ คน ส่วนที่สวน จำนวน ๘ ไร่ (น.ส.๓) เป็นที่ติดกับแม่น้ำลี้ และมีเหมืองฝายห้วยอุมผ่านหลังสวน ที่ดินแปลงนี้อยู่ติดกับถนนลาดยางสายลำปาง-ลี้

สวนของสุพัฒน์ใช้ชื่อ “บ้านสวนวังหน้า” มีรูปแบบสวนผสมผสานสุพัฒน์เลิกใช้สารเคมี ทั้งปุ๋ยและยา มา ๓ ปีแล้ว วัชพืชใช้เครื่องตัดหญ้า ถอนด้วยมือ แฉวถางด้วยจอบ-เสียม จึงเป็นฟาร์มที่พออยู่ได้ว่า ปลอดภัย สารเคมี ๑๐๐ เปอร์เซนต์

การผลิตพืช-สัตว์ภายในฟาร์ม

- พืชผัก – ไม้ผล จากข้อมูลแผนผังสวน พื้นที่ ๘ ไร่ ของสุพัฒน์พบว่า หัวยสวนด้านติดกับลำเหมืองฝายห้วยอุม ปลูกไม้หวาน (กิมซุง) ประมาณ ๒๐๐ กอ และมีบ่อปลาธรรมชาติอีก ๑ บ่อ (กิน) ในสวนมีแปลงปลูกผัก ๔ แปลง (ตามฤดูกาลที่เหมาะสม) ปลูกไม้ใช้สอย บรรณา ไม้สัก ตะโก ตะแบก ไม้ยูคา รวมประมาณ ๒๐ ต้น ปลูกไม้ผล ๖ ชนิด เช่น มะม่วง ลำไย ขนุน หน้อยหน้า รวมประมาณ ๑๗๐ ต้น มีกล้วย ๒๐ กอ มะละกอ และผักพื้นๆ อื่น ๆ เช่น เพกา ข่า ตะไคร้ เป็นต้น ซึ่งพืชผักและไม้ผลดังกล่าวข้างต้น ส่วนใหญ่ปลูกไว้กินและแจกเพื่อนบ้าน ที่ปลูกไว้ขายเป็นหลัก ก็คือ ลำไย ไม้หวาน และมะม่วง

สุพัฒน์ ผลิตสารทดแทนสารเคมี ใช้กับพืชไร่-ไม้ผล คือ ปุ๋ยหมัก (๒ บ่อ) ประมาณ ๕๐๐ ก.ก. ปุ๋ยคอก ๒,๐๐๐ ก.ก. เศษพืช ๑,๐๐๐ ก.ก. ปุ๋ยอินทรีย์ ๑๐ ก.ส. และใช้จุลินทรีย์ ๑ ขวด น้ำส้มควันไม้ ๑ กล.

- การเลี้ยงสัตว์

ในสวนมีเล้าหมู ๑ โรง ที่ผ่านมาสุพัฒน์เลี้ยงหมูพื้นเมือง จำนวน ๕ ตัว ซึ่งหมูนั้นเลี้ยงไว้ขายทั้งหมด จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น บ่งชี้ว่าฟาร์มนี้ก็มีวางแผนการผลิต การบริโภค และการตลาด (แนวราบ) และให้ความสำคัญกับความหลากหลายของชนิดพืช และจุลินทรีย์ผู้ย่อยสลายในระดับหนึ่ง

องค์ความรู้-การเรียนรู้

จากข้อมูลประสบการณ์การทำงานของสุพัฒน์ ได้ผ่านงานอาสาพัฒนาชุมชน จนท.องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) แขนงนำด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรภายในชุมชน ด้านหม่อพื้นบ้าน ฯลฯ หายสุด ยึดอาชีพทำการเกษตรผสมผสาน เขาจึงผ่านการศึกษาดูงาน (ทรัพยากร;เกษตรกรรมยั่งยืน) ทดลองปฏิบัติ เวที

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแวดวงนักพัฒนาที่หลากหลายเหล่านี้เป็นเครื่องบ่งบอกว่าเป็นผู้มากด้วยประสบการณ์ผู้หนึ่ง

การจัดการ

จากข้อมูล พบว่า สุพัฒน์ ใช้แรงงานตนเองจัดการงานในฟาร์ม และมีบางครั้งก็จ้างแรงงานรับจ้างภายในชุมชนอีก ๑ แรง ช่วยทำงาน นับว่ามีการจัดการแรงงานได้อย่างลงตัว

๓. นางประทุม สมบูรณ์ชัย

นางประทุม สมบูรณ์ชัย อยู่บ้านเลขที่ ๔๕ ม.๘ บ้านศรีดอนชัย ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน อายุ ๔๖ ปี มีสมาชิกในครอบครัว ๔ คน คือ สามี และลูกอีก ๒ คน มีที่ดินเป็นของตนเอง ๓ แปลง คือ แปลงที่ ๑ ประมาณ ๘ ไร่ แปลงที่ ๒ จำนวน ๓ ไร่ และแปลงที่ ๓ จำนวน ๑ ไร่ และใช้เป็นที่อยู่อาศัย ที่ดินทั้ง ๓ แปลง มีเอกสารสิทธิ์เป็นโฉนด ครอบครัวนางประทุม ไม่มีหนี้สิน

การปลูกพืช-เลี้ยงสัตว์

ที่ดินแปลงที่ ๑ (๘ ไร่) ปลูกลำไยจำนวน ๒๑๐ ต้น ปลูกข้าวไว้กินเองในที่ดินแปลงที่ ๒ (๓ ไร่) ส่วนที่อยู่อาศัย (๑ ไร่) ปลูกผักพื้นบ้าน พืชสวนไม้ผล มีบ่อปลา และเลี้ยงไก่ เพื่อใช้บริโภคภายในครอบครัว อันประกอบด้วย ไม้ไผ่หวาน มะละกอ ขนุน มะม่วง มะพร้าว น้ำหอม หน้อยหน้า ชมพู กล้วยน้ำหว่า มะกรูด มะนาว ผักชะอม พริก ฯลฯ และไก่ไข่ พืชที่ปลูกจำนวนมาก คือ มะละกอ และ กล้วยน้ำหว่า คือ อย่างละ ๒๐ ต้น นอกนั้นมีจำนวนระหว่าง ๒ - ๕ ต้น

ลำไย และข้าว ยังมีการใช้ปุ๋ยและยาเคมีบ้างเล็กน้อย ส่วนพืชที่ปลูกไว้กิน (ในบริเวณบ้าน) จะไม่ใช้สารเคมี ใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยขี้ไก่ ใช้สะเดาทดแทนสารเคมี

องค์ความรู้-การเรียนรู้

ประทุม เป็นผู้นำสตรีภายในชุมชน เคยผ่านการฝึกอบรม-เรียนรู้และฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สสส. และยังได้ผ่านการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน ด้านการพัฒนาชุมชน จากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ที่หลากหลายและยาวนาน จึงนับว่าเป็นผู้มีประสบการณ์ผู้หนึ่ง

จากการศึกษาพบข้อมูลของประทุม ที่น่าสนใจคือ ครอบครัวของประทุม ลูก ๒ คน อยู่ในวัยที่กำลังเรียนหนังสือ ซึ่งปัจจุบันค่าใช้จ่ายการศึกษาของครอบครัวโดยทั่วไปจะสูง และเป็นปัญหากับครอบครัว แต่จากข้อมูลพบว่า ครอบครัวนี้ไม่มีหนี้สิน อันแสดงถึงการนำองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างลงตัว

การจัดการ-การตลาด

กิจกรรมในนาในสวน มีการดูแลรักษาและทำเองทั้งหมด ไม่มีการจ้างแรงงานเพิ่มเลย หน้าบ้านประทุมวางขายไข่ไก่ และพืชผักบางชนิดที่เหลือกันภายในครอบครัว อันบ่งบอกถึงว่าครอบครัวนี้มีการจัดการแรงงานที่เหมาะสม และมีการวางแผนการผลิต การบริโภค การตลาด (ไม่เคยพบปัญหา) ที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนด้วย

๔. นายไมตรี นันตะจันทร์

นายไมตรี นันตะจันทร์ อยู่บ้านเลขที่ ๑๐๗ ม.๒ บ้านล้อง ตำบลป่าซาง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน อายุ ๕๗ ปี การศึกษาปริญญาตรีเศรษฐศาสตรการเกษตร และศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสหวิทยาการ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ในครอบครัวอยู่อาศัยด้วยกัน ๔ คน มีพื้นที่ดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร ๒ แปลง คือ ๑) แปลงที่ใช้ปลูกพืชแบบผสมผสาน จำนวนประมาณ ๔ ไร่ ๒) แปลงที่ใช้ปลูกไม้เศรษฐกิจ (สวนป่า) จำนวนประมาณ ๔ ไร่ ทั้ง ๒ แปลง ปลอดสารเคมี ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์

การผลิตพืชภายในฟาร์ม

แปลงที่ปลูกไม้เศรษฐกิจ ได้ปลูกไม้ยืนต้นผสมผสานกัน อันประกอบด้วย ไม้สัก ไม้แดง ไม้ยางนา ประดู่ป่า-บ้าน ต้นคูณ และต้นจามจุรี ส่วนแปลงที่ปลูกผสมผสาน เป็นแปลงที่ใช้ปลูกไว้กินภายในครัวเรือน ที่เหลือแบ่งปันญาติมิตร และเพื่อนบ้านใกล้เคียง ที่เหลือจึงขาย (เล็ก ๆ น้อย ๆ) ซึ่งแปลงนี้เป็นแปลงที่ปลูกพืช แต่ยังไม่มียieldผลผลิต พืชเดิมที่มีก็คือลำไย ประมาณ ๑๐ ต้น ให้ผลผลิตแล้ว และเก็บขายเอง ในสวนนี้มีพืชที่ประกอบด้วย ไม้ไผ่กำหม่น ให้หน่อไม้กินได้ แล้ว ๑ ปี กลัวย่น้ำหว่า มะม่วง มะพร้าวพื้นเมือง มะขามเปรี้ยวยักษ์ ฝรั่ง มะปราง ละมุด และไม้พุ่มบ้านจำพวก มะรุม ผักเสี้ยว ลิ้นฟ้า มะนาว ขี้เหล็ก อย่างละประมาณ ๑๐ ต้น ส่วนสัตว์ไม่มีการเลี้ยงในสวนนี้

องค์ความรู้-การเรียนรู้

จากการที่เขาเป็นข้าราชการบำนาญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีประสบการณ์การเป็นนักพัฒนาชุมชน (พัฒนากร) กระทรวงมหาดไทย ๑๐ ปี และตำแหน่งท้ายสุด คือ จนท. วิเคราะห์นโยบายและแผน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผ่านเวทีการฝึกอบรม เวทีเสวนา-แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ จนท. ภาครัฐ-NGO มาอย่างยาวนาน และมีเนื้อหาสาระที่หลากหลาย จึงพอที่บอกได้ว่าเป็นคนที่รู้จักตนเองและโลกโลกาภิวัตน์ได้ระดับหนึ่ง และหลังจากลาออกจากชีวิตข้าราชการและมาโลดแล่นอยู่ในวงการเกษตรกรรมยั่งยืน และมาจัดการ(ปฏิบัติ) สวนด้วยตนเอง จึงเป็นช่วงของการเรียนรู้ ทดลองปฏิบัติจากของจริง ตามวิถีสังขารที่อำนวยให้ในปัจจุบัน

การจัดการ-การตลาด

ด้วยข้อจำกัดหลายประการของที่ดินทั้ง ๒ แปลงนี้ คือ ดินเสื่อมโทรม ระดับน้ำอยู่ลึก ระดับปานกลาง แรงงานรับจ้างในชุมชนหาได้ยาก พืชที่ปลูกส่วนใหญ่จึงต้องมีรากแก้ว ทนแล้ง ผลผลิตที่ผู้ซื้อต้องมาซื้อในสวน และมาจัดการเอง เช่น มะม่วงแก้ว มะขามเปรี้ยวยักษ์ ไม้ซางหม่น มะพร้าวพื้นเมือง นอกนั้นเป็นพืชที่ปลูกไว้เพื่อการบริโภค และการแบ่งปัน และระบบน้ำที่ใช้ในปัจจุบันคือ ใช้เครื่องปั้มน้ำ (ไฟฟ้า) ขนาด ๑ นิ้ว ดูดจากบ่อน้ำตื้นลึกประมาณ ๔ -๕ เมตร ซึ่งมีปริมาณน้ำเพียงเล็กน้อย และเป็นการดูดช่วงสั้น ๆ เท่านั้น

การปรับปรุงบำรุงดิน ใช้ ปุ๋ยหมักอินทรีย์ ปุ๋ยคอก ขี้ไก่ ขี้วัว และปุ๋ยพืชสด (หญ้าตัด) และน้ำหมักชีวภาพ EM ถึงขนาด ๒๐๐ ลิตร ซึ่งหากมองในด้านการพึ่งพาแล้วถือว่าเป็นจุดอ่อนของการจัดการ คือ วัสดุที่กล่าวข้างต้น ต้องซื้อ และนำเข้าจากภายนอกทั้งหมด ยกเว้นหญ้าที่ตัด (ปุ๋ยพืชสด) เจ้าของจัดการด้วยตนเอง

ส่วนการตลาดต้องรอให้ผลผลิต (มะม่วง มะขามเปรี้ยวยักษ์ ไม้ไผ่ มะพร้าวออกสู่ผู้บริโภคในโอกาสต่อไป

๕. นางอัมพร วงศ์หลังห้า

อยู่บ้านเลขที่ ๑๘๘ ม.๑๐ บ้านชัยสถาน ตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน มีการศึกษาจบระดับอนุปริญญา (ป.ศ.สูง) สาขาการเกษตรและเคหกรรม จากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มีบุตรชาย ๒ คน มีพื้นที่ถือครอง-ทำกินดังนี้

แปลงที่ ๑ เป็นของตนเอง	เนื้อที่ ๗๐ ตารางวา
แปลงที่ ๒ เป็นของแม่	เนื้อที่ ๕ ไร่เศษ
แปลงที่ ๓ เป็นของแม่	เนื้อที่ ๑๔ ไร่เศษ
แปลงที่ ๔ เป็นของสามี	เนื้อที่ประมาณ ๒ งาน
แปลงที่ ๕ เป็นของครอบครัว	เนื้อที่ประมาณ ๓ งาน

และแปลงที่ ๖ พื้นที่เช่า มีเนื้อที่ประมาณเกือบ ๓ งาน และได้ขุดสระเลี้ยงปลา ภายในสวนด้วย (ลงทุนเอง และจำนวน ๑๒,๐๐๐ บาท)

ที่ดินดังกล่าวข้างต้น มีแปลงที่ ๓ ใช้ทำนาไว้กิน/ขาย จำนวนประมาณ ๑๓ ไร่ แปลงที่ ๑,๒,๖ ปลูกพืชผัก-พันธุ์บ้าน ทำปศุสัตว์- เลี้ยงปลา โดยมีรายละเอียด กิจกรรมภายในฟาร์มดังนี้

การผลิตพืช-สัตว์

● ไม้ผล

ประกอบด้วย ลำไย (๗๐ ต้น) มะพร้าว (๕๐ ต้น) มะนาว (๒๐ ต้น) มะม่วง มะเฟือง มะไฟ มะกรูด ส้มโอ ทับทิม แก้วมังกร กระท้อน ชมพู่ มะละกอ น้อยหน่า ขนุน ลองกอง ฝรั่ง มะยมขิด และลูกหว้า อย่างละ ๒ – ๑๐ ต้น

● พืชผัก-ผักพื้นบ้าน

มีความหลากหลายของชนิดพืชที่ปลูก อันมี ผักหวานบ้าน (๑๐๐ ต้น) ผักเชียงดา (๒๐ ต้น) มะรุม สะเดาหวาน ข่า ตะไคร้ กระชาย ขมิ้น พริก ผักบุ้ง มะเขือพวง มะเขือปู้ มะเขือเปราะ มันแกว มันสำปะหลัง ถั่วพู ถั่วฝักยาว ผักกาดขาวดอง ผักคะน้า ผักขม ตีปาลี ชะอม กระจายอยู่ในฟาร์มของอัมพร

● เลี้ยงสัตว์-ประมง รายละเอียดดังตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ ๑๓ ข้อมูลการเลี้ยงสัตว์-ประมง

ชนิด	การจัดการ			หมายเหตุ
	ขาย (%)	กิน (%)	แม่พันธุ์ (%)	
เปิดเทศ	๕๐	๕๐	-	๘ ตัว
ห่าน	๒๐	๘๐	-	๕ ตัว
เปิดไข่	๕๐	๕๐		๔๘ ตัว

ชนิด	การจัดการ			หมายเหตุ
	ขาย (%)	กิน (%)	แม่พันธุ์ (%)	
- ปลานิล	๘๕๐	๒๐		
- ปลาดุก	๕๐	๑๐		
- ปลาดูเกียน	๗๐	๑๐	๒๐	
- ปลาสะเด็ด	๘๐	๑๐	๑๐	

จากข้อมูลการผลิตพืช-สัตว์ ภายในฟาร์มพบว่า มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด ๕๐ ก.ก. ชีวดี ๔๐๐ กระสอบ น้ำหมักชีวภาพ ๗๕ ก.ก. ซึ่งปุ๋ยและน้ำหมักชีวภาพจำนวนดังกล่าวข้างต้น ใช้กับพืชผัก-ผักพื้นบ้าน แปลงที่ ๑ , ๒) โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมี (ย้อนหลัง ๕ ปี) อันเป็นข้อบ่งชี้ว่าอัมพรให้ความสำคัญปลอดภัยแก่ครอบครัวและผู้บริโภคพอสมควร รวมไปถึงการเกื้อกูลกัน (ปุ๋ย) ระหว่างพืช-สัตว์ภายในฟาร์มด้วย

การจัดการ-การตลาด

แรงงานภายในฟาร์ม ใช้แรงงานในครอบครัวเกือบทั้งหมด จะมีการจ้างแรงงานช่วยเป็นบางครั้ง ผลผลิตในฟาร์มบริโภคภายในครัวเรือนที่เหลือขายให้กับคนในท้องถิ่น แต่จะมีพืชผักบางชนิด เช่น ผักกาด กวางตุ้ง ผักบุ้ง ผักคะน้า ผักโขม ผักหวานบ้าน และผักพื้นทีประเภถั่ว มะเขือ อัมพรจะผลิตเพื่อนำไปขายที่โรงพยาบาลประจำจังหวัดลำพูน โดยจะขายทุกวันศุกร์ จึงถือได้ว่าฟาร์มนี้มีการจัดการแรงงาน วางแผนการผลิต และการตลาดได้ระดับหนึ่ง

๖. นายยงยุทธ ปัญญาภาส

นายยงยุทธ ปัญญาภาส อยู่บ้านเลขที่ ๑๒๑ ม.๓ บ้านดอยแช่ ตำบลทาภาส อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน มีสมาชิกในครอบครัว จำนวน ๘ คน คือ ภรรยา ลูกชาย ลูกสะใภ้ และหลาน ๔ คน มีพื้นที่ถือครอง ๒ แปลง คือ แปลงที่ ๑ ใช้ปลูกบ้านอาศัย เป็นที่ราบเนื้อที่ ๒ ไร่ ในแปลงนี้ปลูกพืชผักสวนครัว ผักพื้นบ้าน ไม้ผล มีบ่อเลี้ยงปลา (สระน้ำ ขนาด ๒ งาน) คอกหมู แปลงที่ ๒ พื้นที่ ๑๒ ไร่ ปลูกลำไยประมาณ ๓๐๐ ต้น มะม่วง ๑๕ ต้น มะขามและส้มเขียวหวานอย่างละ ๑ ต้น

โดยมีรายละเอียดกิจกรรมภายในฟาร์มดังนี้

การผลิตพืช-สัตว์

พืชผัก-ไม้ผล

ดังได้กล่าวข้างต้น ว่าที่ดิน ๑๒ ไร่ ปลูกไม้ผล คือลำไย มะม่วง เป็นหลัก ส่วนที่ดินที่ปลูกผักอาศัยนั้น ปลูกไม้ผล พืชผักพื้นบ้าน ไม้ไผ่ กล้วย ฯลฯ ชนิดที่มีมาก คือ กล้วยน้ำหว่า มะพร้าว น้ำหอม (๒๘ ต้น) และมะนาวไร้เมล็ด นอกจากนั้นก็ยังมีตั้งแต่ ๑-๑๐ ต้น ปะปนกันกระจายตามความเหมาะสมของพืชแต่ละชนิด หรือตามภูมิเวณ

การเลี้ยงสัตว์

ยางยุทธ เลี้ยงหมูในคอก พื้นซีเมนต์ และหมูหลุม ประมาณ ๒๐ ตัว เลี้ยงไก่ ๓ สายพันธุ์ เพื่อใช้บริโภคภายในครอบครัว ในสระน้ำ เลี้ยงปลาบึก (๒๐ ตัว) ปลานิล (๕๐๐ ตัว) ปลาดุก (๑,๐๐๐ ตัว)

ดังนั้นหากนำการปลูกพืช-เลี้ยงสัตว์ ดังกล่าวข้างต้นมาพิจารณา จะพบว่ายางยุทธได้วางแผนการผลิตอาหาร-การบริโภคภายในครอบครัว และการตลาดได้ดีในระดับหนึ่ง อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับความหลากหลายของชนิดพืช-สัตว์ที่ต้องพึ่งพากันภายในฟาร์มด้วย

องค์ความรู้ - การเรียนรู้

ยางยุทธ เริ่มต้นสวนเกษตรผสมผสาน ประมาณ ปี ๒๕๔๙ เนื่องจากมีที่ดินเป็นของตนเอง คิดว่าจะปลูกพืชที่กิน ที่ไร่ให้เต็มพื้นที่ เขาจึงหาพันธุ์พืชมาปลูกตามที่ได้คิดไว้ ต่อมาเขามีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับเกษตรผสมผสาน รวมถึงการเลี้ยงหมู จากหน่วยงานทางราชการ และองค์กรอื่นบ้าง และเขาพบว่าตนเองมีประสบการณ์ และทักษะที่ดีด้านการเลี้ยงหมู จากข้อมูลพบว่าเขามีกำไรจากการเลี้ยงหมู อยู่ระหว่าง ๖๐,๐๐๐ - ๙๐,๐๐๐ บาท/ปี ปลาในสระก็เลี้ยงด้วยซีหมู และเศษพืชผักในสวน ส่วนการใช้สารชีวภาพ มีการใช้ปุ๋ยคอก (ซีหมู) น้ำหมักชีวภาพ เชื้อราขาว ปุ๋ยหมัก (ทำเอง) จำนวนมาก คือประมาณ ๔๐๐ กระสอบ โดยใช้กับไม้ผลและพืชผักภายในฟาร์ม

การจัดการ - การตลาด

แรงงานใช้คนภายในครอบครัวเป็นหลัก มีการจ้างแรงงานเพิ่มเติมบ้าง เป็นครั้งคราว ระบบน้ำภายในสวนเป็นสปริงเกอร์ มีอุปกรณ์ดูดน้ำ (ไดนาโม) ครบ ผลผลิตในสวนเหลือจากกินในครอบครัวแล้วจึงขายตลาดภายในชุมชน (แนวราบ) บางชนิดมีแม่ค้าหรือลูกค้าทั่วไปมารับซื้อภายในสวน ส่วนหมูขายให้เชียงใหม่หมู่บ้าน หรือบางครั้งก็ขายยกเล้า ให้กับพ่อค้าขายส่งภายในจังหวัด

๗. นายแสวง ไปธาตุ

นายแสวง ไปธาตุ อยู่บ้านเลขที่ ๔๒/๙ ม.๙ บ้านศรีทรายมูล ตำบลทาปลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน อายุ ๖๒ ปี การศึกษาจบ ป.๔ มีสมาชิกในครอบครัว ๖ คน มีพื้นที่ถือครอง ๓ แปลง คือ

แปลงที่ ๑ พื้นที่ ๒ ไร่ (สทก.) เป็นที่ดอน

แปลงที่ ๒ พื้นที่ ๔ ไร่ (นส.๓ ก.) เป็นที่ดอน ๒ ไร่ และที่ราบ ๒ ไร่

แปลงที่ ๓ พื้นที่ ๖ ไร่ (โอนด) ที่ทำนา

รายละเอียดกิจกรรมภายในพื้นที่ถือครองดังนี้

การผลิตพืช-สัตว์

พื้นที่ถือครองที่ปลูกไม้ผลนั้น ส่วนใหญ่เป็นลำไย คือมีประมาณ ๔๐๐ ต้น มะม่วงแก้ว (๒๐ ต้น) กล้วยน้ำว้า (๑๐๐ กอ) ผักชะอม (๕๐ ต้น) และมีไม้ไผ่ประเภท หน่อгимซุง ไผ่ตง ไผ่ซาง ไผ่บง และผักพื้นที่เล็กน้อย ส่วนพืชผักที่เป็นทักษะพิเศษ (การตลาด) ของนายแสวง คือ พักทอง ถั่วฝักยาว คือ เขาจะเผ้าสังเกตตลาดว่าพืช ๒ ชนิด ดังกล่าวข้างต้น ช่วงไหนที่ตลาดมีความต้องการสูง เขาจึงควบคุมผลผลิตให้ออกในช่วงนั้น นำมาซึ่ง

รายได้ยังเป็นกอบเป็นกำ และเขายังเน้นการดูแลรักษา โดยการปลูกครั้งเดียว เก็บเกี่ยวได้ตลอดในช่วงอายุของพืชนั้น อันเป็นข้อบ่งชี้ว่า มีการวางแผนการผลิต และการตลาดได้ระดับหนึ่ง

การเลี้ยงสัตว์

เขามีสระน้ำขนาด ๑ ไร่ เลี้ยงปลานิล ปลาดุก ปลาหมอ และปลารวมชนิดอื่น และจะนำออกขายในช่วงฤดูแล้ง (น้ำน้อย) เลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้บริโภคในครอบครัว ๒๐ - ๓๐ ตัว ไก่ไข่ ๒ ตัว

การจัดการ - การตลาด

เน้นการใช้แรงงานภายในครอบครัว มีการใช้ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพฮอร์โมนชีวภาพในพืชและไม้ผลในสวน ปุ๋ยหมักผลิต/ใช้เอง น้ำหมักก็ผลิตเอง เพราะเขาเป็นหมอดินอาสาประจำตำบล จึงใช้สารประเภทพด.เป็นปัจจัยในการผลิต และเพราะเขามีพื้นที่ถือครองหลายแปลง(มาก) จึงมีการใช้อุปกรณ์การเกษตรประเภท รถไถนา (เดินตาม) เครื่องตัดหญ้า (สพายและลากจูง) เครื่องสูบน้ำ และไถดุน้ำ ๓ เครื่อง และมีการจัดระบบน้ำเป็นระบบสปริงเกอร์

ส่วนผลผลิตภายในฟาร์มใช้บริโภคภายในครอบครัว มีลำไยที่บางครั้งขายเหมา ส่วนอย่างอื่นขายให้ผู้บริโภคในชุมชนท้องถิ่น และมีแม่ค้ามารับไปขายในท้องถิ่นต่อไป

๔. นายประภา แก้วประเสริฐ (ลุงเปี้ยก)

นายประภา แก้วประเสริฐ หรือ ลุงเปี้ยก อยู่บ้านเลขที่ ๑๓๕ ม.๖ บ้านดงสักงาม ตำบลป่าไผ่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน อายุ ๖๖ ปี เป็นคนกรุงเทพฯ จบการศึกษา ปริญญาตรีเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปริญญาโทจากนิด้า ปรয়াเป็นอาจารย์สอนระดับมหาวิทยาลัย มีลูกชาย ๓ คน รับผิดชอบและทำงานที่มีความมั่นคงสูงทั้งสามคน หลังจบ ป.ตรี ทำงานอยู่หลายแห่ง ท้ายชีวิตการทำงาน (กินเงินเดือน) อยู่ที่ ปตท. ในตำแหน่งหัวหน้าแผนกตรวจสอบฯ ด้วยเงินเดือน ๙๒,๐๐๐ บาท ไม่มีความรู้เรื่องการเกษตร แต่ชอบปลูกพืชผัก ต้นไม้ มีความสนใจชวนขยายหาความรู้ใส่ตัว เรียนรู้จากทางอินเทอร์เน็ต และการทดลองทำสรุปผล

ปี ๒๕๕๔ ลาออกจาก ปตท. แล้วออกท่องเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ เมื่อมีโอกาสในปีเดียวกันนี้ มีโอกาสเดินทางขึ้นเมืองเหนือ เป้าหมายอยู่ที่ บ้านดงสักงาม ตำบลป่าไผ่ อ.ลี้ จ.ลำพูน เพราะมีคนรู้จักอยู่ที่นี่ เมื่อมาถึงพบสวนลำไยมากมาย ภาพฝันเป็นเจ้าของสวนลำไยและใช้ราคาลำไยกรุงเทพฯ มาคิดคำนวณในใจ ตัดสินใจชอบเงินที่ได้จากการลาออกจากงานที่ ปตท. มาซื้อสวนลำไย เนื้อที่ประมาณ ๕ ไร่ มีลำไยโตแล้ว พร้อมออกลูกให้ผลผลิตนับร้อยตัน ผ่านไประยะหนึ่ง (๑ - ๒ ปี) ลูกคิดรางแก้วที่คำนวณไว้ก็ปรากฏว่าไม่เป็นไปอย่างที่คิดไว้ และยังเป็นปัญหาการบริหารจัดการสวน ชอบปลูกผัก และทดลองปลูกไม้อื่น ก็ทำไม่ได้

ตัดสินใจโค่นต้นลำไย ๒ ไร่ ทดลองปลูกมะนาวไร้เมล็ด ไม่เกิน ๑๐ ต้น ปรากฏว่าได้ผลดี ปัจจุบันขยายจำนวนมะนาวไร้เมล็ด และผลิตมะนาวนอกฤดูไว้ประมาณ ๒๐๐ ตัน ความเป็นคนที่มีฐานะทางการเงินที่มั่นคงสูง จึงซื้อที่ดินในหมู่บ้านใกล้เคียงอีก ๓ แปลง เนื้อที่รวมแล้วประมาณ ๔๐ ไร่ แต่ที่ลุงเปี้ยกใช้ทำและทดลองปฏิบัติเกี่ยวกับพืช-สัตว์ ก็คือที่ดินแปลงแรกที่อยู่ในหมู่บ้านดงสักงามและอยู่ติดลำน้ำลำนั้นเอง ซึ่งพอที่จะนำเสนอกิจกรรม-ระบบของฟาร์มลุงเปี้ยกได้ดังต่อไปนี้

การผลิตพืช-สัตว์

- ลำไยมีเหลือไว้ประมาณ ๖๐ ต้น เพื่อตัดแต่งกิ่งไว้ทำถ่านแล้วเอาไปขายที่ กทม. เมื่อลุงเปี้ยกกลับมากรุงเทพฯ คั้นค่าน้ำมันส่วนหนึ่ง และบางปีก็ให้ผลผลิตธรรมชาติที่ขายก็ได้เงินมาน้อยต่างกันไปแล้วแต่สภาพลำไยและราคาลำไยในปีนั้นมาก
- มะนาวไร้เมล็ด ประมาณ ๒๐๐ ต้น ปีหนึ่ง ๆ ลุงเปี้ยกบอกว่าได้เงินรวม ๕ - ๖ หมื่นบาท
- ส้มเขียวหวาน - ส้มจี๊ด ประมาณ ๕๐ ต้น เอาไว้กินและแจกเพื่อน ๆ และผู้มาเยือนสวน
- มะพร้าวประมาณ ๒๐ ต้น
- พืชผักตามฤดูกาล เช่น พักทอง ฟักเขียว ฟักหม่น
- บ่อปลาดุก ขนาด ๓x๗ เมตร ปล่อยปลารุ่นละ ๒,๐๐๐ ตัว
- บ่อเลี้ยงกบ วงกลมเส้นผ่าศูนย์กลาง ๔ เมตร ปล่อยกบรุ่นละ ๓๐๐ ตัว

ลุงเปี้ยกบอกว่า ปลาดุกและกบ เลี้ยงไว้กินแมลงในสวน โดยทำระบบปิดเปิดอัตโนมัติไว้ที่บ่อปลา-กบ (เปิดตอนกลางคืน) และเลี้ยงสัตว์สำหรับกินที่เหลือเอาไว้ต้อนรับแขกที่มาเยี่ยมสวน เพราะลุงเปี้ยกเป็นคนที่มีเพื่อนฝูงเยอะและเป็นคนกว้างขวางในชุมชน และซึกบ - ปลา ลุงใช้การสุบระบายรดต้นมะนาวและพืชในสวนด้วย

นอกจากนั้นก็มีต้นไม้ดอกที่ปลูกไว้เพื่อความสวยงาม และเพื่อการทดลองของลุง มีไม้ดอกที่หลากหลายรวมไปถึงการเพาะเลี้ยงกล้วยไม้หลากหลายพันธุ์

ลุงเปี้ยกมีหลักคิดว่า “ทำสวนให้สนุก มีความสุข ไม่หวังรวย แต่ยั่งยืน ทำจากจุดเล็ก ๆ ที่ตัวเองมีอยู่ให้สำเร็จ แล้วจะขยายผลเอง”

และจากกิจกรรมภายในฟาร์มพบว่า การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ เป็นระบบที่มีกระบวนการผลิต-บริโภค ที่ปลอดภัยเคมี ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ เพราะใช้แต่น้ำหมักชีวภาพ มีการเกื้อกูลกันระหว่างคนและชุมชน พืช-สัตว์ (ขี้ปลา-มะนาว/พืชอื่น)

มีการวางแผนการผลิตที่ดี คือ ผลิตมะนาวนอกฤดูกาล (กึ่งธรรมชาติ) ปลูกพักทอง ฟักเขียวฯ ตามฤดูกาล ตามแนวรั้วรอบสวน แล้วนำไปขายที่ กทม. (ขากลับบ้าน) คั้นค่าเดินทาง

องค์ความรู้-การเรียนรู้

จากการศึกษาที่ลุงเปี้ยกบอกว่า เรียนมาทางช่างอิเล็กทรอนิกส์จากโรงเรียนช่างกลในกทม. แล้วจึงไปต่อปริญญาตรีที่ธรรมศาสตร์ ทำให้ลุงเปี้ยกมีทักษะทางช่าง ทั้งช่างไฟฟ้า ช่างเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ และอื่น ๆ ประกอบกับเขาเป็นนักจดบันทึกเหตุการณ์ ตัวเลข สถิติ และอื่น ๆ ที่ลุงเปี้ยกจะบันทึกไว้ในสมุดบันทึกเล่มหนา ๆ ข้อมูล อุณหภูมิ น้ำฝน แสงแดด วันปลูกต้นไม้อะไร เวลาเท่าใด วันไหน ฯลฯ จะพบได้ในสมุดบันทึกของลุง

การเรียนรู้อย่างหลากหลายสาขาที่ลุงเปี้ยกอยากรู้ ถูกค้นคว้าจากระบบอินเทอร์เน็ต จากผู้รู้ในท้องถิ่น และจากการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง เขาจึงมี “วิถีชีวิตแห่งการเรียนรู้” อย่างแท้จริง

การจัดการ-การตลาด

เพื่อนบ้านที่รู้จักใกล้ชิดคือ อ้ายตุ้ย เป็นผู้ดูแลสวนและเป็นแก่ฝ่ายที่สวนลุงก็ใช้น้ำจากฝาย (น้ำลี้) นี้ด้วย ลุงบอกว่าแรงงานในสวนไม่เป็นปัญหา เพราะชอบทำอะไรเองค่อยเป็นค่อยไป (ไม่จ้าง) ตัดแต่งต้นไม้ เฝ้าถ่านและอื่น ๆ ทำเอง เลี้ยงห่านไว้ประมาณ ๒ - ๓ ตัว เพื่อใช้ปราบหญ้าในแหลมในสวน บุกเคมี สารเคมีไม่ใช้เลย ใช้น้ำหมักชีวภาพด้วย ถึง ๒๐๐ ลิตร

ระบบน้ำ-ไฟ ในสวนเป็นระบบเชื่อมโยงกับหมด และเป็นอัตโนมัติทั้งระบบการบริโภค ใช้กับพืช ปอ ปลา บ่อกบ ได้ถูกจัดการอย่างเป็นระบบด้วยภูมิปัญญาที่ชาญฉลาดของลุง

เครื่องมือทุกชนิด ทุกขนาด รวมไปถึงเครื่องกล (เลื่อย) ที่ใช้ทั้งไฟฟ้า และน้ำมันเบนซิน มีครบครันพบได้ในบ้านหลังเล็ก ๆ (กระท่อม) ที่ซ่อนอยู่ในดงพุ่มไม้ภายในสวน

ผลผลิตหลักในสวนคือ มะนาวนอกฤดู แม้ค้าท้องถิ่นมารับซื้อถึงในสวนหรือบางครั้งก็ขายให้แม่ค้าในตัวอำเภอสี ซึ่งตลาดนี้ห่างจากสวนลุง ประมาณ ๑๐ กม. เท่านั้น ส่วนฟักทอง ฟักเขียว (ปริมาณเยอะมาก) และไม้ถ่านลำไย ใส่รถบรรทุกขับเองไปขายในกทม. ในคราวที่ลุงกลับไปเยี่ยมบ้านที่ กทม. นั่นเอง

๔. นางสาวพิน มีรักษา

สุพิน มีรักษา อยู่บ้านเลขที่ ๕๘/๑ ม.๑๗ บ้านสันวิไล ตำบลแม่ตืน อำเภอสี จังหวัดลำพูน อายุ ๔๗ ปี มีบุตร ๒ คน การศึกษา ม.๖ มีพื้นที่ถือครอง จำนวน ๕ แปลง พื้นที่รวมประมาณ ๘๓ ไร่ แบ่งเป็นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ ๔ แปลง คือ

- 1) น.ส. ๓ ก. ประมาณ ๑๐ ไร่
- 2) สปก. ๕ - ๐๑ ประมาณ ๓ ไร่
- 3) สปก. ประมาณ ๘ ไร่
- 4) โฉนด (ที่อยู่อาศัย) ประมาณ ๑ ไร่

รูปแบบสวนเป็นการเพาะปลูกแบบผสมผสาน พืชที่มีส่วนใหญ่เป็นลำไย มะม่วง กล้วย ขนุน มะพร้าว พืชที่ปลูกในที่เป็นที่อยู่อาศัย (๑ ไร่) ใช้ปลูกพืชผักพื้นบ้าน เช่น ดอกแค ชะอม กระเพรา มะเขือ ข่า ตะไคร้ มะนาว และกล้วยน้ำว้า ซึ่งเป็นการปลูกไว้กินภายในครัวเรือน ที่เหลือจึงขาย และแบ่งปันเพื่อนบ้านในชุมชน ส่วนสัตว์ไม่เลี้ยงสัตว์ทุกชนิด และสุพินเป็นผู้บริโภคประเภท “มังสวิรัต”

องค์ความรู้-การจัดการ-การตลาด

สุพิน เป็นผู้มีบทบาททางสังคมในชุมชนที่อาศัยอยู่ หลายบทบาท จึงผ่านการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การเป็นนักวิจัย (๒ โครงการ) และบทบาททางสหกรณ์ จึงนับได้ว่าเป็นผู้หนึ่ง ที่มีองค์ความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวกับเกษตรกรรมยั่งยืนมาพอสมควร

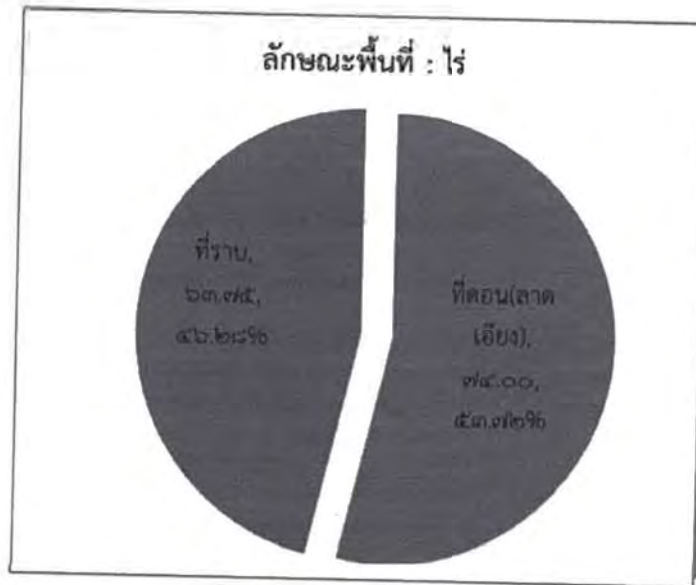
ด้วยความที่มีที่ดินที่ครอบครองค่อนข้างมาก ประสบปัญหาด้านครอบครัว และเศรษฐกิจ ทำให้การจัดการภายในฟาร์มมีปัญหา และดูแลไม่ทั่วถึง แต่เขายังคลุกคลีกับเพื่อน ๆ เครือข่ายนักวิจัย (แนวเกษตรกรรมยั่งยืน) และมีความพยายามระดับประคองกิจกรรมฟาร์มให้เป็นไปตามอุดมการณ์ที่รักและศรัทธาในธรรมชาติอย่างไม่ทอดทิ้ง

๒. ลักษณะการทำการเกษตรของเกษตรกรกลุ่มผู้ปรับเปลี่ยน

๑) ลักษณะภูมิโนค

จากการรวบรวมข้อมูลพื้นที่ฟาร์มทั้ง ๙ แห่ง มีพื้นที่ฟาร์มรวมทั้งหมด ประมาณ ๑๓๗.๗๕ ไร่ โดยมีพื้นที่ราบ ๖๓.๗๕ ไร่ หรือ ๔๖ % และมีพื้นที่ดอน(ลาดเอียง) ๗๔ ไร่ หรือ ๕๔ % ของพื้นที่ทั้งหมด

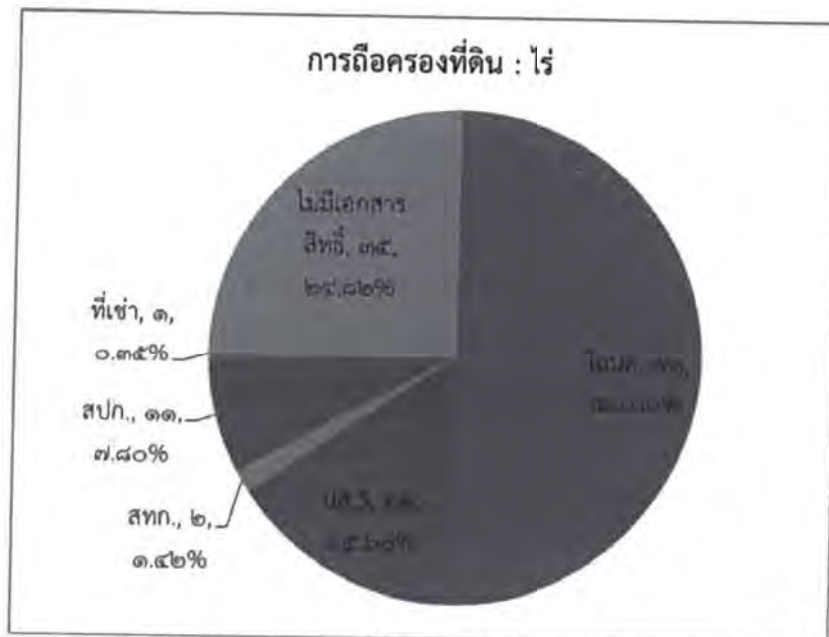
กราฟที่ ๑ ภูมิโนค

๒) เอกสารสิทธิในที่ดินทำกิน

เมื่อนำข้อมูลมาจัดกลุ่มตามเอกสารสิทธิในการถือครอง สามารถจำแนกที่ดินได้ดังกราฟที่ ๒

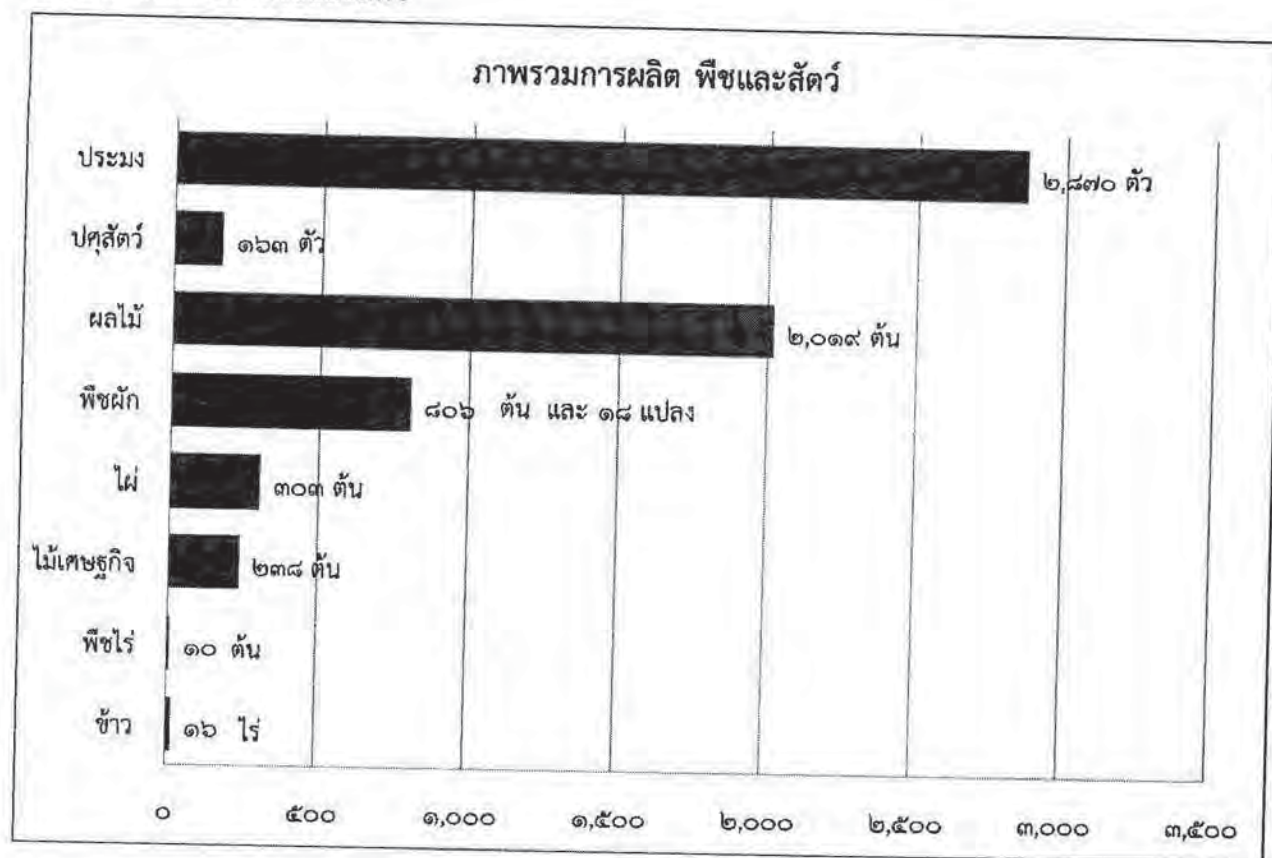
กราฟที่ ๒ เอกสารสิทธิ

ข้อมูลจากกราฟ จะพบว่าเกษตรกรกลุ่มนี้มีความมั่นคงในการถือครองที่ดินมีค่อนข้างสูง คือมีการครอบครองที่ดินที่เป็นเอกสารสิทธิประเภท โฉนด มากที่สุด ๕๐ % และเป็นที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ ๒๔.๘๒% โดยถือครองโดยเกษตรกรเพียงรายเดียว

๓) ภาพรวมการผลิต

ภาพรวมในการผลิตของเกษตรกรกลุ่มนี้สามารถแสดงได้ดังกราฟที่ ๓ กราฟที่ ๓ การผลิตพืชและสัตว์

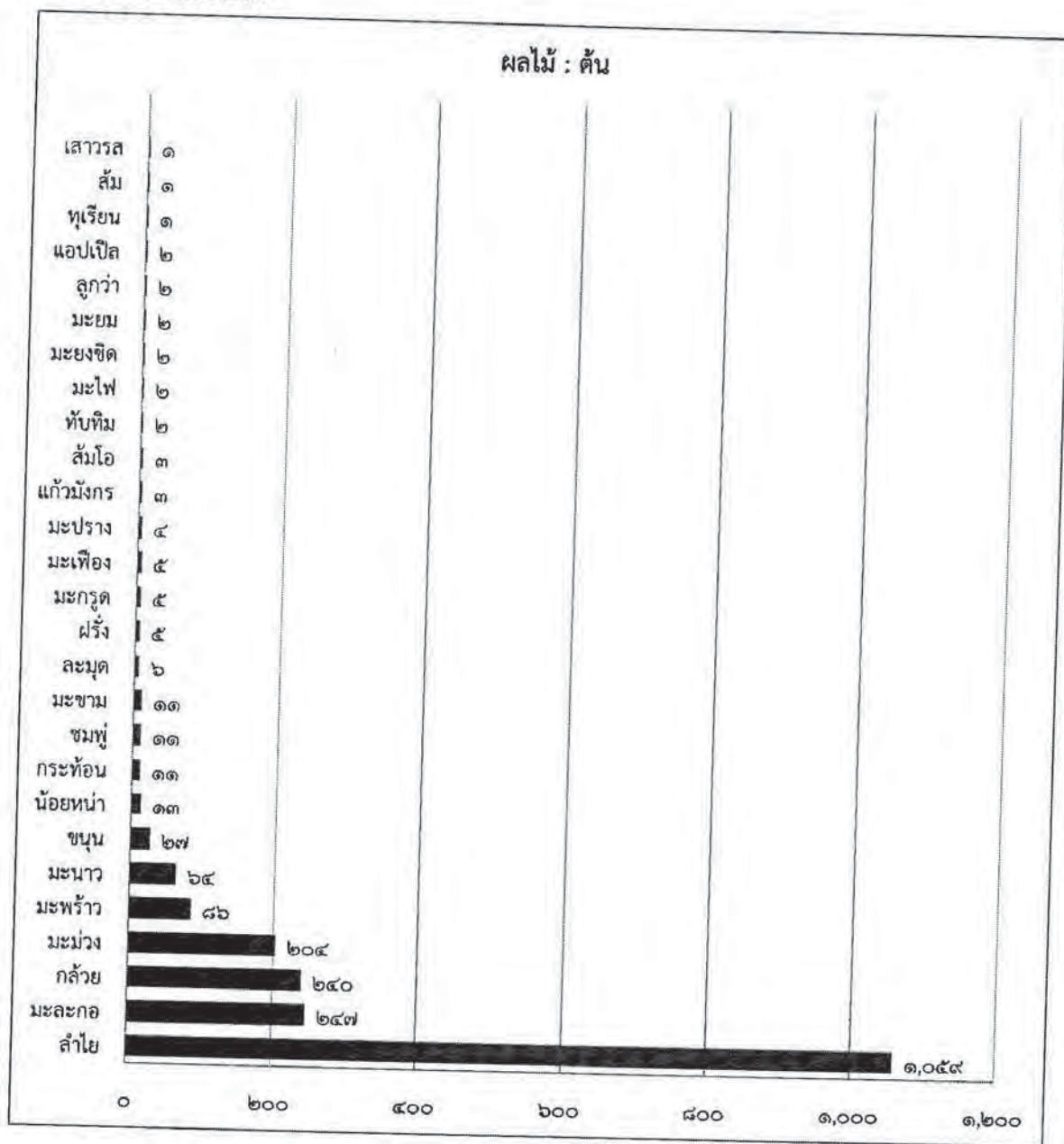

จากกราฟแสดงผลผลิตของเกษตรกรกลุ่มนี้สามารถวิเคราะห์รายละเอียดแต่ละประเภทการผลิตได้ดังนี้

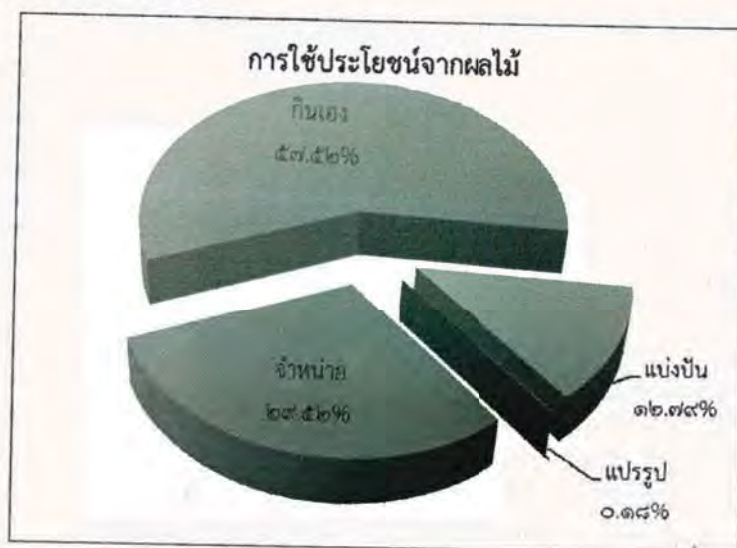
๑. ไม้ผล

ไม้ผลที่เกษตรกรกลุ่มนี้นิยมปลูกมากที่สุด คือ ลำไย โดยเฉพาะฟาร์มที่อยู่ในเขตอำเภอแม่ทา เป็นการผลิตควบคู่กับการผลิตอย่างอื่นภายในฟาร์ม และเป็นการผลิตลำไยนอกฤดู(ใช้สารโปรเตสเซียมคลอเรต) และมีไม้ผลที่เกษตรกรปลูกจำนวนลดหลั่นกันไป คือ มะละกอ กัลฉ่าย มะม่วง มะพร้าว มะนาว ขนุน น้อยหน่า ตามลำดับ โดยการปลูกส่วนใหญ่มีเป้าหมาย คือ เก็บไว้สำหรับกินเป็นหลัก ๕๗.๕๒% ที่เหลือก็ขายและแบ่งปันตามลำดับ

กราฟที่ ๔ การผลิตไม้ผล

กราฟที่ ๕ การใช้ประโยชน์จากไม้ผล

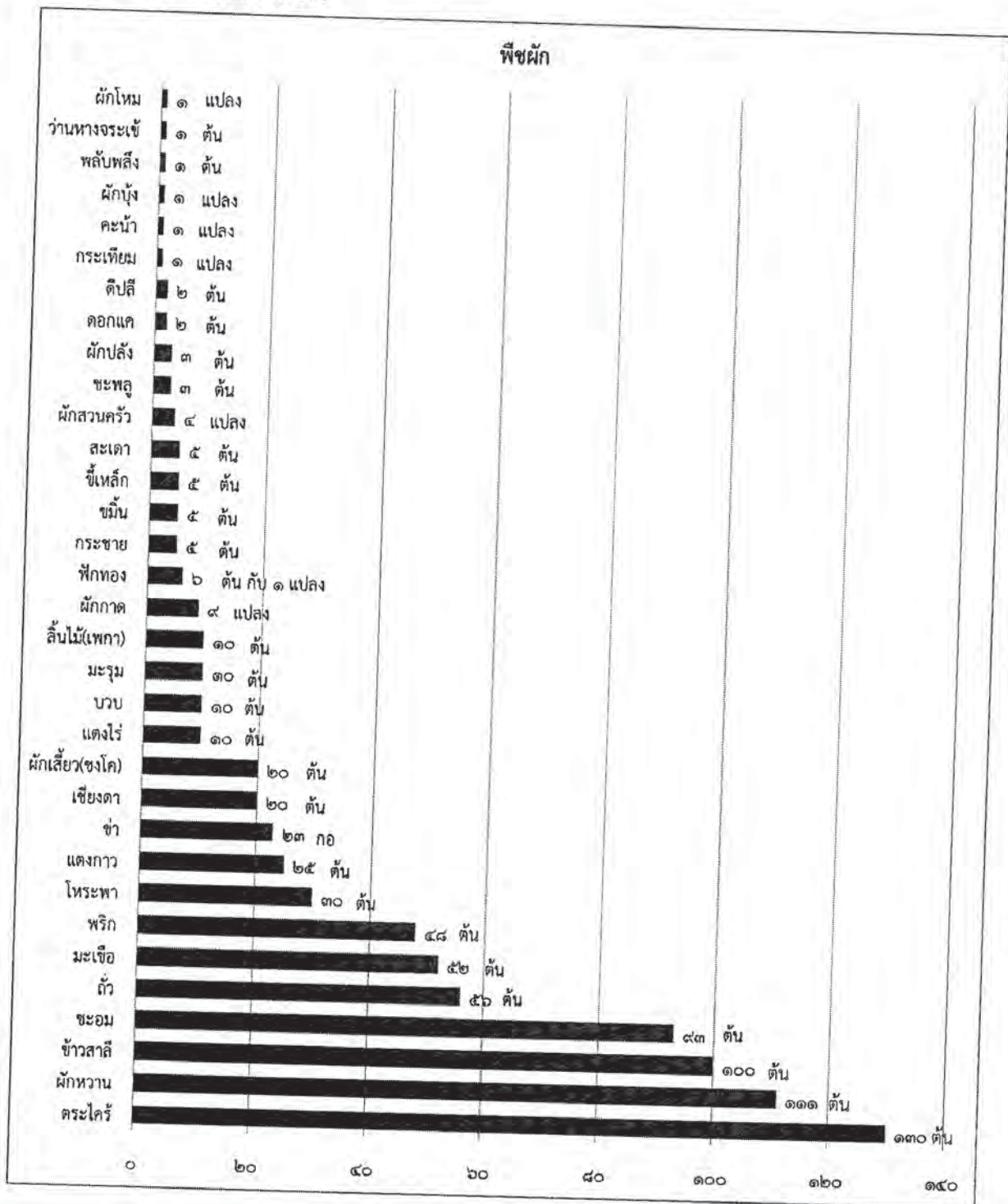

ผลผลิตที่เป็นผลไม้มีการผลิตเปลี่ยนกันออกตามฤดูกาลของผลผลิตนั้นๆ เป็นผลทำให้เกษตรกรกลุ่มนี้มีผลไม้ตามฤดูกาลกินตลอดทั้งปี โดยมีสัดส่วนการซื้อขายไม่มาก ในขณะที่ผลไม้อย่าง ลำไย มีการผลิตมากเป็นลำดับต้นๆ แต่ส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อขาย

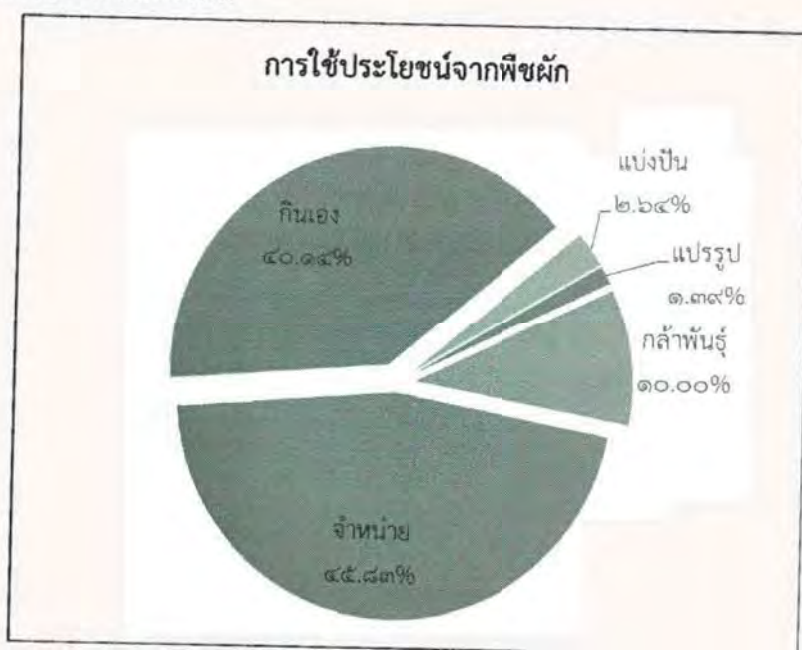
๒. พืชผัก

นอกจากไม้ผลแล้วพืชที่มีความนิยมปลูกเป็นอันดับที่ ๒ คือ พืชผักชนิดต่างๆ ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถประมวลเป็นกราฟ ดังนี้

กราฟที่ ๒ การผลิตพืชผัก

กราฟที่ ๗ การใช้ประโยชน์จากพืชผัก

ในส่วนของผลผลิตประเภทพืชผัก ชนิดอื่นๆ มีรายละเอียดตาม ตารางและกราฟ ดังนี้

ตารางที่ ๑๔ การผลิตพืชไร่

ที่	พืชไร่	จำนวน
๑	มันแกว	๒ ตัน
๒	มันสำปะหลัง	๕ ตัน
๓	มันสีม่วง	๓ ตัน

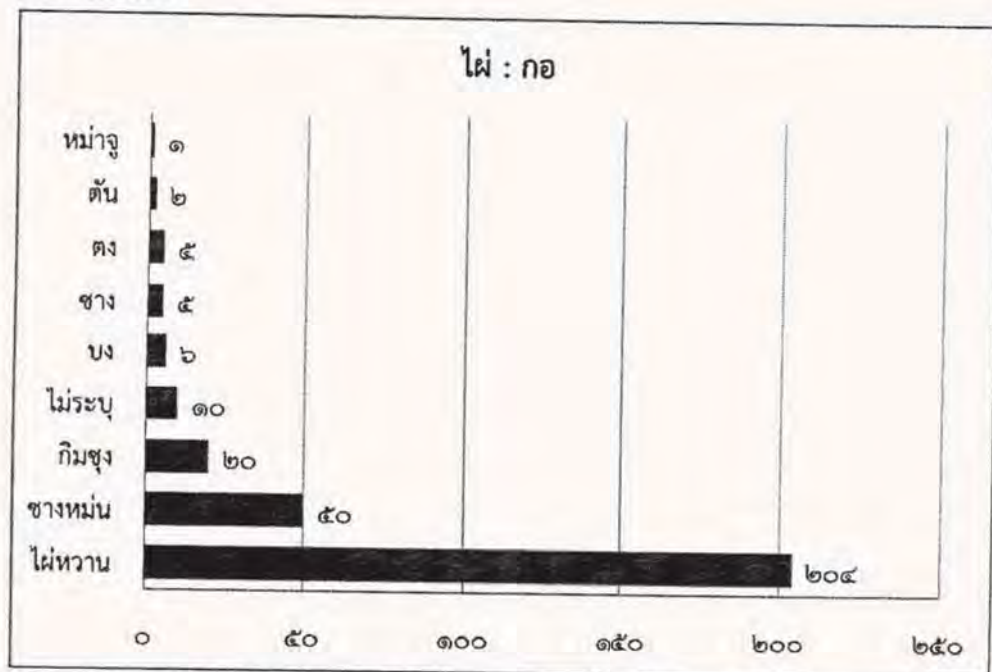
หมายเหตุ พืชไร่แต่ปลูกในพื้นที่สวนเพื่อไว้กินเอง

ตารางที่ ๑๕ การผลิตพืชผักอื่นๆ (ข้าวและไม้)

ที่	พืชผัก	จำนวน
๑	ข้าว	๑๖ ไร่
๒	ไม้	๓๐๓ ตัน

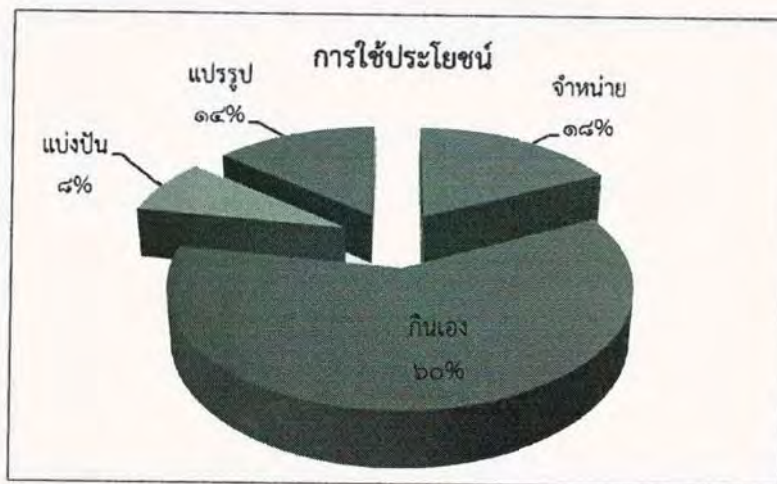
สำหรับข้าวมีการผลิตรวมจำนวนทั้งสิ้นประมาณ ๑๖ ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตเพื่อกินเอง

กราฟที่ ๘ การผลิตไม้

ในส่วนของการผลิต ไม้ ส่วนใหญ่เป็นไม้หวาน ปลุกเพื่อบริโภคหน่อไม้และแปรรูปไว้กินเองบ้างและขายในท้องถิ่นบ้าง

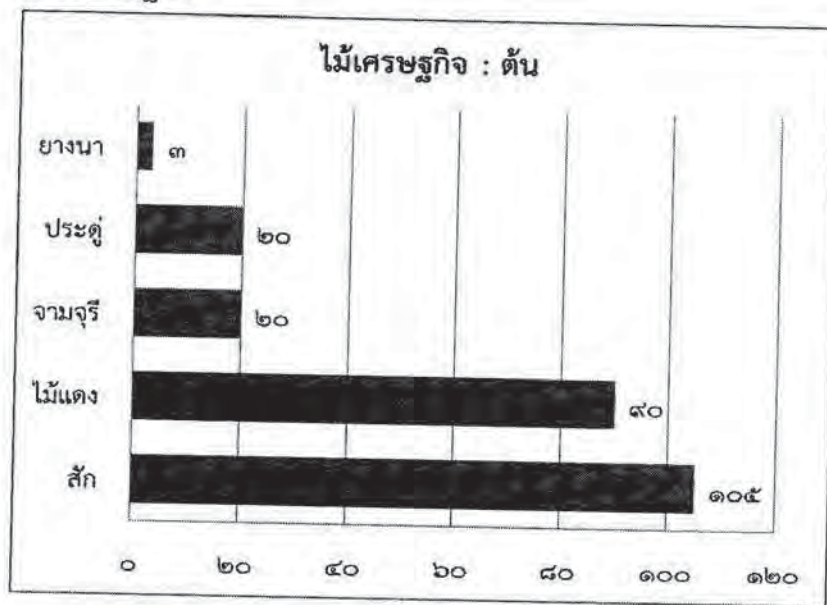
กราฟที่ ๙ การใช้ประโยชน์

๓. ไม้เศรษฐกิจ

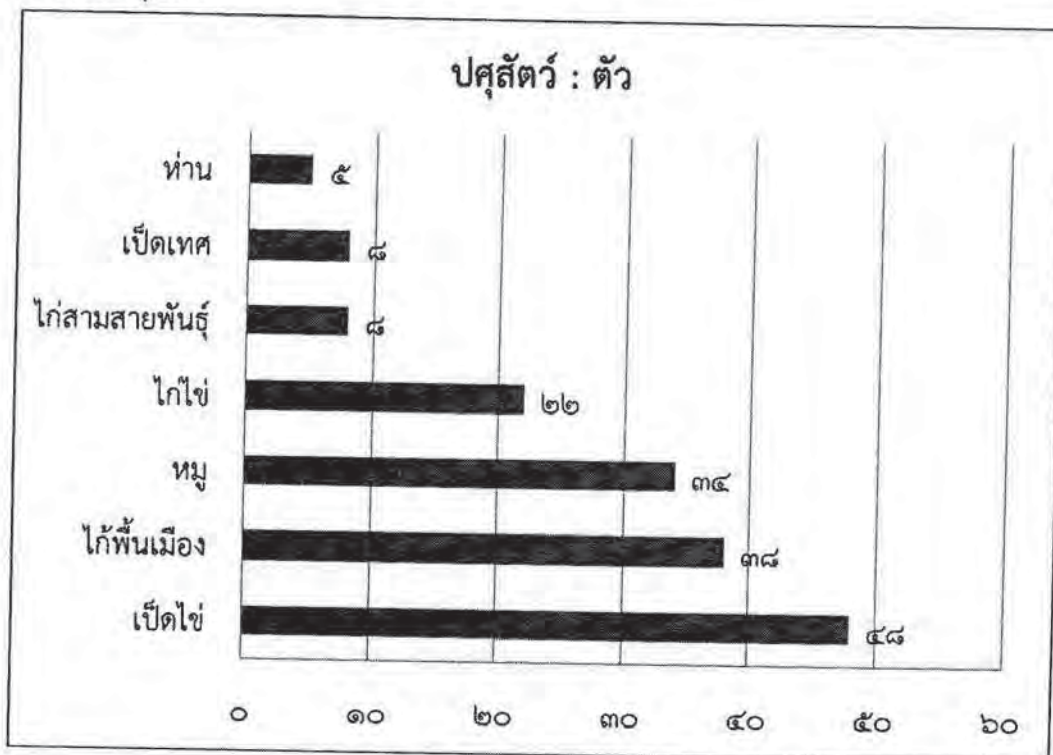
จากข้อมูลพบว่าการปลูกไม้เศรษฐกิจ จำนวนเพียง ๒ ราย ซึ่ง ๑ ราย คือ นายไมตรี นันตะจันทร์ พื้นที่ประมาณ ๔ ไร่ เป็นที่ดินที่มีข้อจำกัดหลายประการที่จะบริหารจัดการจึงเน้นการปลูกไม้เศรษฐกิจเต็มพื้นที่ อันประกอบด้วย ไม้สัก ๙๐ ต้น ไม้แดง ๙๐ ต้น จามจุรี ๒๐ ต้น ยางนา ๓ ต้น ประดู่ป่าและประดู่บ้าน อย่างละ ๑๐ ต้น ส่วนอีก ๑ ราย นายสุพัฒน์ วงศ์ไชย ปลูกต้นสัก ๑๕ ต้น

กราฟที่ ๑๐ การผลิตไม้เศรษฐกิจ

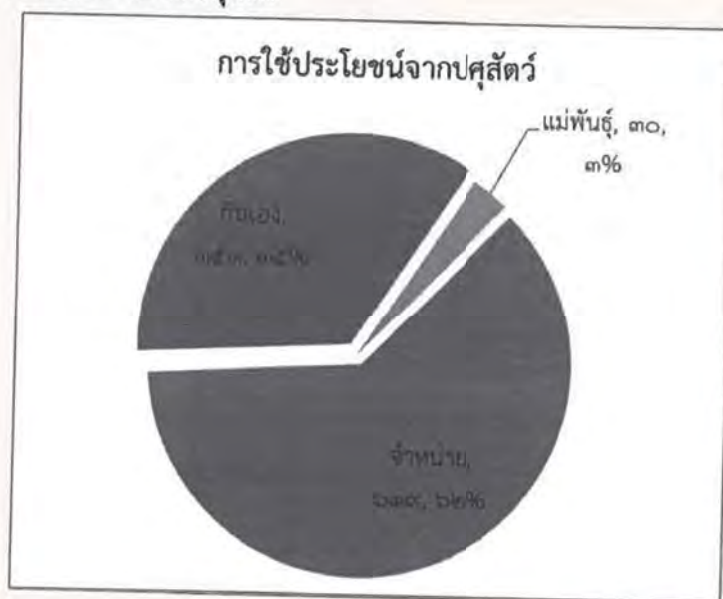
๔. การปศุสัตว์

กราฟที่ ๑๑ การปศุสัตว์

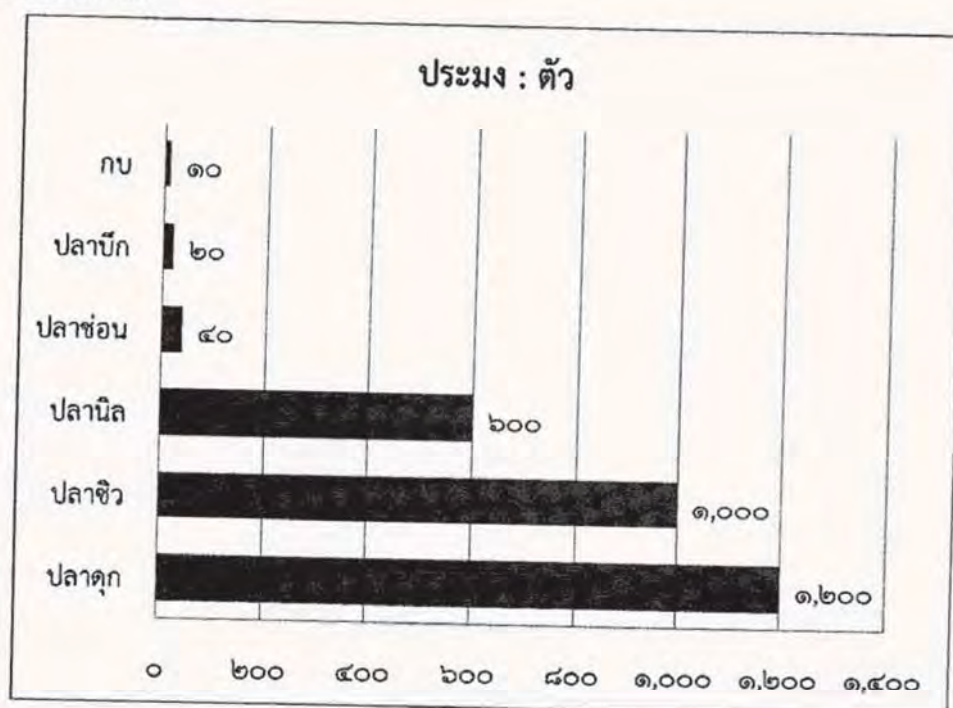
จากการศึกษาพบว่า มีเกษตรกรในกลุ่มนี้ เลี้ยงเป็ดไข่มากที่สุด รองลงมาเป็น ไก่พื้นเมือง/ไก่ชน และ หมู ส่วนใหญ่ที่เลี้ยงไว้เพื่อขายและกินเองในครัวเรือน ซึ่งจะเป็นการเลี้ยงที่เน้นการลดต้นทุน เช่น การผสมพันธุ์ (หมู) การผลิตอาหารสัตว์เอง และการดูแลรักษาด้วยการอาศัยสารชีวภาพ เป็นต้น

กราฟที่ ๑๒ การใช้ประโยชน์จากการปลูสดัว

๕. การประมง

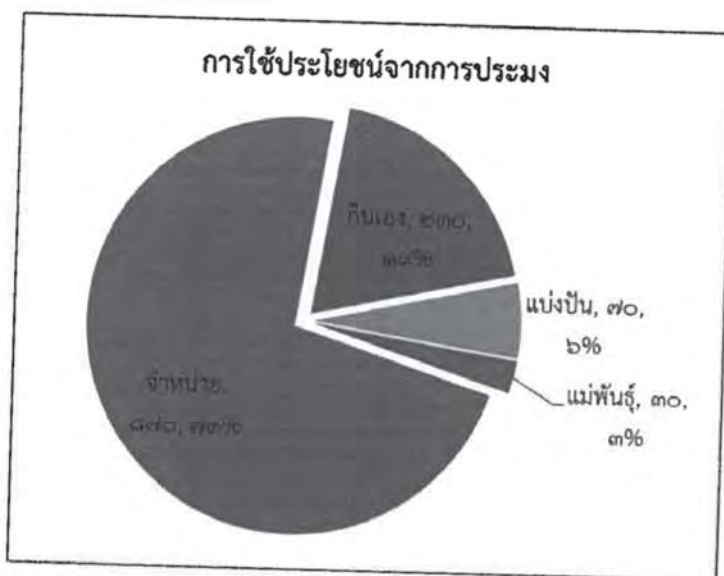
กราฟที่ ๑๓ การประมง

การประมงของเกษตรกรกลุ่มนี้จะได้เน้นทำการประมงเพื่อขายอย่างจริงจัง แต่อาศัยสระน้ำที่ใช้ในการเกษตรทำประมง ซึ่งเป็นการเลี้ยงปลาและกบ มีการเลี้ยงปลาตุก ปลาชิว ปลานิล ตามลำดับ ซึ่งปลาตุกที่เลี้ยงมาก ส่วนหนึ่งมาจากการสนับสนุนพันธุ์ปลาจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์ และยังเป็นที่ต้องการของตลาด ในส่วนของปลานิลก็เช่นกัน แต่สำหรับปลาชิวนั้นแม้จะเป็นปลารสชาติที่ดูเหมือนมีอยู่ในแหล่งน้ำทั่วไป แต่มีเกษตรกรรายหนึ่งที่เป็นปลาที่มีความต้องการของตลาดอีกทั้งไม่ต้องมีการดูแลมากมายและสามารถเลี้ยงร่วมกับปลาอื่นๆ ได้จึงมีการเลี้ยงไว้

สำหรับการใช้ประโยชน์จากผลผลิตจากข้อมูลจะพบว่ามีสัดส่วนการจำหน่ายที่สูงกว่าการกินเองในครอบครัว เนื่องจากแต่ละฟาร์มมีการเลี้ยงจำนวนเยอะเกินกว่าความต้องการในครัวเรือน และลักษณะการขายจะเป็นแบบขายกันยกบ่อ ขายกันปีละครั้ง

กราฟที่ ๑๔ การใช้ประโยชน์จากการประมง

๔) การดูแลและกำจัดแมลงศัตรูพืช

๑. การใช้สารเคมี

จากการสำรวจการใช้สารเคมีในกลุ่มนี้ พบว่ายังมีการใช้สารเคมีอยู่บ้างอย่างกระจายตัว สำหรับปริมาณการใช้สารเคมีของกลุ่มนี้มีรายละเอียดตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ ๑๖ การใช้สารเคมี

ที่	สารเคมี	จำนวนที่ใช้	ใช้กับ
๑	ปุ๋ยเคมี	๓๐๘ ก.ก.	พืชผัก, ผลไม้
๒	ยากุมหญ้า	๘ ลิตร, ๑ กระสอบ	ข้าว
๓	ยาฆ่าเชื้อรา	๓๐๐ ซีซี	ผลไม้
๔	ยาฆ่าแมลง	๓๐๐ ซีซี	ผลไม้
๕	ยาฆ่าหญ้า	๓๕๐๐ ซีซี	ผลไม้, พืชผัก

๒. การใช้สารชีวภาพ

นอกจากการใช้สารเคมีในการผลิตแล้ว เกษตรกรกลุ่มนี้ยังใช้สารชีวภาพผสมผสานด้วย เพราะสารเคมีมีราคาแพง มีผลกระทบต่อร่างกายและสิ่งแวดล้อมแม้จะยังมีบางรายที่ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนไปได้ ๑๐๐ % และการใช้สารชีวภาพนั้นยังทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงด้วย สำหรับการใส่สารชีวภาพส่วนใหญ่จะใช้กับผลไม้ซึ่ง

สอดคล้องกับข้อมูลการผลิตของเกษตรกรกลุ่มนี้ที่มีการผลิตผลไม้(ลำไย)เป็นส่วนใหญ่ สำหรับปริมาณการใช้
สรุปได้ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ ๑๗ การใช้สารชีวภาพ

ที่	ชนิดสารชีวภาพ	จำนวนที่ใช้	ใช้กับ
๑	จุลินทรีย์	๖ ลิตร	พืชผัก
๒	เชื้อราขาว	๑ ลิตร	ปศุสัตว์(หมู)
๓	ไตรโคเดอร์มา	๑๐ ลิตร	ผลไม้,พืชผัก
๔	น้ำส้มควันไฟ	๙ ลิตร	ผลไม้,พืชผัก
๕	น้ำหมัก	๑,๐๑๐ ลิตร + ๗๕ ก.ก.	ผลไม้,พืชผัก,ไม้เศรษฐกิจ,ปศุสัตว์,ข้าว,พืชไร่
๖	ปุ๋ยคอก	๒,๓๐๐ ก.ก. + ๕๖ กระสอบ	ผลไม้,พืชผัก,ไม้เศรษฐกิจ,ไผ่,ข้าว,พืชไร่
๗	ปุ๋ยพืชสด	๑,๐๐๐ ก.ก.	ผลไม้,เศรษฐกิจ
๘	ปุ๋ยหมัก	๘๐๐ ก.ก. + ๘๐๐ กระสอบ	ผลไม้,พืชผัก,ไม้เศรษฐกิจ,ไผ่,ข้าว,พืชไร่
๙	ปุ๋ยอินทรีย์	๓๕ กระสอบ	ผลไม้,พืชผัก,ไม้เศรษฐกิจ,ไผ่,ข้าว,พืชไร่
๑๐	ฮอลิโมนชีวภาพ	๕๐๐ ซีซี	ผลไม้,พืชผัก

๕) การตลาด

การตลาดของเกษตรกรกลุ่มนี้ จากข้อมูลจะพบว่าการจำหน่ายผลผลิต (พืช-สัตว์) รวมทั้งสิ้น
๑๙๘,๐๐๐ บาท เฉลี่ย ๒๔,๗๕๐ บาทต่อฟาร์มต่อปี

ผลผลิตที่มีมูลค่าสูงสุดคือ ปศุสัตว์ รองลงมาคือ ผลไม้ ผลผลิตส่วนใหญ่การขายส่งมีมูลค่ามากกว่าขาย
ปลีก ในส่วนของพืชผักและข้าว จะเป็นการขายปลีก ซึ่งขายในระดับหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล(แนวราบ) มากกว่า
ขายส่ง ซึ่งสามารถสรุป ได้ดังนี้

ตารางที่ ๑๘ รายละเอียดการตลาด

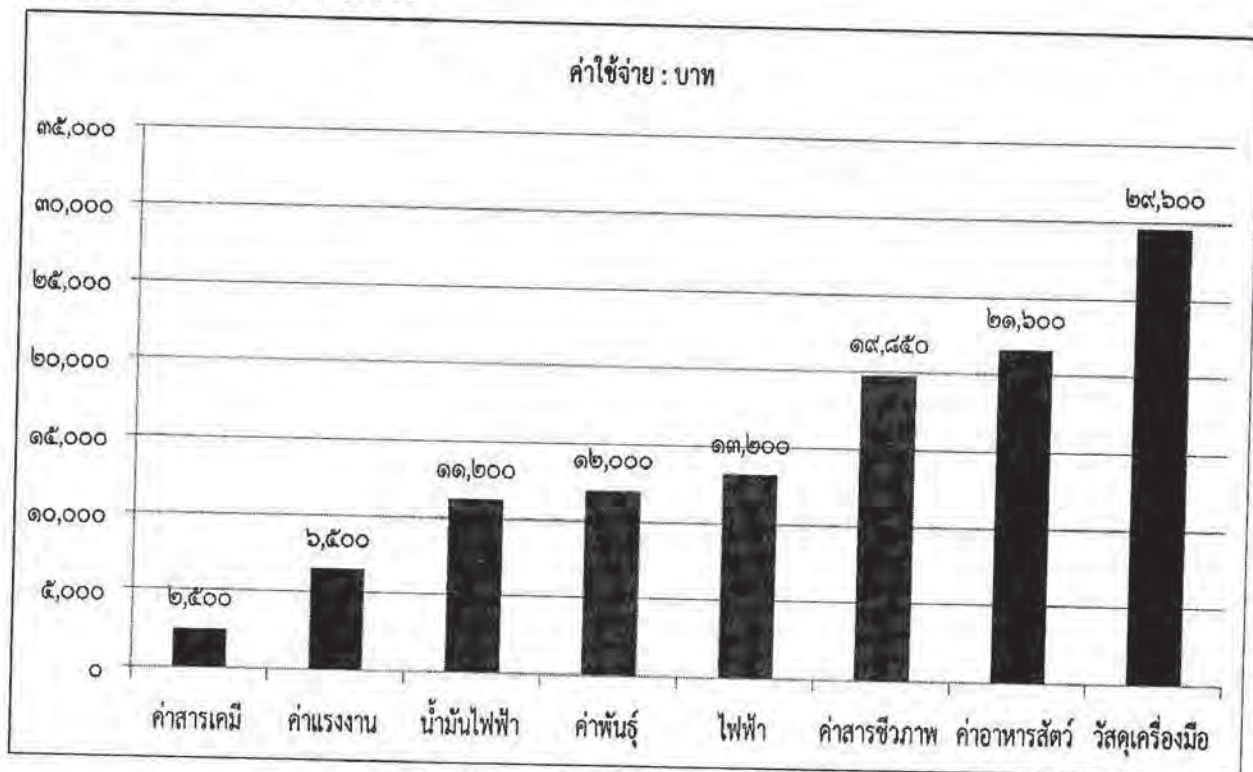
ที่	ผลผลิต	ขายปลีก	ขายส่ง	รวมยอดขายปี ๕๓	เฉลี่ยต่อฟาร์ม
๑	ปศุสัตว์	๓,๘๐๐	๘๖,๕๐๐	๙๐,๓๐๐	๑๐,๐๓๓
๒	ผลไม้	๒๐,๐๐๐	๓๓,๐๐๐	๕๓,๐๐๐	๕,๘๘๙
๓	พืชผัก	๑๕,๕๐๐	๖,๐๐๐	๒๑,๕๐๐	๒,๓๘๙
๔	ไผ่	๕๐๐	-	๕๐๐	๕๖
๕	ข้าว	๑๐,๐๐๐	-	๑๐,๐๐๐	๑,๑๑๑
๖	ประมง	๔,๕๐๐	-	๔,๕๐๐	๕๐๐

ที่	ผลผลิต	ขายปลีก	ขายส่ง	รวมยอดขายปี ๕๓	เฉลี่ยต่อฟาร์ม
๗	พืชไร่	๓,๐๐๐	๑,๐๐๐	๔,๐๐๐	๔๔๔
	รวม	๕๗,๓๐๐	๑๒๖,๕๐๐	๑๘๓,๘๐๐	๒๐,๔๒๒

๖) การบริหารจัดการฟาร์ม

จากข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการฟาร์มมากที่สุด คือ ค่าวัสดุเครื่องมือ รองลงมาเป็นค่าอาหารสัตว์ และค่าสารชีวภาพ ตามลำดับ และข้อมูลที่น่าสนใจ คือ ค่าใช้จ่ายในหมวดของ สารเคมีจะน้อยที่สุด รายละเอียดตามกราฟที่ ๑๕ ดังนี้

กราฟที่ ๑๕ รายละเอียดค่าใช้จ่าย

๗) ปัญหาอุปสรรค

จากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา/อุปสรรค ของเกษตรกรกลุ่มนี้ สามารถแบ่งลักษณะ ปัญหาเป็น ๒ ประเด็น คือ

๑. ปัญหาด้านการผลิต

- ภาระหนี้สิน จากความล้มเหลวในการปลูกพืชเชิงพาณิชย์ (เชิงเดี่ยว) การส่งเสียบุตรหลานในระบบ การศึกษาปัจจุบันที่มีค่าใช้จ่ายและการแข่งขันสูง แต่ผลตอบแทนจากการทำระบบเกษตรกรรมยังย่ำแย่ ใช้เวลา ค่อนข้างนานและมีรายได้น้อยในช่วงแรก

- โรคระบาด เช่น โรคเชื้อรา รากเน่า ใบหงิก หนอน ดักแด้ เพลี้ยขาว หนอนเจาะยอดมะพร้าว ฯลฯ

- สภาพอากาศแปรปรวน(โลกร้อน) ทั้งแห้งแล้ง ฝนตกหนัก(ไม่ตรงตามฤดูกาล) ส่งผลต่อคุณภาพและปริมาณผลผลิต

- ขาดแคลนแรงงาน(คราวจำเป็น) ประกอบกับอายุของเกษตรกรมากขึ้น ชาดคนรุ่นใหม่มาสืบสานต่อ
- ใช้การเรียนรู้ ทดลองทำ หาข้อสรุป ด้วยตัวเอง(แนวร่วมมีน้อย) ทำให้ขาดขวัญและกำลังใจ
- ต้นทุนการผลิตสูง โดยเฉพาะ การบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอกับการใช้ดูแลผลผลิต

๒. ปัญหาด้านการตลาด

จากข้อมูลพบว่า ผลผลิตจากการเลี้ยงสัตว์ใหญ่(หมู) เท่านั้นที่ต้องพึ่งพาตลาดไทตลาด นอกจากนั้นก็มีพืช(ผลไม้)ที่มีปัญหาซ้ำซากมายาวนาน คือ ลำไย ที่ยังต้องพึ่งพาตลาดไททั้งหมดเช่นกัน ส่วนประเภทพืชผักซึ่งรวมถึงพืชผักตามฤดูกาล(ผักปลอดสารเคมี)ไม่พบว่ามีปัญหาการตลาด และผลผลิตไม่เพียงพอต่อผู้บริโภคและเป็นการซื้อ-ขาย กันเอง(ขายตรง) ในท้องถิ่น

๘) ข้อเสนอแนะจากเกษตรกรที่สามารถยกระดับการพัฒนาเป็นฟาร์มต้นแบบได้

- ควรมีแนวทาง วิธีการที่จะทำให้เกษตรกรมีความเชื่อมั่นในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน(สร้างศรัทธา)
- ทำอย่างไร จึงจะทำให้เกษตรกรรู้จักตนเอง และบริบทที่เกี่ยวข้องตามความเป็นจริงหรือรู้มากที่สุด

๓. ผู้สนใจในแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืน

ผู้สนใจในแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืน หมายถึง ผู้ที่กำลังจะทดลองใช้แนวทางเกษตรกรรมยั่งยืนในการปรับเปลี่ยนแนวทางการทำเกษตรจากที่เคยทำมา

ข้อมูลทั่วไป

ในการประมวลข้อมูลเชิงสถิติของจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับอำเภอและผู้ที่ให้ความสนใจในงานเกษตรกรรมยั่งยืน พบว่ามีจำนวน ๗๓ ราย ที่ให้ความสนใจ ซึ่งสามารถแยกตามพื้นที่ในแต่ละอำเภอได้ดังนี้

ตารางที่ ๑๙ แสดงการกระจายตัวของกลุ่มเกษตรกรผู้สนใจงานเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน

ที่	พื้นที่อำเภอ	ผู้สนใจ(คน)
๑	เมืองลำพูน	๙
๒	ป่าซาง	๑๐
๓	บ้านธิ	๒
๔	แม่ทา	๕
๕	บ้านโฮ่ง	๙
๖	เวียงหนองล่อง	๑
๗	ทุ่งหัวช้าง	๑๑
๘	ลี้	๒๖
รวม		๗๓

จากตารางการกระจายตัวของเกษตรกรกลุ่มนี้ ในแต่ละอำเภอ และการรวบรวมข้อมูลของเกษตรกรกลุ่มนี้ พบว่าสามารถแบ่งได้เป็น ๒ กลุ่ม คือกลุ่มเกษตรกรผู้สนใจทั่วไปที่สามารถยกระดับเข้าสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืนได้ จำนวน ๓๐ คน และกลุ่มเกษตรกรทั่วไปที่สนใจที่ยังไม่สามารถเข้าสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืนได้ จำนวน ๔๓ คนโดยพิจารณาจาก ข้อมูลบริบททั่วไป แนวคิดและวิธีการบริหารจัดการทำเกษตรกรรม ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ ๒๐ เกษตรกรผู้สนใจทั่วไปที่สามารถยกระดับเข้าสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืนได้

ที่	ชื่อ - สกุล			อายุ	ที่อยู่					การศึกษา
					เลขที่	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	
๑	นาย	เทพนคร	ปู้ดแค	๓๑	๕๓	๙	หนองหลัก	ตะคียนปม	ทุ่งหัวช้าง	ม.ปลาย
๒	นาง	สาวิตตรี	ลัมพันธ์	๓๐	๒๒	๓	ทุ่งหัวช้าง	ทุ่งหัวช้าง	ทุ่งหัวช้าง	ป.ตรี
๓	นาย	สมเพชร	ขีดสาร	๕๐	๒๖	๒	หนองป่าตึง	ทุ่งหัวช้าง	ทุ่งหัวช้าง	ป.๔
๔	นาย	อุดร	ราชสาลี	๔๙	๘๔	๓	อิทหลวง	บ้านธิ	บ้านธิ	
๕	นาย	จำลอง	อุตมะดวงแจ่ม	๔๔	๑๑๑	๘	ศรีดอยชัย	บ้านธิ	บ้านธิ	
๖	นาย	สำราญ	วงศ์สิงห์แก้ว	๕๗		๑	ห้วยกาน	บ้านโฮ่ง	บ้านโฮ่ง	ป.๔
๗	นาย	บุญช่วย	ยศดี	๖๒		๑	ห้วยกาน	บ้านโฮ่ง	บ้านโฮ่ง	ป.๔
๘	นาย	บุญมี	ก่อใจ	๕๓	๘๖/๘	๑	ห้วยกาน	บ้านโฮ่ง	บ้านโฮ่ง	ม.๖

ที่	ชื่อ - สกุล		อายุ	ที่อยู่					การศึกษา
				เลขที่	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	
๙	นาย	บุญรัตน์ ใจมา	๕๔	๑๐๑/๑	๑๐	มงคลชัย	ท่าตุ้ม	ป่าซาง	
๑๐	ร.ต.	มานพ บัวสุวรรณ	๖๕	๑๔๙	๒	ล้อง	ป่าซาง	ป่าซาง	ปวช.
๑๑	นาย	เซาว์ พรหมสา	๖๙	๑๔๐	๕	ร่องช้าง	ป่าซาง	ป่าซาง	
๑๒	นาย	ประเสริฐ เป็งกาสิทธิ์	๕๖	๒๑๐	๘	กอม่วง	แม่แรง	ป่าซาง	ป.ตรี
๑๓	นาย	พิระ พรหมม	๕๗	๒๐๓	๓	มหาวัน	ในเมือง	เมืองลำพูน	ป.โท
๑๔	นาง	คำอิน หล้าจักรสินธุ์		๑๔๐	๒	กอม่วง	อุโมงค์	เมืองลำพูน	ม.๓
๑๕	นาย	สนิท ทิพจร	๕๓	๖๗	๖	ป่าลาน	อุโมงค์	เมืองลำพูน	ม.๖
๑๖	นาง	ปราณี โพธาเจริญ	๕๑	๗๘/๑	๑	อุโมงค์	อุโมงค์	เมืองลำพูน	ม.ปลาย
๑๗	นาย	ราวี ไชยวรรณ	๕๙	๙๙	๘	ไร่	อุโมงค์	เมืองลำพูน	ป.๔
๑๘	นาย	แสวง เนพันธ์		๔๘/๑	๕	จำตาเหิน	ทาสบเส้า	แม่ทา	ป.๔
๑๙	นาย	ปฐม ร่มป่าดั้น		๘๔/๑	๔	หนองยางโคกล	ทาทุ่งหลวง	แม่ทา	
๒๐	นาง	อำพัน ทีกาศ		๑๒๒/๒	๔	หนองยางโคกล	ทาทุ่งหลวง	แม่ทา	ป.๔
๒๑	นาย	ณรงค์ ทะกาศ	๕๔	๒๑๐	๕	หนองยางฟ้า	ทาทุ่งหลวง	แม่ทา	
๒๒	นาย	จิรทีปต์ ชัดมะโนแก้ว	๓๔	๕๗/๘	๕	หนองยางฟ้า	ทาทุ่งหลวง	แม่ทา	ปวส.
๒๓	นาย	บุญธรรม ชัยพูน	๕๒	๙๗	๓	ห้วยบง	ศรีวิชัย	ลิ	ป.๗
๒๔	นาย	ถาวร แสงโก	๖๔	๑๙๘	๑๔	แม่เตยพัฒนา	แม่ตืน	ลิ	ป.๔
๒๕	น.ส.	วชิราพันธ์ อินมณี	๕๙	๒๔๙	๓	แม่ตืน	แม่ตืน	ลิ	ปวส.
๒๖	นาย	เสนีย์ อินมณี	๔๙	๒๒/๙	๑๖	เด่นสวรรค์	แม่ตืน	ลิ	ปวส.
๒๗	นาง	สังขาร สารโป่ง	๕๐	๒๒๑/๓	๑๓	แม่เตยสามัคคี	แม่ตืน	ลิ	ป.๔
๒๘	นาง	ทองพูน ก้อนเชื่อน	๔๙	๗๔/๓	๑	แม่ป่าไผ่	ป่าไผ่	ลิ	
๒๙	นาย	มานิตย์ งามเลิศ	๕๕	๔๒๖	๑	แม่ป่าไผ่	ป่าไผ่	ลิ	ป.๖
๓๐	นาย	บุญส่ง ธิจักร		๑/๒๗	๑	แม่ป่าไผ่	ป่าไผ่	ลิ	

ตารางที่ ๒๑ เกษตรกรผู้สนใจทั่วไปที่ยังไม่สามารถยกระดับเข้าสู่ระบบเกษตรกรมยั่งยืนได้

ที่	ชื่อ - สกุล		อายุ	ที่อยู่					การศึกษา
				เลขที่	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	
๑	นาย	วิชัย อินทะ	๒๖	๗๓	๙	หนองหลัก	ตะเคียนปม	ทุ่งหัวช้าง	ม.ต้น
๒	นาย	วิเชียร หล้าแก้ว			๙	หนองหลัก	ตะเคียนปม	ทุ่งหัวช้าง	ม.๔
๓	นาย	สินวล ยาแปง	๕๓	๑๘	๓	ทุ่งหัวช้าง	ทุ่งหัวช้าง	ทุ่งหัวช้าง	ป.๗
๔	นาย	นิกร บุญตันแดง	๔๒	๙๒	๒	หนองป่าตึง	ทุ่งหัวช้าง	ทุ่งหัวช้าง	ป.ตรี
๕	นาง	บัวคำ เทพแก้ว	๕๙	๑๗๒	๓	ทุ่งหัวช้าง	ทุ่งหัวช้าง	ทุ่งหัวช้าง	ป.๔
๖	นาย	คำ ปัญญาแดง	๖๑	๔๖	๒	หนองป่าตึง	ทุ่งหัวช้าง	ทุ่งหัวช้าง	ป.๔
๗	นาย	เจริญ กาวี	๖๒	๑๕/๓	๒	หนองป่าตึง	ทุ่งหัวช้าง	ทุ่งหัวช้าง	ม.๖
๘	นาง	อัมพร มูลทา	๕๔	๑๓๐/๓	๓	ทุ่งหัวช้าง	ทุ่งหัวช้าง	ทุ่งหัวช้าง	ป.๖
๙	นาย	กมล ชนัญชนะ	๔๗	๖๒/๑	๑๔	ป่าดำ	บ้านโฮ้ง	บ้านโฮ้ง	

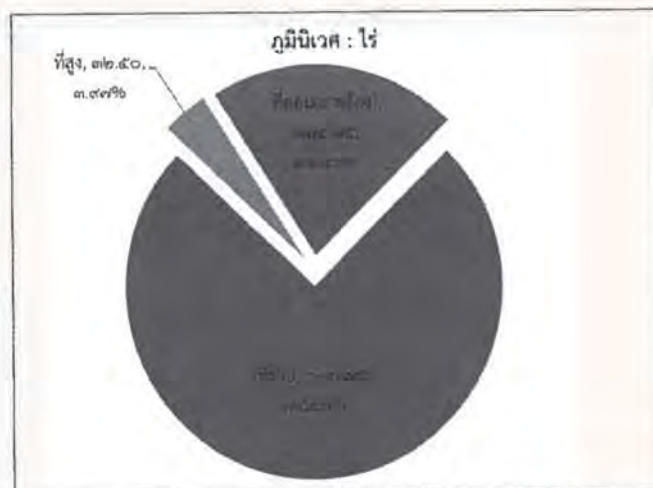
ที่	ชื่อ - สกุล		อายุ	ที่อยู่					การศึกษา
				เลขที่	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	
๑๐	นาย	ผ่าน ใจมะสิทธิ์		๔๙	๑๓	ป่าคำ	บ้านโฮ้ง	บ้านโฮ้ง	ป.๔
๑๑	นาย	สุวิทย์ กาคำ	๔๐	๒๓๐	๑๔	ป่าคำ	บ้านโฮ้ง	บ้านโฮ้ง	ป.๗
๑๒	นาย	ประพันธ์ ต๊ะอุ้น	๖๔	๒๐๒	๑๔	ป่าคำ	บ้านโฮ้ง	บ้านโฮ้ง	
๑๓	นาย	ไพโรจน์ สมบัติใหม่	๔๒	๒๘	๑๓	ป่าคำ	บ้านโฮ้ง	บ้านโฮ้ง	
๑๔	นาย	ทรงรักษ์ หมื่นขัน		๑๐	๑๓	ป่าคำ	บ้านโฮ้ง	บ้านโฮ้ง	
๑๕	นาย	ผดุง น้อยสะปุ่น	๕๒	๒๓๖	๔	ฉางข้าวน้อยใต้	ป่าซาง	ป่าซาง	ม.๕
๑๖	นาย	พิทยา เกษมศิลป์	๕๙	๖๑	๔	ฉางข้าวน้อยใต้	ป่าซาง	ป่าซาง	
๑๗	นาย	อนันต์ บุญมาลัย	๖๒	๔๘/๔	๓	ต้นผึ้ง	แม่แรง	ป่าซาง	ป.ตรี
๑๘	นาย	ประมวล เทพวงศ์	๕๖	๑๓๑	๘	กอม่วง	แม่แรง	ป่าซาง	ม.๓
๑๙	นาย	วินัย ภูวงศ์	๕๖	๙๙	๘	กอม่วง	แม่แรง	ป่าซาง	
๒๐	นาง	ยุพา กันธรรม	๔๙	๗๕/๑	๘	กอม่วง	แม่แรง	ป่าซาง	ป.๖
๒๑	นาง	ยอดขวัญ โพธิเย็น				สนง.กษ.จว.	เวียงยอง	เมืองลำพูน	
๒๒	นาย	สมบัติ ศรีวิชัย	๔๖	๑๖๕	๒	เหมืองง่า	เหมืองง่า	เมืองลำพูน	ป.โท
๒๓	นาย	อินจันทร์ นันจิตศักดิ์			๓	ป่าตึง	ป่าสัก	เมืองลำพูน	
๒๔	นาย	นำพล จันทัน			๑๑	แม่ฮ่องน้อย	อุโมงค์	เมืองลำพูน	
๒๕	นาย	บุญขึ้น วิชาดี	๔๒	๑๙๕	๖	แม่เทย	แม่ตืน	เมืองลำพูน	
๒๖	นาง	ธนพร เข้มสัมฤทธิ์	๔๖	๑๖๗	๖	หนองบัวคำ	แม่ตืน	เมืองลำพูน	ม.๖
๒๗	นาง	อ้อย ทาป็น			๑๒	แม่ตืน	แม่ตืน	เมืองลำพูน	ป.๖
๒๘	นาย	สมหมาย ธิยะ	๔๙	๑๖๗	๓	แม่ตืน	แม่ตืน	เมืองลำพูน	ม.๖
๒๙	นาย	เซ่ง ธิยะ	๕๘	๑๖๗/๖	๑๖	แม่ตืน	แม่ตืน	เมืองลำพูน	ป.๔
๓๐	นาย	อินแก้ว เขื่อนควบ	๕๗	๑๙๑	๓	แม่ตืน	แม่ตืน	เมืองลำพูน	
๓๑	นาย	ไมตรี จุน	๓๑	๒๑๖/๑	๑๗	สันวิไลพัฒนา	แม่ตืน	เมืองลำพูน	
๓๒	นาง	กาญจนา คำมาหล้า	๓๗	๑๕๑	๑๑	ใหม่สวรรค์	ศรีวิชัย	เมืองลำพูน	ม.๖
๓๓	นาย	เพียง แก้วศรี	๔๗	๑๖๗	๑๑	ใหม่สวรรค์	ศรีวิชัย	เมืองลำพูน	ป.๔
๓๔	นาย	อนันชัย อ้ายเปี้ย	๔๗	๕๗๓/๑	๑๑	ใหม่สวรรค์	ศรีวิชัย	เมืองลำพูน	ม.๖
๓๕	นาย	สนั่น อุตมะ	๕๒	๑๖๕	๑๑	ใหม่สวรรค์	ศรีวิชัย	เมืองลำพูน	ป.๖
๓๖	น.ส.	ดารุณี ปัญโญ	๓๗	๕๓๗	๑๑	ใหม่สวรรค์	ศรีวิชัย	เมืองลำพูน	ม.๖
๓๗	นาย	ทวีชัย ขาวยา	๓๑	๑๘๘	๑๑	ใหม่สวรรค์	ศรีวิชัย	เมืองลำพูน	ป.ตรี
๓๘	นาย	ตระการชัย ธรรมานวงศ์	๕๗	๓๘/๕	๑๔	วังดินใหม่	ลี	เมืองลำพูน	
๓๙	นาย	สนั่น ไชยยา	๕๖	๓๒๓	๑	แม่ป่าไผ่	ป่าไผ่	เมืองลำพูน	
๔๐	นาย	บุญช่วย มิตตะกุล	๖๒	๒๒-๖	๑	แม่ป่าไผ่	ป่าไผ่	เมืองลำพูน	ป.๔
๔๑	นาง	พฤษภา อนุพงศ์	๔๗	๓๖/๓	๑	แม่ป่าไผ่	ป่าไผ่	เมืองลำพูน	ม.๓
๔๒	นาง	ใจ ใจใจวงศ์	๗๓	๓๗/๒	๑	แม่ป่าไผ่	ป่าไผ่	เมืองลำพูน	ป.๔
๔๓	นาย	ณัฐพล ลังการรัตน์	๔๖	๒๑๘/๒	๗	แพะใต้	หนองล่อง	เวียงหนองล่อง	ป.ตรี

ลักษณะการทำเกษตร

ก) ลักษณะภูมิโนเควในการผลิต

จำนวนเกษตรกรกรกลุ่มนี้ มีพื้นที่ทั้งหมดรวม ๘๑๙ ไร่ คิดโดยเฉลี่ยประมาณ ๑๑ ไร่ต่อฟาร์ม ซึ่งทั้งหมดอยู่ในภูมิโนเควที่แตกต่างกันดังการจำแนกพื้นที่ตามกราฟที่ ๑๖ ดังนี้

กราฟที่ ๑๖ ภูมิโนเคว

จากกราฟที่ ๑๖ จะพบว่าเกษตรกรกลุ่มนี้มีภูมิโนเควส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ประมาณ ๖๑๐.๗๕ ไร่ หรือคิดเป็น ๗๔.๕๗% ของพื้นที่ รองลงมาเป็น ที่ดอน(ลาดเอียง) และที่สูงตามลำดับ

ข) ลักษณะในการถือครองที่ดิน

เมื่อนำข้อมูลการถือครองที่ดินของเกษตรกรกลุ่มนี้มาประมวลแล้วพบว่า การถือครองที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ จำนวน ๗๓๓.๕๐ ไร่ หรือ ๗๓.๗๔% โดยเป็นการถือครองเอกสารที่เป็นโฉนดมากที่สุด ๒๘๘ ไร่ ที่เช่า สปก. นส.๓ และ สทก. ตามลำดับ ส่วนที่ไม่มีเอกสารสิทธิ ๒๒๑.๒๕ ไร่ ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนค่อนข้างมากเพราะมีสัดส่วนพอๆ กับโฉนด

กราฟที่ ๑๗ ลักษณะการถือครองที่ดิน

ภาพรวมการผลิต

ในพื้นที่การผลิตของเกษตรกรกลุ่มนี้ มีการเกษตรที่หลากหลาย ตามสภาพของพื้นที่ แต่ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การผลิตผลไม้มากที่สุด ๑๕,๗๐๙ ตัน รองลงมาเป็นการประมงและปศุสัตว์ รายละเอียดตามตารางที่ ๒๒ ดังนี้

ตารางที่ ๒๒ รายละเอียดการผลิตพืชและสัตว์

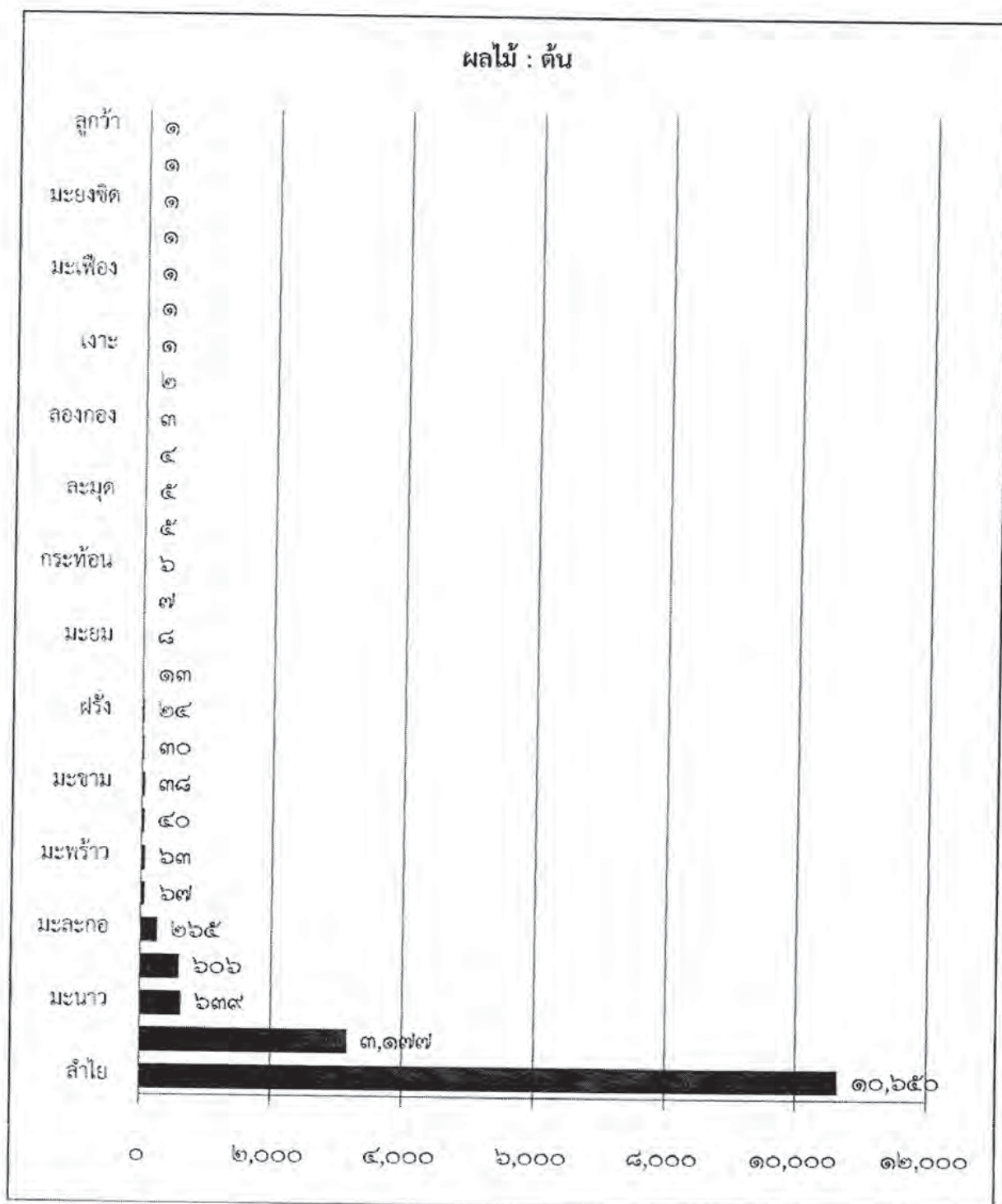
ที่	พืชและสัตว์	จำนวน
๑	ประมง	๑๐,๒๑๐ ตัว + ๕ บ่อ(สระ)
๒	ปศุสัตว์	๑,๑๒๕ ตัว
๓	ข้าว	๑๕๕ ไร่
๔	ผลไม้	๑๕,๗๙๙ ตัน
๕	ไม้	๒๓๘ ตัน
๖	พืชผัก	๗๐๗ ตัน + ๕๓.๗๕ ไร่ + ๑๕ แปลง(ไม่ทราบจำนวนและขนาดพื้นที่)
๗	เห็ด	๖๐๐ ก้อน
๘	พืชไร่	๗๘.๕ ไร่ + ๓,๐๐๐ ตัน
๙	ไม้เศรษฐกิจ	๖๕๕ ตัน + ๘ ไร่

จากตารางแสดงผลผลิตของเกษตรกรกลุ่มนี้สามารถวิเคราะห์รายละเอียดการผลิตแต่ละประเภท ได้ดังนี้

ก) ไม้ผล

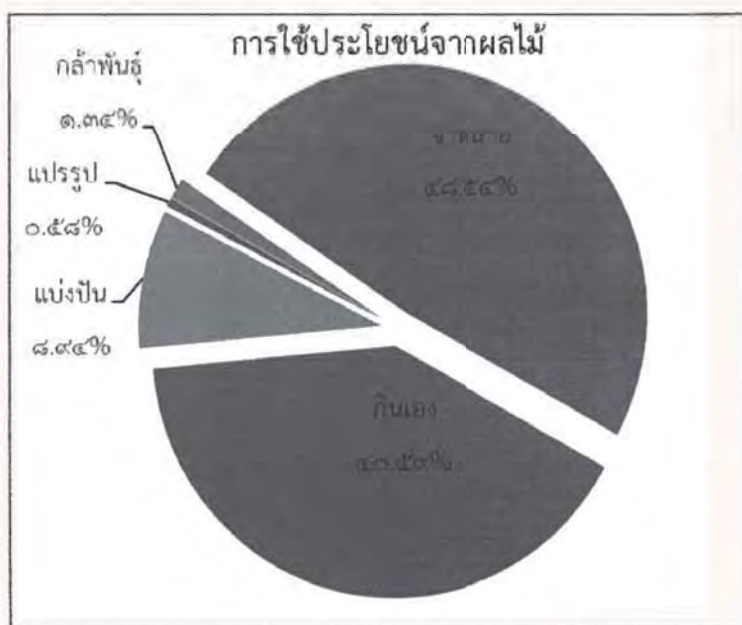
ไม้ผลที่เกษตรกรกลุ่มนี้ปลูกมากที่สุดคือ ลำไย ๑๐,๖๕๐ ตัน ซึ่งถือเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดลำพูน รองลงมาได้แก่ มะม่วง ๓,๑๗๗ ตัน และลำไยส่วนใหญ่นิยมใช้สารโปรแตสเซียมคลอไรด์ เพื่อให้ผลผลิตออกนอกฤดูกาล ส่วนไม้ผลชนิดอื่นๆ ก็มีความหลากหลายแต่ยังมีไม่มากเท่าลำไยและมะม่วงรายละเอียดตามกราฟที่ ๑๘ ดังนี้

กราฟที่ ๑๘ รายละเอียดการผลิตผลไม้

การใช้ประโยชน์จากการผลิตเป็นการเน้นจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ ๔๘.๕๔% กินเอง ๔๐.๕๙% และแบ่งปัน ๘.๙๔% รายละเอียด ดังนี้

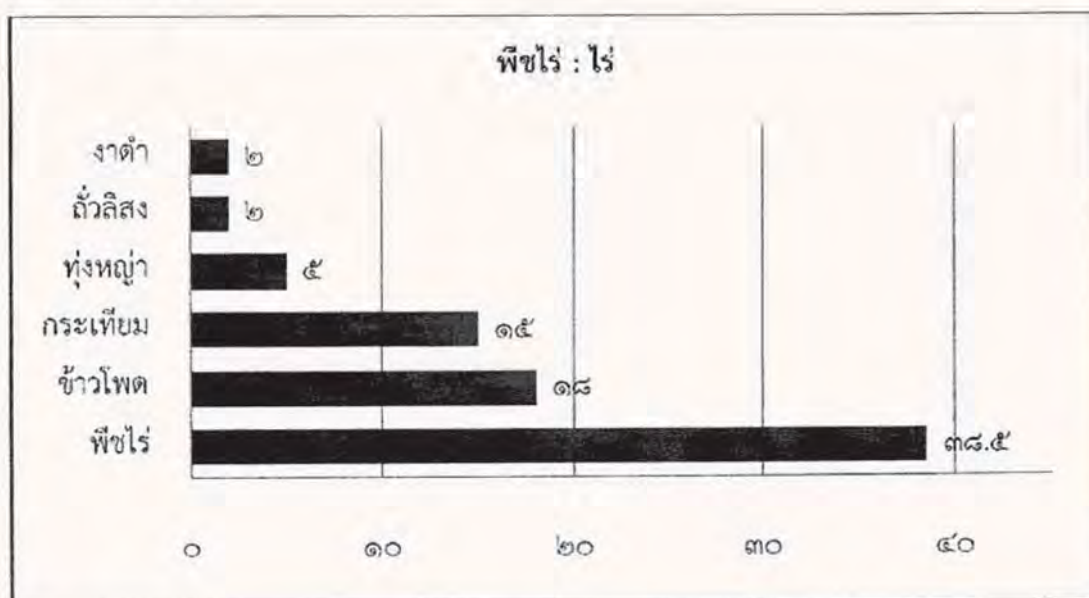
กราฟที่ ๑๙ การใช้ผลประโยชน์จากไม้ผล

ข) พืชไร่

การผลิตพืชไร่ถือเป็นการผลิตเป็นอันดับที่ ๒ ของเกษตรกรกลุ่มนี้ ซึ่งพืชไร่ที่ปลูกเป็นลักษณะพืชเพื่อการพาณิชย์(ปลูกพืชเชิงเดี่ยว)เพื่อจำหน่ายเป็นรายได้ โดยข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเบื้องต้นไม่สามารถระบุชนิดพืชไร่ที่ปลูกได้เนื่องจากมีการปลูกหมุนเวียนตามตลาด แต่ในส่วนของพืชไร่ ที่ระบุได้พบว่าพืชที่นิยมปลูกมากได้แก่ ข้าวโพด และกระเทียม พืชไร่(เพื่อการปศุสัตว์) ถั่วลิสง และงาดำ ตามลำดับ

กราฟที่ ๒๐ การผลิตพืชไร่

ในส่วนของการใช้ประโยชน์จากผลผลิตพืชไร่จะเป็นการผลิตเพื่อจำหน่าย ๘๘ % และแบ่งไว้กินเองเล็กน้อยเพียง ๑ % เท่านั้น

ค) พืชผัก

การผลิตพืชผักของเกษตรกรกลุ่มนี้มีความหลากหลาย และเป็นผลผลิตหลักของเกษตรกรบางรายด้วย ตามรายละเอียดการผลิตพืชผัก ดังนี้

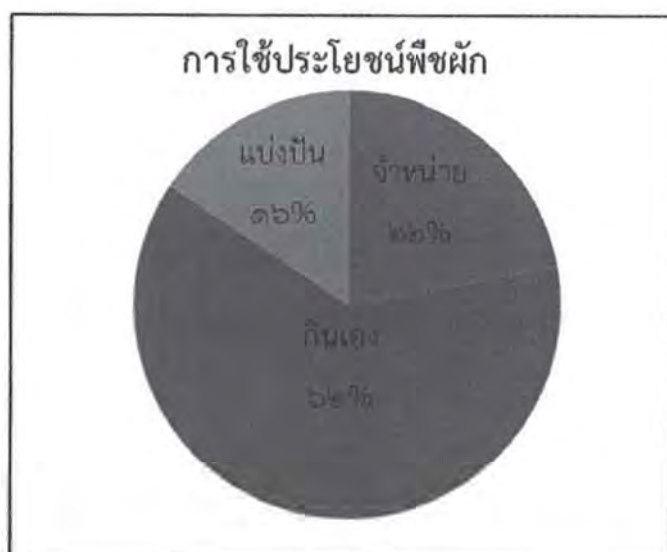
ตารางที่ ๒๓ การผลิตพืชผัก

ที่	พืชผัก	จำนวน
๑	พืชผัก(ไม่ระบุ)	๔๗ ไร่ + ๖ แปลง
๒	คะน้า	๓ ไร่
๓	หน่อไม้ฝรั่ง	๒ ไร่
๔	ผักสวนครัว	๑๐ แปลง
๕	ผักหวานบ้าน	๑๓๐ ต้น
๖	ขมิ้น	๑๐๒ ต้น
๗	ข่า	๑๓ ต้น
๘	ขี้เหล็ก	๒ ต้น
๙	เขื่อง	๑ ต้น
๑๐	เชียงดา	๔ ต้น
๑๑	ชะอม	๒๔๕ ต้น
๑๒	ผักหนาม	๑ ต้น
๑๓	ผักหวานป่า	๒๒๕ ต้น
๑๔	มะกรูด	๙ ต้น
๑๕	มะเขือพวง	๕ ต้น
๑๖	มะรุ้ม	๙ ต้น
๑๗	สะเดา	๑ ต้น
๑๘	สะแล	๑ ต้น
๑๙	หวาย	๑ ต้น
๒๐	มะแขว่น	๔ ต้น
๒๑	กระเพรา	๑ งาน
๒๒	แตงกวา	๑ งาน
๒๓	ผักกาด	๑ งาน
๒๔	ผักกาดกวาดตั้ง	๑ งาน
๒๕	ผักชี	๑ งาน

ที่	พืชผัก	จำนวน
๒๖	หอมแบ่ง	๑ งาน
๒๗	เห็ดนางฟ้า	๖๐๐ ก้อน
๒๘	ตระไคร้	๖๕ กอ

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า พืชผักที่เกษตรกรปลูกส่วนมากเป็นพืชผักสวนครัวและปลูกตามฤดูกาล ซึ่งการใช้ประโยชน์นั้นเน้นเพื่อกินเองในครอบครัว ๖๒ % เหลือจึงจำหน่ายในตลาดท้องถิ่นและมีแม่ค้ามารับซื้อถึงแปลงผลิต ๒๒ % และแบ่งปันญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้าน ๑๖ % ตามลำดับ ดังกราฟ

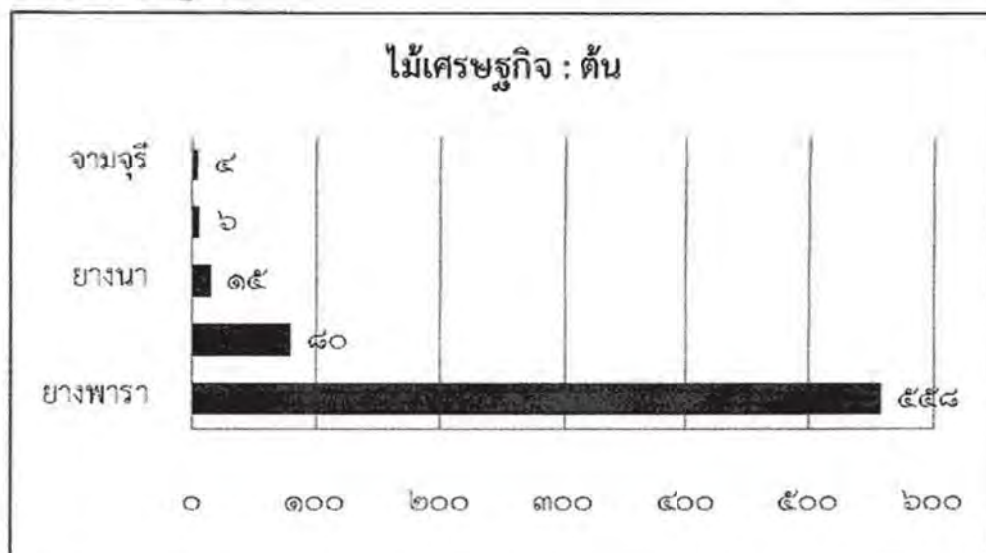
กราฟที่ ๒๑ การใช้ประโยชน์จากพืชผัก

ง)ไม้เศรษฐกิจ

จากการข้อมูลที่ทำศึกษา พบว่า เกษตรกรกลุ่มนี้มีการปลูกไม้เศรษฐกิจ เป็น ยางพารา มากที่สุด ๕๕๐ ต้น รองลงมาเป็น ไม้สัก ๘๐ ต้น ยางพารา, กฤษณา และ จามจุรี ตามกราฟ

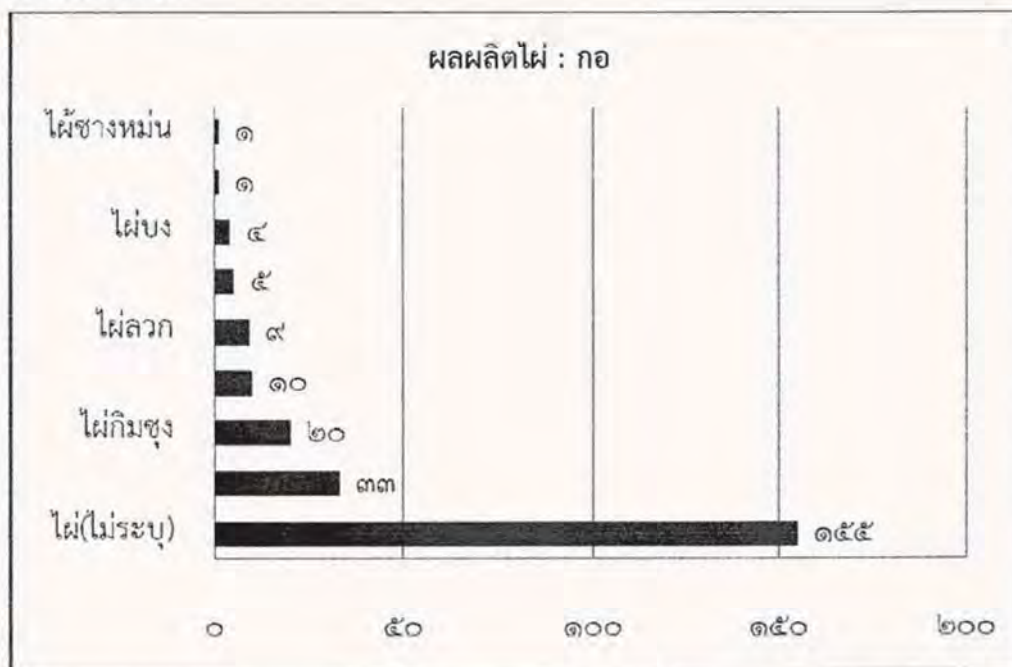
กราฟที่ ๒๒ การผลิตไม้เศรษฐกิจ

จ) ไม้

จากผลการรวบรวมข้อมูลการผลิต ไม้ ของเกษตรกรกลุ่มนี้ พบว่ามีการปลูกไม้หลากหลายสายพันธุ์ ทั้งพันธุ์ต่างประเทศและพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งพันธุ์ที่ปลูกสูงสุดไม่สามารถระบุสายพันธุ์ได้ แต่พันธุ์ที่ระบุได้และปลูกจำนวนมาก ได้แก่ ไม้หววน กิมซุง หมาจู ตามลำดับ ตามกราฟดังนี้

กราฟที่ ๒๓ การผลิตไม้

สำหรับการใช้ประโยชน์จากไม้ จะปลูกเอาหน่อไม้เพื่อเก็บไว้กินเอง ส่วนที่เหลือก็จะนำไปจำหน่ายและแบ่งปันแก่ญาติ พี่น้อง และเพื่อนบ้าน ตามกราฟ

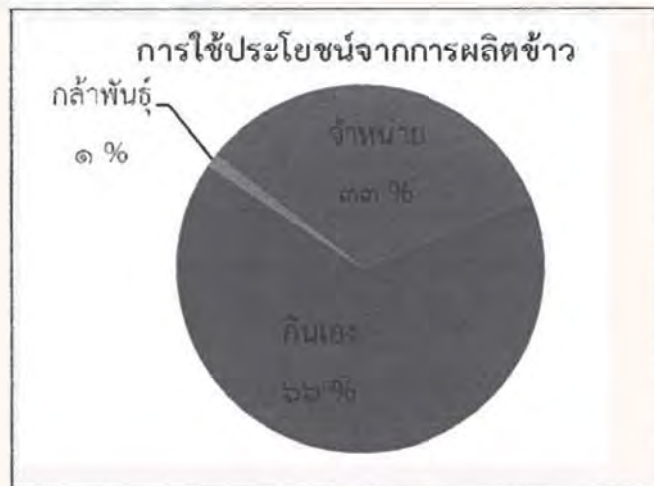
กราฟที่ ๒๔ การใช้ประโยชน์จากไม้

ฉ) ข้าว

ในส่วนของการผลิตข้าวของเกษตรกรกลุ่มนี้ มีการผลิตจำนวนทั้งสิ้น ๑๕๔ ไร่ ส่วนใหญ่เป็นข้าวเหนียวพันธุ์ กข.๖ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตเพื่อกินเองภายในครอบครัว เหลือจึงจำหน่าย โดยกลุ่มที่ผลิตเพื่อจำหน่าย มีเกษตรกรหนึ่งรายที่มีพื้นที่ผลิตข้าวเพื่อจำหน่ายมากที่สุด ๖๓ ไร่ เป็นลักษณะผลิตตามที่ตลาดต้องการ

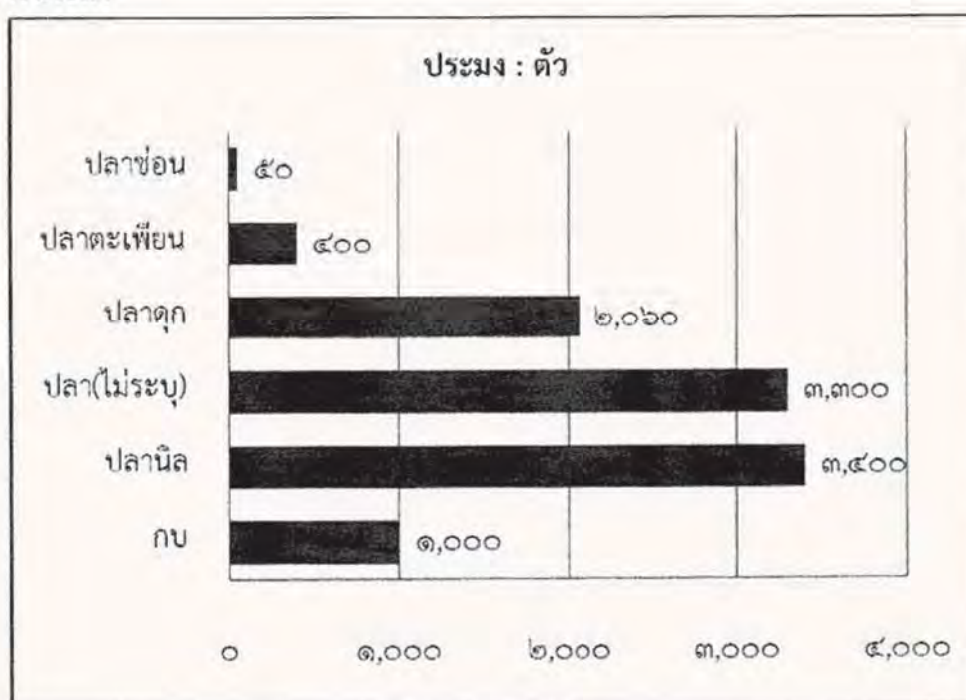
กราฟที่ ๒๕ การใช้ประโยชน์จากการผลิตข้าว

ข) การประมง

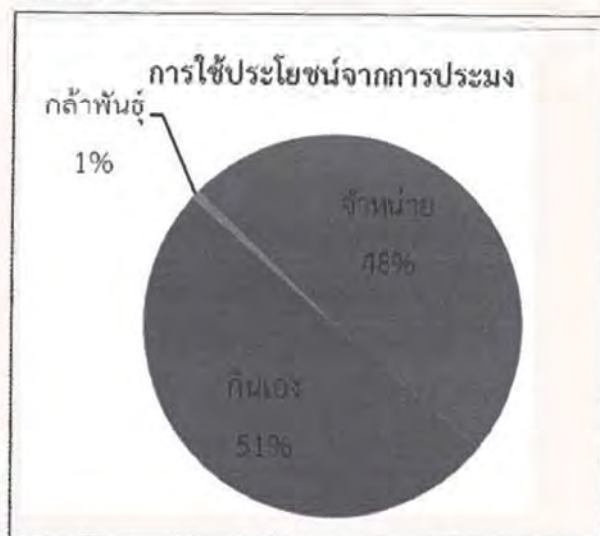
การประมงของเกษตรกรกลุ่มนี้มีเพียง ปลา และ กบ ซึ่งมีการผลิตปลามากที่สุด โดยพันธุ์ที่นิยมเลี้ยงได้แก่ ปลานิล จำนวน ๓,๔๐๐ ตัว ปลาดุก ๒,๐๖๐ ตัว และ ปลา(ไม่ว่าจะ) ๓,๓๐๐ ตัว (หลากหลายสายพันธุ์) ในส่วนของการเลี้ยงกบนั้น มีการเลี้ยงเพียงรายเดียว ๑,๐๐๐ ตัว

กราฟที่ ๒๖ การประมง

สำหรับการใช้ประโยชน์จากการประมงส่วนใหญ่จะผลิตไว้เพื่อกินเองเป็นส่วนใหญ่ เหลือจึงขาย ซึ่งจะขายปลีกในชุมชน และมีการขายยกบ่อในช่วงหน้าแล้ง(น้ำแห้ง) ปีละครั้ง หรือหลายๆ ปีครั้งขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำ ขนาด และจำนวนของปลาที่เลี้ยง

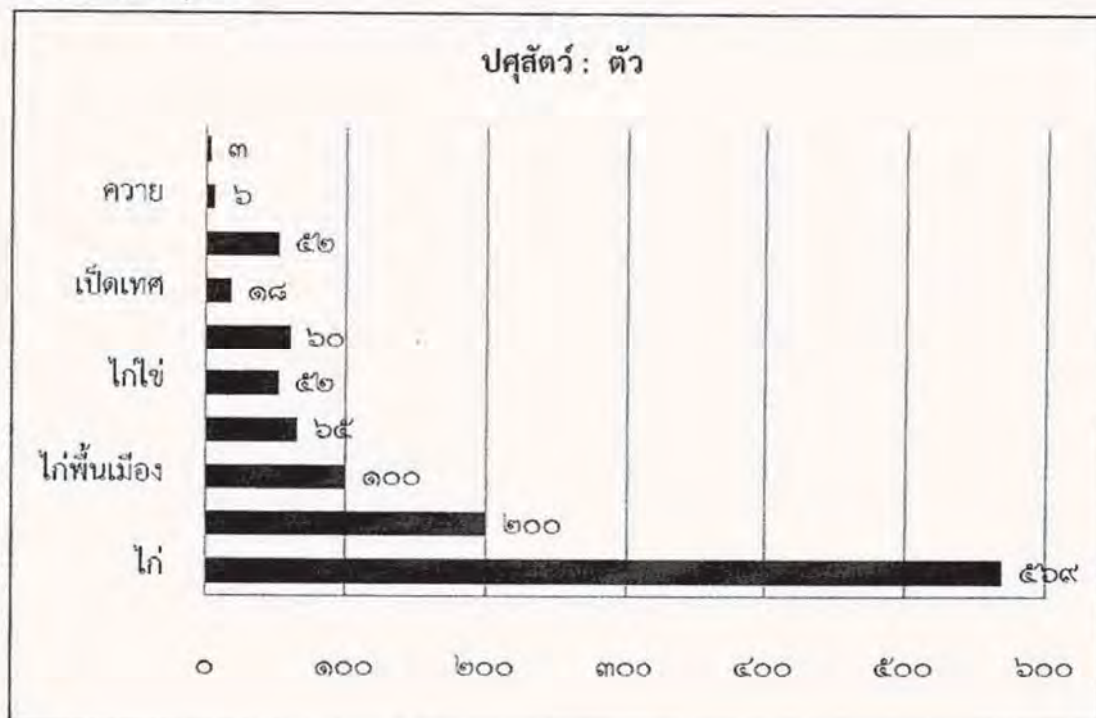
กราฟที่ ๒๗ การใช้ประโยชน์จากการประมง

ข) ปศุสัตว์

ข้อมูลการปศุสัตว์ของเกษตรกรกลุ่มนี้ นิยมเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอันดับแรก ๗๓๗ ตัว ตามมาด้วย ไก่เนื้อ ไก่ชน เป็ดไข่ ไก่ไข่ หมู ตามรายละเอียดกราฟ

กราฟที่ ๒๘ การผลิตปศุสัตว์

การใช้ประโยชน์จากการปศุสัตว์จะเป็นการผลิตเพื่อกินเองและจำหน่ายในระดับที่พอๆ กัน ตามกราฟ

กราฟที่ ๒๙ การใช้ประโยชน์จากปศุสัตว์

การดูแลและกำจัดแมลงศัตรูพืช

๑) การใช้สารเคมี

ในเกษตรกรกลุ่มนี้มีการผลิตผสมผสานระหว่างการผลิตกระแสหลัก(พืชเศรษฐกิจ) และการผลิตทางเลือก โดยมีความพยายามที่จะลดการใช้สารเคมีในการผลิต เพื่อลดต้นทุนการผลิต แต่เนื่องจากยังไม่มี ความมั่นใจและต้อง ใช้ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยน จึงจำเป็นต้องใช้สารเคมีควบคู่กับสารชีวภาพ ซึ่งในส่วนของสารเคมีพบว่าเกษตรกร กลุ่มนี้ใช้ปุ๋ยเคมีจำนวน ๔๕,๔๐๐ กิโลกรัมต่อปี หรือประมาณ ๕๕ กิโลกรัมต่อไร่ยาฆ่าหญ้า ๓๒๓ ลิตรต่อปี และ สารเคมีชนิดอื่นๆ ตามตาราง

ตารางที่ ๒๔ รายละเอียดการใช้สารเคมี

สารเคมี	จำนวนที่ใช้	ใช้กับผลผลิต
ปุ๋ยเคมี	๓๐,๘๕๐ก.ก. + ๒๙๑ กระสอบ	ผลไม้,ข้าว,พืชไร่,พืชผัก,ไม้เศรษฐกิจ
ยาคุมหญ้า	๒๓.๕๐ลิตร + ๑๔๘ก.ก.	ข้าว,ผลไม้,พืชผัก
ยาฆ่าเชื้อรา	๕๓.๗๕ลิตร	ผลไม้,พืชไร่,พืชผัก,ข้าว,ไม้เศรษฐกิจ
ยาฆ่าแมลง	๑๘๑.๖๕ลิตร + ๓,๐๐๑ก.ก.	ผลไม้,พืชไร่,พืชผัก,ข้าว,ไม้เศรษฐกิจ
ยาฆ่าหญ้า	๓๒๓ลิตร	ผลไม้,พืชไร่,พืชผัก,ข้าว,ไม้เศรษฐกิจ
สารโปรแตสเซียมคลอเรต	๑๔๐ ก.ก. + ๖ ถัง	ผลไม้
อาหารสัตว์	๘กระสอบ	ประมง,ปศุสัตว์
ฮอร์โมน	๑๐๒.๒๐ลิตร	ผลไม้,พืชไร่,พืชผัก,ข้าว,ไม้เศรษฐกิจ

* ใช้กับผลผลิต - เรียงจากมากไปหาน้อย

สำหรับการใช้สารเคมีจะใช้กับผลไม้(ลำไย)มากที่สุด เนื่องจากการผลิตนอกฤดู รองลงมาได้แก่ พืชไร่ พืชผัก ข้าว และไม้เศรษฐกิจ ตามลำดับ

๒) สารชีวภาพ

สำหรับการใช้สารชีวภาพของเกษตรกรกลุ่มนี้อย่างที่กล่าวไว้ข้างต้น ว่ามีการใช้สารชีวภาพควบคู่กับสารเคมี แต่ในระดับที่เป็นการป้องกันการเสื่อมสภาพของดิน และดูแลบำรุง ระหว่างและหลังใช้สารเคมี และช่วยลดต้นทุนในการผลิต ทั้งยังลดอันตรายและสารตกค้างจากการใช้สารเคมี โดยมีรายละเอียดการใช้สารชีวภาพ ตามตาราง

ตารางที่ ๒๕ การใช้สารชีวภาพ

สารชีวภาพ	จำนวนที่ใช้	ใช้กับผลผลิต
น้ำหมัก	๖,๑๔๘.๓๐ ลิตร	ผลไม้พืชผักข้าวพืชไร่ไม้เศรษฐกิจปศุสัตว์
ฮอร์โมนชีวภาพ	๙๙๔ ลิตร	ผลไม้พืชไร่พืชผักข้าว
น้ำส้มควันไม้	๗๑.๓๘ ลิตร	ผลไม้พืชผักข้าวพืชไร่
ปุ๋ยคอก	๓,๕๑๕ กระสอบ + ๑๓,๑๔๐ กก.	ผลไม้พืชผักข้าวพืชไร่ไม้เศรษฐกิจ
ปุ๋ยหมัก	๑๔๕ กระสอบ + ๓๓,๕๙๐ กก.	ผลไม้พืชผักข้าวพืชไร่ไม้เศรษฐกิจ
ปุ๋ยอินทรีย์	๔๒๒ กระสอบ	ผลไม้พืชผักพืชไร่ข้าว

*ใช้กับผลผลิต - เรียงจากมากไปหาน้อย

การตลาด

จากข้อมูลการผลิตพืชและสัตว์ของเกษตรกรกลุ่มนี้ นอกจากจะมีการลดใช้สารเคมีในกระบวนการผลิต โดยใช้ปุ๋ยหมัก ยังพบว่าได้มีการผลิตปุ๋ยหมักเพื่อจำหน่าย และมีการจัดการด้านตลาดของผลผลิต โดยการจำหน่ายเองในท้องถิ่นและการจำหน่ายโดยผ่านพ่อค้าคนกลาง มียอดขายในปี ๒๕๕๓ รวม ๖,๖๔๓,๔๑๒ บาท เป็นการขายส่ง ๖,๓๑๖,๐๓๐ บาท และขายปลีก ๓๒๗,๓๘๒ บาท โดยรายได้จากการจำหน่ายไม้ผลมากที่สุด ๓,๑๐๘,๕๓๐ บาท รองลงมาได้แก่ พืชผัก พืชไร่ ข้าว ปศุสัตว์ ประมง และไม้ ตามตาราง

ตารางที่ ๒๖ รายละเอียดการตลาด

หน่วย : บาท

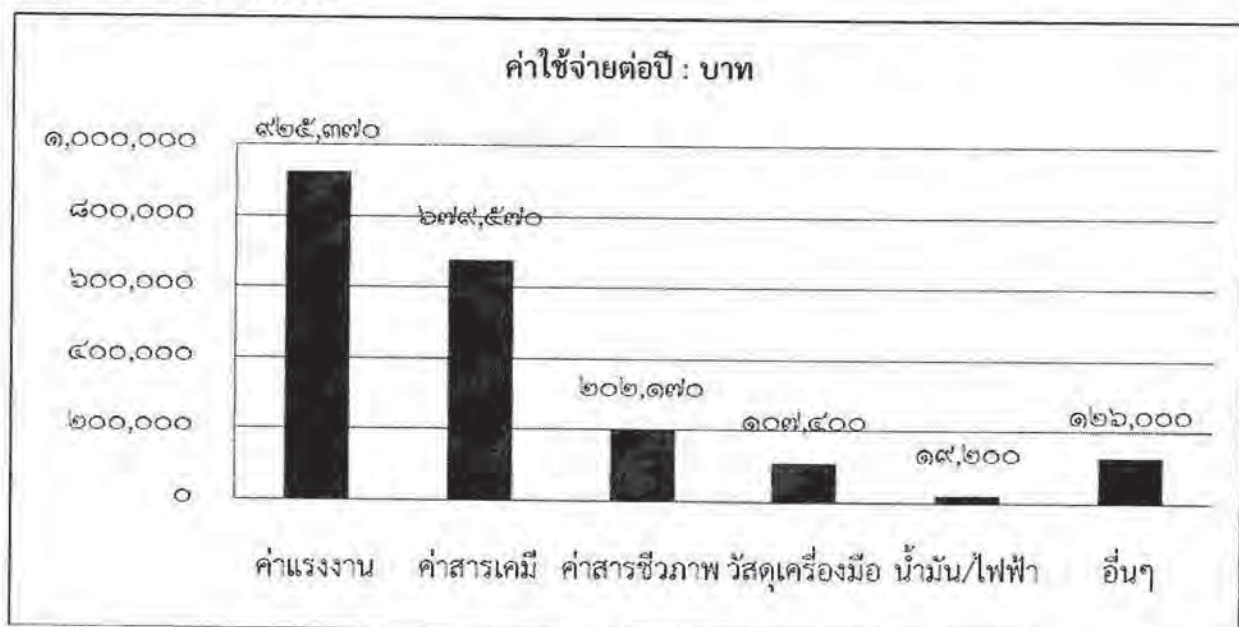
ที่	ผลผลิต	ขายปลีก	ขายส่ง	รวมยอดขาย(ปี ๕๓)	เฉลี่ยต่อฟาร์ม
๑	ผลไม้	๑๘๗,๘๗๗	๔,๐๘๐,๐๓๐	๔,๒๖๗,๙๐๗	๑๕๐.๖๘
๒	พืชผัก	๔๕,๖๐๕	๑,๕๑๔,๕๐๐	๑,๕๖๐,๑๐๕	๑,๓๙๓.๑๕
๓	พืชไร่	๔๑,๐๐๐	๑,๒๓๘,๕๐๐	๑,๒๗๙,๕๐๐	๘๒๑.๙๒
๔	ข้าว	๕,๐๐๐	๑๑๓,๕๐๐	๑๑๘,๕๐๐	๕๘,๔๖๕.๔๘
๕	ไม้	๑,๐๐๐	-	๑,๐๐๐	๒๑,๓๗๑.๓๐
๖	ปุ๋ยหมัก		๖๐,๐๐๐	๖๐,๐๐๐	๑๗,๕๒๗.๔๐
๗	ประมง	๖,๐๐๐	๕,๐๐๐	๑๑,๐๐๐	๑,๖๒๓.๒๙

ที่	ผลผลิต	ขายปลีก	ขายส่ง	รวมยอดขาย(ปี ๕๓)	เฉลี่ยต่อฟาร์ม
๘	ปศุสัตว์	๓๖,๒๐๐	๖๕,๕๐๐	๑๐๑,๗๐๐	๑๓.๗๐
	รวม	๓๒๒,๖๘๒	๗,๐๗๗,๐๓๐	๗,๓๙๙,๗๑๒	๑๐๑,๓๖๖

การบริหารจัดการฟาร์ม

สำหรับค่าใช้จ่ายในการผลิตของเกษตรกรกลุ่มนี้ พบว่า มีค่าใช้จ่ายในด้านแรงงานสูงสุด ๙๒๕,๓๗๐ บาท ต่อปี รองลงมาคือ ค่าสารเคมี สารชีวภาพ ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง วัสดุเครื่องมือ และค่าน้ำมัน-ไฟฟ้า ตามลำดับ ซึ่งค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานสูงสอดคล้องกับปริมาณผลผลิตและรายได้ของเกษตรกรกลุ่มนี้ที่มีสูงตามข้อมูลข้างต้น รายละเอียดค่าใช้จ่าย ตามกราฟ

กราฟที่ ๓๐ รายละเอียดค่าใช้จ่าย

ปัญหาอุปสรรค

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรกลุ่มผู้สนใจงานเกษตรกรรมยั่งยืน ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรค ที่ไม่สามารถทำให้เกิดการพัฒนายกระดับชีวิตของเกษตรกรสู่การผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองแบบไม่พึ่งพิงสารเคมีได้ ปัญหาและอุปสรรคที่เกษตรกรประสบอยู่ สรุปได้ ๔ ประเด็น ดังนี้

๑) ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตที่ไม่สามารถควบคุมได้

- ปัญหา โรค แมลง ศัตรูพืช เช่น เพลี้ยไฟ เพลี้ยแป้ง เพลี้ยไก่แจ้ เพลี้ยกระโดด หนอนกินใบ หนอนมวนใบ หนอนเจาะกิ่ง แมงแกง ราดำ หอยเชอรี่ โรคข้าวตายคอรวง ซึ่งเป็นปัญหาที่เกษตรกรยังคงต้องพึ่งพิงสารเคมีเพื่อกำจัดและป้องกันเป็นหลัก

- สภาพอากาศ น้ำท่วม ฝนแล้ง อากาศร้อนจัด และการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศไม่ตรงตามฤดูกาล ทำให้ผลผลิตเสียหายและเกิด โรค แมลง ศัตรูพืชระบาด

๒) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิต

- เงินทุน เกษตรกรกลุ่มนี้ยังต้องกู้เงินมาลงทุนทำการผลิต และยังขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน ทำให้กระบวนการผลิตต้องพึ่งพิงเงินกู้จากแหล่งต่างๆ ทั้งในระดับชุมชน ธนาคาร หรือแม้แต่เงินกู้นอกระบบ

- หนี้สิน เกษตรกรกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ยังคงมีปัญหาหนี้สิน บางรายมีหนี้สูง ทำให้ไม่สามารถออกจากวงวนหนี้สิน ต้องมีการกู้ยืมในการผลิตอยู่ตลอดตามปัญหาข้างต้น ปัญหาหนี้สินเป็นอุปสรรคต่อการปรับเปลี่ยนการผลิตมาเป็นระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

- ระบบน้ำ การจัดการระบบน้ำยังไม่เพียงพอ และขาดแคลนแหล่งน้ำ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการทำเกษตร

- ปัญหาแรงงาน ขาดแคลนแรงงาน และค่าจ้างแรงงานสูงขึ้น

๓) ปัญหาเกี่ยวกับเทคนิคความรู้

สิ่งที่เกษตรกรกลุ่มนี้ สะท้อนเกี่ยวกับปัญหาด้านเทคนิค คือ การขาดความรู้ในการวางแผนการผลิต ความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นระบบ ขาดการส่งเสริมการแปรรูปผลผลิต ขาดความรู้ด้านการจัดการผลผลิต และการพัฒนาคุณภาพ ตลอดจนจนถึงความรู้ในการผลิต สารชีวภาพ ที่ใช้ในระบบเกษตรอินทรีย์

๔) ปัญหาเกี่ยวกับการตลาด

ปัญหาที่เกษตรกรกลุ่มนี้ประสบ คือ การขาดการรวมกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง จึงทำให้ถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา ขณะที่ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ ประสบภาวะขาดทุนและเป็นหนี้ซ้ำซาก ขาดตลาดกลางที่เป็นแหล่งจำหน่าย ขาดความรู้ในการจัดการการตลาดและการวิเคราะห์แนวโน้มความต้องการของผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะของเกษตรกรกลุ่มผู้สนใจงานเกษตรกรรมยั่งยืน

จากข้อมูลปัญหาและอุปสรรค ที่ ๔ ประเด็นข้างต้น เสมือนเป็นการทบทวนตนเองของเกษตรกรกลุ่มนี้ ทำให้เกษตรกรมีความเห็นต่ออนาคตของการทำเกษตรกรรมของตนเอง ว่า อยากให้มีหน่วยงาน องค์กร เข้ามาส่งเสริมความรู้ ทั้งในด้านการทำเกษตรกรรมลดการพึ่งพิงสารเคมี การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรให้มีความรู้ด้านการวางแผนการผลิต การบริหารจัดการกลุ่มที่เข้มแข็ง ยั่งยืน เพื่อการแปรรูปผลผลิต การตลาด การดูแลรักษา ควบคุมคุณภาพ และให้รัฐส่งเสริมการปลูกพืชปลอดสารพิษอย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมไปถึงการสร้างระบบชลประทานที่เอื้อต่อการทำเกษตรกรรม

๕. แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน(ปราชญ์ผู้รู้)เกษตรกรผู้กำลังปรับเปลี่ยน และเกษตรกรผู้สนใจ

จากการดำเนินโครงการวิจัยที่ผ่านมา ทางเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนซึ่งส่วนใหญ่เป็นการรวมตัวของเกษตรกรที่มีต้นทุนเดิมอยู่ในเรื่องวิถีคิดแบบเกษตรยั่งยืน ผู้ที่กำลังปรับเปลี่ยน และเกษตรกรผู้สนใจ แต่ละคน/พื้นที่ มีองค์ความรู้ที่โดดเด่นแตกต่างกันไป ทั้งนี้ในแหล่งเรียนรู้แต่ละแห่งยังมีข้อจำกัดในอยู่หลายแห่ง ทั้งในด้านองค์ความรู้ในกระบวนการผลิต การบริหารจัดการฟาร์ม การเชื่อมโยงสู่ระบบการตลาดที่แน่นอน ผู้ที่กำลังปรับเปลี่ยนยังต้องการที่จะพัฒนาฟาร์มของตนเองในด้านต่าง ๆ และเกษตรกรผู้สนใจ ก็ยังขาดทักษะความรู้ในกระบวนการใน

หลาย ๆ ด้าน จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาและยกระดับแหล่งเรียนรู้ เกษตรกรผู้ที่กำลังปรับเปลี่ยน และผู้ที่สนใจอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน ได้ร่วมกันหารือในการพัฒนาเกษตรกร และฟาร์มต้นแบบโดยการประสานงานกับหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการพัฒนาดังกล่าว เช่น การจัดทำโครงการเกษตรปลอดภัย ร่วมกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ในการสนับสนุนการพัฒนาเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรโดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การประสานกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน(อบจ.) ในการสนับสนุนงบประมาณการขับเคลื่อนโครงการอาหารปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ของดีลำพูน โดยให้แหล่งเรียนรู้แต่ละแห่งได้เป็นศูนย์ฝึกอบรมให้กับเกษตรกรผู้ที่กำลังปรับเปลี่ยน ผู้ที่สนใจ และเกษตรกรทั่วไป ได้เข้ารับการอบรมเพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในด้านองค์ความรู้ สถานที่ พื้นที่/ฟาร์มการผลิต รวมถึงการพัฒนาที่นำไปสู่การเชื่อมโยงในระบบการผลิตและการตลาดของแต่ละพื้นที่แหล่งเรียนรู้ และในระดับเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน รวมถึงการดำเนินโครงการวิจัยท้องถิ่นเพื่อต่อยอดและขยายผลในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ร่วมกับเกษตรกรและชุมชนในพื้นที่ต่อไป

บทที่ ๕

ผลการศึกษา

จุดร่วมและประสิทธิผลของการทำงานระดับองค์กร ในการนำไปสู่การพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดลำพูน

การดำเนินโครงการวิจัยนวัตกรรมองค์กรกับการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน ได้มีการนำเสนอผลการศึกษา ตามวัตถุประสงค์เพื่อหาจุดร่วมของการทำงานระดับองค์กรในการนำไปสู่การพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดลำพูนและเพื่อวัดประสิทธิผลของการทำงานเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดลำพูนดังนี้

๕.๑ ผลการดำเนินกิจกรรมเพื่อหาจุดร่วมของการทำงานระดับองค์กรในการนำไปสู่การพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดลำพูน

๕.๑.๑ การประชุมชี้แจงโครงการวิจัยฯ แก่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด

การประชุมชี้แจงโครงการวิจัยฯ แก่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ณ ห้องประชุมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๔ มีส่วนราชการเข้าร่วม รวม ๕ หน่วยงาน และนักวิจัยเข้าร่วมจำนวน ๒๓ คน นอกจากแต่ละหน่วยงานที่มาร่วมประชุมจะทราบวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยฯ คราวนี้แล้ว ยังทำให้ทราบศักยภาพของแต่ละหน่วยงานในการมีแผนงานสนับสนุนกิจกรรมเกษตรกรรมยั่งยืนในจังหวัด โดยมีหน่วยงานที่สามารถจะพัฒนาความร่วมมือกับเครือข่ายฯ ต่อไปได้ เช่น สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำพูน ที่เป็นหน่วยงานประสานนโยบายกับทุกส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และนโยบายเกี่ยวกับเกษตรปลอดภัย การสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดลำพูน สำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูนที่มีเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลสนับสนุนส่งเสริมงานเกษตรปลอดภัย สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดลำพูนที่มีอาสาสมัครหมอดินอาสาสนับสนุน เป็นต้น ส่วนหน่วยงานปฏิรูปที่ดินทำงานเฉพาะในพื้นที่โครงการ(อำเภอป่าซาง อำเภอบ้านโฮ้ง) จึงทำให้เครือข่ายสามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อติดต่อประสานงานในโอกาสต่อไป

๕.๑.๒ เวทีช่วงเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน

เวทีช่วงเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน

มีการจัดเวทีช่วงเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน จำนวน ๓ ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ ๑ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เพื่อการประสานเชื่อมโยงการผลิต การตลาด และผู้บริโภค ผ่านกิจกรรมเวที “ช่วงเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน ครั้งที่ ๑” ณ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เทศบาลเมืองลำพูนตาม เป็นโครงการความร่วมมือในการขับเคลื่อนและการแลกเปลี่ยนความรู้ของเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน ครั้งที่ ๑ โดยสถาบันวิจัยทรัพยากรช่วยศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูนและเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน องค์กรร่วมจัด ๑) องค์กรบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ๒) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ๓) กลไกกลางสนับสนุนเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ ๔) สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำพูน ๕) สถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน มูลนิธิพัฒนาศักยภาพชุมชน ๖) ศูนย์ประสานความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่า บุหรี่ และอุบัติเหตุจังหวัดลำพูน ๗) คณะรัฐศาสตร์ สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง ศูนย์ลำพูน(บัณฑิตศึกษารุ่นที่ ๓) ๘) เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูนได้แก่เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ลุ่มน้ำลี้ อำเภอทุ่งหัวช้าง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูนเครือข่ายเกษตรกรรมลุ่มน้ำปิงห่าง (กลุ่มเกษตรกร ๘๔ ครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลอุโมงค์)ศูนย์เรียนรู้สหวิถียเพื่อชุมชนยั่งยืน โขงสาละวินตำบลเหมืองง่า มูลนิธิสวนพุทธธรรม ตำบลหนองหนามศูนย์เรียนรู้ชุมชนเกษตรธรรมชาติแสงจันทร์ (ศูนย์ไส้เดือน)ตำบลหนองล่องเครือข่ายบริโภคผักพื้นบ้านอาหารพื้นเมืองบ้านสันตติเต่า ตำบลบ้านไธสง กลุ่มศูนย์เรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลป่าสักศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลป่าไผ่ ศูนย์เรียนรู้ตาม

แนวพัฒนาที่ดินบ้านวังมุข ตำบลประตูป่ากลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านปายาง ตำบลริมปิง อำเภอเมืองศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านพันตาเก็น ตำบลต้นธงอำเภอเมืองลำพูนศูนย์การเรียนรู้สุขภาพพึ่งตนเองวังสะแกง ตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่องศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ กลุ่มหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านศรีดอนไชย ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ กลุ่มเกษตรกรดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลท่าทุ่งหลวง ตำบลทากาศ อำเภอแม่ทา เป็นต้น

กิจกรรมภายในช่วงฯ ประกอบด้วย การนำเสนอองค์ความรู้นิทรรศการการสาธิตองค์ความรู้การจำหน่ายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์สินค้าและอาหารเกษตรปลอดภัย/อินทรีย์ของเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูนและภาคีเครือข่ายกิจกรรมผู้ผลิตพบผู้บริโภคการแสดงดนตรีโฟล์คของคำเมือง วงเลอเมอ และ นายไพบรณีย์การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อแลกเปลี่ยนบทเรียนประสบการณ์เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนของจังหวัดลำพูน ลำปาง เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอนและสร้างความรู้ความเข้าใจและความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรและผู้บริโภค ผู้เข้าร่วมช่วงฯ ประกอบด้วย ๑) เกษตรกร กลุ่ม เครือข่าย เกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน ๒) เกษตรกรทั่วไป ๓) ประชาชนผู้บริโภคทั่วไป ๔) หน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง ๕) โรงเรียน โรงพยาบาล ในพื้นที่อำเภอเมืองลำพูน ๖) ผู้ประกอบการ ๗) สื่อมวลชนและผู้สนใจรวมมีผู้เข้าร่วมประมาณ ๕๐๐ คน ครั้งนี้ได้มีการเปิดตัวเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน รณรงค์จัดนิทรรศการความรู้และแนะนำผลิตภัณฑ์ สินค้าของเครือข่ายฯ ให้กับผู้สนใจและผู้บริโภค มีการจัดเวทีเสวนาระหว่างนักวิชาการ ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ผู้บริโภค หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถมองเห็นทิศทาง แนวทาง อันจะนำไปสู่การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน ให้ตรงกับสถานการณ์ ปัญหาและความต้องการ ต่อไป

ครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ ณ โรงพยาบาลบ้านโฮ่ง อำเภอบ้านโฮ่ง(เวทีสัจจ) วัดอุประสงค์ เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ของเกษตรกรเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรผู้ผลิต และผู้บริโภค เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและขยายความร่วมมือในด้านการตลาดและการบริโภคเพื่อรณรงค์ส่งเสริมให้เกษตรกร ผู้ผลิตและผู้บริโภคได้ตระหนักถึงการผลิตสินค้า และการบริโภคอาหาร

ที่ปลอดภัย และเพื่อสร้างความร่วมมือของหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้ร่วมงานประกอบด้วย เกษตรกร กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ และ เกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน เกษตรกรทั่วไป ประชาชนผู้บริโภคทั่วไป หน่วยงานองค์กร โรงเรียน โรงพยาบาล ผู้ค้า ผู้ประกอบการ สื่อมวลชนและผู้สนใจ

กิจกรรมภายในงานประกอบไปด้วย การนำเสนอองค์ความรู้ การจำหน่ายผลผลิตสินค้าเกษตร ปลอดภัย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ กิจกรรมสร้างความตระหนัก ด้วยการตรวจหาสารพิษตกค้างในเลือด ให้กับผู้เข้าร่วมงาน กิจกรรมผู้ผลิตพบผู้บริโภค และการประชาสัมพันธ์ เวทีเสวนาเรื่อง “ทิศทางการขับเคลื่อน เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนพิภยจากสารเคมีการเกษตร และการออกจากหนี้สินด้วยเกษตรยั่งยืน” โดยมี ผู้เข้าร่วมเสวนา คือ นายฉลุย แก้วเล็ก เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ลุ่มน้ำลี้ นายกำพล หมอกมุงเมือง ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเกษตรธรรมชาติแสงจันทร์ (ศูนย์ไล่เดียน) นพ.คะนอง ถนอมสัจย์ ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลบ้านโฮ่ง คุณจันทรา โยธิการ ตัวแทนจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำพูน คุณไมตรี นันตะจันทร์ หัวหน้าโครงการวิจัยนวัตกรรมเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน ดำเนินรายการโดยนายสมัย แก้วภูศรี ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ลุ่มน้ำลี้/ที่ปรึกษาสภาเกษตรกรจังหวัดลำพูน การจัดงานครั้งนี้ทำให้ผู้เข้าร่วมงานได้รู้จัก “เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน” และมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกษตรกรรมยั่งยืนมากขึ้น ให้ความร่วมมือสร้างเครือข่ายผู้ผลิต และเครือข่ายผู้บริโภค ได้เข้าใจในเรื่องการเกษตรกรรมยั่งยืน บทเรียนการออกจากหนี้สินด้วยเกษตรกรรมยั่งยืน รวมทั้งการเห็นแนวทาง/กลไกการขับเคลื่อน เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน เกษตรกรเกิดความภาคภูมิใจและมีกำลังใจการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน เกิดแนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ จังหวัดลำพูน ตลอดจนเกษตรกรผู้ผลิต และผู้บริโภคได้ตระหนัก และใส่ใจการเลือกบริโภคอาหารที่ปลอดภัยมากขึ้น

ครั้งที่ ๓ วันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ของเกษตรกร “เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน ๒) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค ๓) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและขยายความร่วมมือในด้านการตลาดและการบริโภค ๔) เพื่อรณรงค์ส่งเสริมให้ เกษตรกร ผู้ผลิต และผู้บริโภคได้ตระหนักถึงการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย ๕) เพื่อสร้างความร่วมมือของ หน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และแนะนำการยกระดับพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์

ภาคเหนือให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจ เพื่อที่จะสามารถยกระดับสินค้าเข้าสู่การแข่งขันในตลาดเสรีได้อย่างมีคุณภาพ รวมทั้งมีเครือข่ายและกลุ่มต่างๆ มาแสดงสินค้าจำนวนมาก

เริ่มต้นจากปาฐกถา โดยพระครูสิริสุตานุยุต ผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ได้มาปาฐกถาและให้ศีลให้พรกับผู้เข้าร่วมงาน หลังจากนั้นมิเวทีเสวนา “ทิศทางการขับเคลื่อนเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน เพื่อพัฒนาการผลิตและคุณภาพพืชผักปลอดภัยสู่ความมั่นคงด้านอาหาร” โดยมีวิทยากรแลกเปลี่ยน ได้แก่ ดร.ชมชวน บุญระหงษ์ อาจารย์วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (ประชาคมอาเซียน) คุณจีราวรรณ โสดาวัฒน์ ผู้อำนวยการมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ(มอน.) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์พืชผักปลอดภัย คุณจันทิรา โยธิการ ตัวแทนจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำพูน คุณไมตรี นันตะจันทร์ หัวหน้าโครงการวิจัยนวัตกรรมเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน คุณอดิศักดิ์ จันทะราชา มุลินธิสวนพุทธธรรมวัดพระธาตุหริภุญชัย คุณชยัน วิพรหมชัย นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลอุโมงค์ คุณสิริวุฒิ คำธิตา รองนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองลำพูน ดำเนินรายการโดย คุณอรุณี เวียงแสง ผู้ประสานงาน กลไกสนับสนุนเครือข่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ ในเวทีได้มีการแลกเปลี่ยนในประเด็นต่าง ๆ คือ ๑) เกษตรยั่งยืนสำคัญอย่างไร การตอบปัญหาสถานการณ์เกษตรในภาวะปัจจุบันได้อย่างไร (เช่นการเตรียมสู่ AEC การลดผลกระทบจากเกษตรเคมี ฯลฯ) ๒) เกษตรยั่งยืนกับความสัมพันธ์กับความมั่นคงด้านอาหาร ๓) ในบทบาทหน้าที่ของวิทยากรแต่ละท่านได้มีส่วนสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนในระดับต่าง ๆ อย่างไร และ ๔) ทิศทางการขับเคลื่อนร่วมกัน ในแต่ละระดับ ในเวทีการแลกเปลี่ยนได้มีการพูดถึงอนาคตของเกษตรกรไทย การสืบทอดอาชีพด้านการเกษตรของคนรุ่นใหม่ที่น่าวันจะไม่มีคนรุ่นใหม่มาสนใจอาชีพด้านการเกษตรซึ่งในฐานะของผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานเกษตรและการส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืนมาก่อนจนถึงขณะนี้ในฐานะอาจารย์ในวิทยาลัยบริหารศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ของอาจารย์ ดร.ชมชวน บุญระหงส์ ที่ได้ผลักดันให้มีการเรียนการสอนเกษตรกรรมยั่งยืนในมหาวิทยาลัยแม่โจ้ รวมถึงทิศทางของเกษตรกรกับการเข้าสู่เขตเศรษฐกิจในระดับอาเซียน(AEC) ที่เกษตรกรรมแบบยั่งยืนเท่านั้นที่จะสามารถต่อสู้กับการค้าในระดับนี้ได้ ทั้งนี้เกษตรกรต้องมีการรวมกลุ่มกันในหลาย ๆ ระดับ ทั้งระดับพื้นที่ จังหวัด กลุ่มจังหวัด ในประเทศ และต่างประเทศ ผลผลิตอินทรีย์ทุกวันนี้การผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภค โดยวิทยากรหลายท่านได้นำเสนอถึงการทำการเกษตรแบบยั่งยืนคือการทำการเกษตรแบบวิถีพุทธ ที่เป็นการทำการผลิตที่ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อมหรือผู้ย่อยสลาย การสำรวจเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดลำพูนนั้นทำให้พบเกษตรกรที่มีองค์ความรู้อย่างมากมายซึ่งในภาษาธรรมหมายถึง ภาวนามยปัญญา หรือปัญญาที่เกิดจากการพยายาม(ปฏิบัติ) การใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการรวบรวมเกษตรกรและองค์ความรู้ในการร่วมมือกันเพื่อขับเคลื่อนเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนในจังหวัดลำพูนต่อไป โดยการขับเคลื่อนดังกล่าวมีหน่วยงานองค์กรที่พร้อมให้การสนับสนุน ทั้งในส่วนของเทศบาลเมืองลำพูนที่พร้อมให้การสนับสนุนเกษตรกร ผู้บริโภคในการใช้สถานที่เพื่อนำผลผลิตมาจัดจำหน่าย สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาตลาดสินค้าปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ เพื่อให้เกษตรกรผู้ผลิต และผู้บริโภคได้ตระหนักและใส่ใจการเลือกบริโภคอาหารที่ปลอดภัย โดยการสนับสนุนการผลิตข้าว ผัก ลำไยปลอดภัยทั้งระบบ งานมาตรฐานอินทรีย์ภาคเหนือ(มอน.) เป็นหน่วยงานที่พร้อมให้การสนับสนุนเกษตรกรและการสร้าง

เครือข่ายในแต่ละระดับรวมถึงการรวบรวมพันธุ์กรรมพื้นบ้านเพื่อรักษาพันธุ์กรรมดั้งเดิม มูลนิธิสวนพุทธธรรม นอกจากเป็นหน่วยผลิตแล้วยังเป็นองค์กรที่มีการประสานเชื่อมโยงกับแหล่งตลาดใหญ่ที่เป็นธรรม

ช่วงเวลา ๑๓.๓๐ น. ได้มีการเปิดงานอย่างเป็นทางการโดยมีนายพิสิฐพงษ์ คุณยศยิ่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำพูน กล่าวรายงาน มีนายศักดิ์ชัย ถนันทวนิชย์ เกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำพูนเป็นประธานเปิดงานอย่างเป็นทางการ และได้มอบใบประกาศให้กับกลุ่มเกษตรกรที่ทำการผลิตพืชผักปลอดภัย ทั้งนี้ภายในงานมีการจำหน่ายสินค้าการเกษตรปลอดภัย ปลอดภัยพืช เกษตรอินทรีย์ การจัดนิทรรศการจากหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การตรวจหาสารพิษตกค้างในเลือด ดนตรีโฟล์คซอง เป็นต้น ผู้เข้าร่วมงานมาจากหลายภาคส่วน รวมถึงเด็กนักเรียนจากโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองลำพูน(ประตูลี สันป่ายางหน่อม สันป่ายางหลวง จามเทวี) โรงเรียนอนุบาลลำพูน โรงเรียนมงคลวิทยา โรงเรียนจักรคำคณาทร และโรงเรียนสวนบุญโญปถัมภ์

นอกจากนั้น เครือข่ายฯ ยังจะได้รับความเชื่อถือจากเทศบาลเมืองลำพูน ให้เข้าร่วมบริหารจัดการตลาดเกษตรแบบปลอดภัยเป็นประจำทุกอาทิตย์ ในพื้นที่อำเภอเมืองลำพูน ซึ่งทางเครือข่ายจะนำข้อเสนอไปพิจารณาดำเนินการต่อไป

เวทีช่วงเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนสัญจรแต่ละอำเภอ

๑) เวที “กาดมั่ว ครวอินทรีย์ ลี – หุ้งหั่วซ่าง” จัดที่บ้านหุ้งหั่วซ่าง ตำบลหุ้งหั่วซ่าง อำเภอหุ้งหั่วซ่าง วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕ มีผู้เข้าร่วม ๓๒ คน จากเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่ อำเภอหุ้งหั่วซ่าง และอำเภอลี ท้องถิ่น หน่วยงาน นักเรียนและผู้สนใจในพื้นที่ ในงานเครือข่ายฯ ได้นำสินค้าไปจำหน่าย แนะนำ และจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค หน่วยงานในพื้นที่ และผู้สนใจ ในเรื่องทิศทางการพัฒนาและขยายการทำเกษตรยั่งยืนในระดับพื้นที่ โดยรับการสนับสนุนจากท้องถิ่นเป็นอย่างดี และทำให้เข้าใจ ปัญหาอุปสรรคในท้องถิ่น ที่ได้รับทราบปัญหาความต้องการที่จะพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันเป็นโจทย์การวิจัยในท้องถิ่นระหว่างปราชญ์ชาวบ้านร่วมกับองค์กรท้องถิ่น และสมาชิกใหม่ที่สนใจนำไปสู่การแก้ไขปัญหาขยายการเรียนรู้สู่สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นต่อไป

๒) เวที “เครือข่ายเกษตร หัวใจสีเขียว” อำเภอเวียงหนองล่อง-บ้านโฮ้ง-ป่าซาง จัดเวที ณ ศูนย์เกษตรกรรมธรรมชาติแสงจันทร์(ศูนย์ไผ่เตื่อน) วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๕ ร่วมกับ กลุ่มนักศึกษาปริญญาโท สาขาสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีผู้เข้าร่วมเวที ประมาณ ๑๒๐ คน ได้แก่เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่ อ.เวียงหนองล่อง-บ้านโฮ้ง-ป่าซาง กลุ่มนักศึกษาปริญญาโท สาขาสหวิทยาการ ท้องถิ่น หน่วยงาน นักเรียน และผู้สนใจในพื้นที่ จากการสังเกตพบได้เห็นถึงความสนใจของกลุ่ม ในแต่ละชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับศูนย์ไผ่เตื่อนที่เคยเป็นศูนย์ถ่ายทอดความรู้ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน ในพื้นที่กับกลุ่มและองค์กร มีกิจกรรมที่หลากหลาย ที่สามารถจะพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันในโอกาสต่อไป

ในเวทีเครือข่ายได้ทราบความสนใจของท้องถิ่น (เทศบาลตำบลศรีเตี้ย) ที่ต้องการจะนำกระบวนการเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืนไปแนะนำให้เกษตรกรในพื้นที่ได้รู้จัก และเทศบาลศรีเตี้ยได้ขอความร่วมมือจากเครือข่ายฯให้นำสินค้าไปแนะนำและร่วมเป็นวิทยากรจัดเวทีเสวนาในงานมหกรรมอาหารปลอดภัยตำบลศรีเตี้ย ซึ่งจัดขึ้น เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๕๕ โดยงบประมาณของท้องถิ่น ซึ่งในส่วนของผู้สนใจในพื้นที่ เทศบาลได้จัดการให้ไปศึกษาดูงาน การตลาดและดูงานการผลิตของเครือข่ายฯ ที่ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ลุ่มน้ำลี้

ซึ่งภายหลังสามารถพัฒนาเป็นโจทย์วิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ ในหัวข้อ “การเข้าสู่แนวทางเกษตรกรรมยั่งยืน ตามหลักอิทัปปัจจยตา” ของเกษตรกรตำบลศรีเตี้ย

๓) เวทีเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนอำเภอแม่ทา ณ โรงเรียนบ้านแพะยันต์-ดอยแช่ ตำบลทากาศ อำเภอแม่ทา วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๕ โดยมีการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกษตรผู้สนใจ หมอดินอาสา ประชาชนชาวบ้าน คณะครูโรงเรียนเขตพื้นที่ ตำบลทากาศ เจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลทากาศ ร่วมกับเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน ได้มีการหาแนวทางในการสนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรมเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่อำเภอแม่ทา โดยโรงเรียนบ้านแพะยันต์-ดอยแช่ สนใจที่จะหาแนวทางในการขยายการเรียนรู้พัฒนาเป็นหลักสูตรให้นักเรียนได้มาเรียนรู้การเกษตรกรรมแบบยั่งยืน โดยมีประชาชนชาวบ้านในพื้นที่ที่จะเข้ามามีส่วนในการเป็นวิทยากร โดยสามารถพัฒนาเป็นโจทย์วิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรม (ปริยัติ-ปฏิบัติ-ปฏิเวธ) มาใช้ในกระบวนการเรียนรู้ด้านเกษตรกรรมของโรงเรียนบ้านแพะยันต์-ดอยแช่ ตำบลทากาศ อำเภอแม่ทา”

๔) เวทีเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนอำเภอเมือง ณ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลตันธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ได้มีการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่มเพื่อนน้ำมิตร ตำบลตันธง (เครือข่ายเกษตรปลอดภัยตำบลตันธง และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลตันธง) ร่วมกับเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน ในเวทีครั้งนี้ได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประเด็นทิศทางในอนาคตของการดำเนินกิจกรรมเกษตรกรรมยั่งยืน โดยแนวทางของตำบลตันธง มีแนวทางและนโยบายในการขยายศูนย์เรียนรู้ เช่น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลตันธงกระจายออกไปยังทุกหมู่บ้านของตำบลเป็น ๑๑ ศูนย์เรียนรู้ เพื่อสามารถบริการวัสดุและความรู้บริการความต้องการในชุมชนได้มากขึ้น และมีเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลตันธง เข้ามาติดตามสนับสนุนการส่งเสริมการตลาดในตำบล โดยเปิดจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัยเป็นประจำทุกอาทิตย์ ส่วนนักวิจัยก็สามารถสรุปแนวทางในการขยายแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรกรรมโดยใช้ระบบดูงานภายในตำบล อำเภอ ในจังหวัดโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเดินทางไปต่างจังหวัด เป็นการสนับสนุนคนในพื้นที่ด้วยตนเอง ซึ่งแต่ละศูนย์เรียนรู้ต้องเป็นตัวกระตุ้นการดำเนินงานภายในกลุ่มให้มีการดำเนินการต่อเนื่องและยั่งยืนได้ในที่สุด

๕.๑.๓ การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ระดับจังหวัด

จากการดำเนินโครงการวิจัย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอ มีการขยายสมาชิก และเครือข่าย การขับเคลื่อนงานด้านเกษตรกรรมยั่งยืนเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมกันมาทั้งจาก ส่วนสถาบันวิจัยหรือศูนย์และนักวิจัยเองที่มีฐานในการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งจากการทำงานที่ผ่านมาทำให้เป็นที่รู้จักของหน่วยงาน องค์กรในพื้นที่มากขึ้น จึงมีการประสานงานเพื่อ เข้าร่วมหรือในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในระดับจังหวัดมากขึ้น เช่น นายสมัย แก้วภูศรี และนางกัลยา ใหญ่

ประสาน เป็นตัวแทนเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูนร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์จังหวัด และพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด นายไมตรี นันตะจันทร์ ร่วมเป็นคณะทำงานโครงการส่งเสริม เกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

๕.๑.๔ การเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานองค์กรอื่น ๆ

นอกจากนี้ทางเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน ได้รับการประสานงานจากหน่วยงานองค์กร ต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่จังหวัดลำพูนและนอกพื้นที่ในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น

- การนำสินค้าไปจัดจำหน่ายที่ตลาดริมคันคลองชลประทานร่วมกับเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน ภาคเหนือเป็นประจำทุกอาทิตย์
- การนำสินค้าไปจำหน่ายที่หน่วยงานราชการจัดไว้เป็นประจำ ได้แก่ โรงพยาบาลลำพูน ที่ทำการ ไปรษณีย์ลำพูน และเทศบาลเมืองลำพูน
- การเข้าร่วมเวทีวิชาการด้านเกษตรกรรมยั่งยืนและความมั่นคงด้านอาหารของเครือข่ายงานวิจัย ภาคเหนือ และของทางมหาวิทยาลัยแม่โจ้จัดขึ้น
- การเข้าร่วมเวทีประชุมและเป็นวิทยากรที่เกี่ยวกับเกษตรกรรมยั่งยืนให้กับหน่วยงานองค์กรในพื้นที่ เช่น เทศบาลตำบลอุโมงค์ เทศบาลตำบลศรีเตี้ย เทศบาลตำบลริมปิง สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดลำพูน องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน บริษัทสยามแม็คโคร สาขาลำพูน มูลนิธิสวนพุทธ ธรรม เป็นต้น เพื่อสร้างความสัมพันธ์และแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของเครือข่าย

จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ได้เรียนรู้แนวทางการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนมากขึ้น การได้ เพื่อนได้เครือข่ายความร่วมมือในการทำงาน สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การได้กำลังใจในการพัฒนาตนเอง พัฒนา กลุ่มเครือข่ายในการขับเคลื่อนงานเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่มากขึ้น

๕.๒ การวัดประสิทธิผลของการทำงานเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดลำพูน

จากการดำเนินงานทางคณะทำงานได้สรุปประสิทธิผลของการทำงานเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนใน พื้นที่จังหวัดลำพูน ดังนี้

๕.๒.๑ การจัดทำข้อตกลงในการสร้างความร่วมมือในการเสริมประสิทธิภาพของเครือข่าย ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ผู้ประกอบการ ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน

เวทีการประชุมเชิงปฏิบัติการสนับสนุนตลาดพืชปลอดภัยและสร้างเครือข่ายสินค้าเกษตรปลอดภัย และการทำบันทึกข้อตกลงร่วมมือ ระหว่าง หน่วยงานราชการ เกษตรกร ผู้ค้า/ผู้ประกอบการ ในการสนับสนุน ตลาดพืชปลอดภัยและสินค้าเกษตรปลอดภัย ณ มูลนิธิสวนพุทธธรรม ตำบลหนองหนาม อำเภอเมือง จังหวัด ลำพูน ในวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๕ เป็นการประสานความร่วมมือระหว่าง สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดลำพูนและหน่วยงานราชการอื่น กับผู้ผลิตที่เป็นเกษตรกรในพื้นที่ ผู้ประกอบการ เช่น บริษัทสยามแม็ค โคร ร้านผิงน้อย สวนอาหารครัววันดี เป็นต้น โดยการประสานงานร่วมกันกับเครือข่ายฯ ที่นอกจากจะเป็นการ

ประสานความร่วมมือเบื้องต้นแล้ว ยังมีเวทีเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงปัญหาและความต้องการของเกษตรกร หน่วยงานและผู้ประกอบการ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาภาคความร่วมมือกับเครือข่ายฯ ในโอกาสต่อไป

และจากการจัดเวทีช่วงเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน โดยการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำพูน ได้มีการออกแบบหารือเกี่ยวกับการยกระดับการเรียนรู้และการตลาด ผลการดำเนินงานจึงทำหน่วยงานทั้งราชการและเอกชนให้เห็นพลังของเครือข่ายฯ ในการจัดการทั้งการตลาดและเวทีวิชาการ จึงได้รับการสนับสนุนให้สมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูนนำผลผลิตมาจำหน่ายได้เป็นประจำ เช่น พื้นที่ของเทศบาลเมืองลำพูน โรงพยาบาลบ้านโฮ่ง และบริษัทสยามแม็คโคร เป็นต้น

๕.๒.๒ การพัฒนาโจทย์วิจัยในพื้นที่ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง และอำเภอแม่ทา

จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนสถานการณ์ในพื้นที่ต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เห็นทั้งศักยภาพของพื้นที่ ปัญหาสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ได้ประเด็นที่หลากหลาย ซึ่งทางเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนได้รับการปรึกษาจากหน่วยงาน ผู้สนใจ ที่ต้องการนำเอารูปแบบกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เข้ามาเสริมความยั่งยืนของระบบเกษตรกรรม จนมีข้อเสนอจากตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง ได้ขอเข้ามาพัฒนาเป็นโจทย์วิจัย เรื่องโครงการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรกลุ่มเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการพึ่งตนเองด้วยหลักธรรมอหิ่บปัจจยตา และในส่วนของโรงเรียนบ้านแพะยันต์-ดอยแช่ ตำบลทาภาศ อำเภอแม่ทา เสนอโครงการ “การประยุกต์หลักพุทธธรรม ในกระบวนการเรียนรู้ด้านเกษตรกรรมของโรงเรียนบ้านแพะยันต์-ดอยแช่ ตำบลทาภาศ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน” นอกจากนั้นยังมีกลุ่มเกษตรกร ตำบลหนองล่อง และตำบลทุ่งหัวช้าง สนใจที่จะพัฒนาโจทย์วิจัยในโอกาสต่อไป

๕.๒.๓ เวทีมหกรรมอาหารปลอดภัย โดยบริษัทสยามแม็คโคร สาขาลำพูน

เนื่องจากบริษัทสยามแม็คโคร ได้นำสินค้าจากมูลนิธิสวนพุทธธรรม ที่ส่งผักให้กับ ๕ สาขา ชานเมืองกรุงเทพมหานครมาแล้ว กว่า ๕ ปี และได้เริ่มส่งผักสดให้ห้างแม็คโครสาขาลำพูน ที่ต้องการนำร่อง นำสินค้า

ผักปลอดภัยหลายระดับไปแนะนำมาวางขายในห้าง (เดิมใช้เฉพาะผักผ่านมาตรฐาน Organic Thailand เท่านั้น) ห้างแม่โครจึงได้ติดต่อให้สมาชิกเครือข่ายฯ ไปร่วมงาน “มหกรรมลำพูนอาหารปลอดภัยจังหวัดลำพูน” จัดขึ้น เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๕ สมาชิกเครือข่ายฯ ได้ไปจัดนิทรรศการและนำสินค้าไปจำหน่ายมากกว่า ๑๐ ราย และยังได้จัดเวทีล้อมวงให้กลุ่มเกษตรกรตำบลศรีเตี้ยได้เข้ามาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสมาชิกเครือข่ายฯ ที่ทำให้เห็นพลังของเครือข่ายกับองค์กรภายนอกได้เป็นอย่างดี

๕.๒.๔ เปิดศูนย์ประสานงานเครือข่ายเกษตรกรมัยยั้งจังหวัดลำพูน

เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๕ ในวันทำบุญประจำปีของ มูลนิธิสวนพุทธธรรม ตำบลหนองนาม อำเภอเมือง เพื่อให้การประสานความร่วมมือระหว่างเครือข่ายฯ มีอยู่ต่อไป แม้ว่าโครงการวิจัยฯ จะเสร็จสิ้นแล้วก็ตาม เครือข่ายฯ จึงเห็นว่าที่มูลนิธิสวนพุทธธรรม ตำบลหนองนาม อำเภอเมืองลำพูน ควรจะเป็นศูนย์ประสานงานของเครือข่ายฯ เนื่องจากปัจจุบันมีสมาชิกเครือข่ายฯ ส่งผลผลิตผ่านมูลนิธิฯ เพื่อจัดส่งให้ห้างแม่โคร จำนวนหลายราย และมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้น จึงมีโอกาที่จะออกไปติดตามการปลูกผัก หรือมีสมาชิกแวะเวียนมาส่งผัก จึงได้ร่วมกันจัดให้มีการเสวนาทิศทางของเครือข่ายเกษตรกรมัยยั้งในอนาคต โดยมีเครือข่ายฯ หน่วยงาน ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) และผู้ที่สนใจร่วมแลกเปลี่ยน ในประเด็นการผลิต ตลาด แนวทางความร่วมมือของกลุ่ม หน่วยงาน องค์กร เกษตรกร รวมไปถึงขอเสนอระดับนโยบายเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนเกษตรกรมัยยั้ง ให้ขยายตัวและมีความยั่งยืน จากนั้นร่วมกันทำบุญประจำปีของมูลนิธิฯ พร้อมเปิดป้ายที่ทำการประสานงานของเครือข่ายฯ โดยเครือข่ายฯ ได้นำสินค้ามาแบ่งปันให้ผู้มาร่วมทำบุญ ซึ่งจะบริจาคในมูลค่าเท่าใดก็ได้ตามจิตศรัทธา และได้มอบรายได้สมทบการทำบุญทั้งหมด จำนวน ๓๗,๐๐๐ บาท ร่วมทำบุญกับมูลนิธิสวนพุทธธรรม โดยมูลนิธิสวนพุทธธรรมเห็นว่า ควร

สนับสนุนให้ศูนย์ประสานงานเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูนดำเนินการต่อไปได้ จึงมอบเงินจำนวนดังกล่าวให้เป็นทุนในการดำเนินงานของศูนย์ประสานงานเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูนต่อไป

๕.๒.๔ การนำแผนกิจกรรมเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูนเข้าสู่แผนการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของแผนงานหน่วยงานองค์กร

จากการดำเนินงานในการหนุนเสริมและยกระดับการเรียนรู้ในพื้นที่ การแลกเปลี่ยนกันในระดับเครือข่าย ทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาด้านเกษตรกรรมยั่งยืนร่วมกัน ทางหน่วยงานที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับทางเครือข่ายได้มีการนำแนวทางที่ได้ไปปรับให้สอดคล้องกับแผนงานของตนเอง ได้แก่ ๑) แผนการพัฒนาเกษตรยั่งยืนของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำพูน เช่น การนำเอาแผนงานโครงการเสริมประสิทธิภาพของแหล่งเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืน แผนการสนับสนุนการขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน เป็นต้น และ ๒) แผนการจัดงานเกษตรอินทรีย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน (โครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง) ๓) การเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัดเรื่องอาหารปลอดภัย และ ๔) การเชื่อมกิจกรรมกับสมัชชาสุขภาพจังหวัดลำพูน เรื่องเกษตร

ปลอดภัย ซึ่งมีการหารือเพื่อให้มีการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถตอบวัตถุประสงค์และเป้าหมายทั้งในระดับของพื้นที่ เครือข่าย และหน่วยงานต่อไป

๕.๒.๕ ประสิทธิภาพของเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน

คือ ผลผลิตของการเกิดเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจึงเป็นการนำเสนอในรูปแบบของผลงานอันเกิดจากความร่วมมือของกลุ่ม องค์กร หน่วยงาน ซึ่งร่วมมือกันขับเคลื่อนเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูนให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน ไม่อาจใช้หน่วยนับหรือนิยามนามธรรมใด ๆ มาวัดประสิทธิผลของการทำงานเครือข่ายเช่นนี้ได้เหมาะสมเท่ากับรูปธรรมของกิจกรรมการดำเนินงานของเครือข่ายที่ได้สร้างความร่วมมือเชื่อมโยง ช่วยเหลือกันอย่างเป็นรูปธรรมเท่านั้นจึงจะสามารถนำมาเป็นตัวชี้วัดได้ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพอที่จะสามารถนำมากำหนดเป็นเกณฑ์การวัดประสิทธิผลของเครือข่ายในด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑) ความเข้าใจเครือข่าย เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูนเป็นเครือข่ายที่ตั้งขึ้นด้วยเป้าหมายและวัตถุประสงค์เดียวกัน คือการดำเนินกิจกรรมการเกษตรแบบยั่งยืน สมาชิกเครือข่ายอันได้แก่ เกษตรกรกลุ่มเกษตรกร หน่วยงานองค์กรได้เข้ามาร่วมตัวกันด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน การสร้างความเข้าใจให้ไปในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเครือข่ายและทำให้เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนเกิดการรวมตัวกันอย่างจริงจัง

๒) ความเป็นประชาธิปไตย ด้วยความที่สมาชิกทุกคนในเครือข่ายมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และเสนอแนวทางการจัดการ การขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่ายได้อย่างเสรีภาพ สมาชิกทุกคนทุกกลุ่มยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ถึงแม้ว่าในความเป็นเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน สมาชิกเครือข่ายไม่ได้เป็นเฉพาะเกษตรกรผู้ผลิตเท่านั้น สมาชิกเครือข่ายมาจากหลายหลายทั้งเกษตรกรผู้ผลิต บุคลากรจากหน่วยงานองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงผู้บริโภค ทุกส่วนได้มีแนวคิดแนวทางในการขับเคลื่อนกิจกรรมของตนเองและของเครือข่ายได้อย่างอิสระและเสมอภาค

๓) ความจริงใจ ที่มีต่อกันของสมาชิกเครือข่ายเนื่องจากการทำงานในเครือข่าย เน้นการประสานงานในแนวนราบ ไม่เน้นการบังคับสั่งการ การทำงานด้วยกันของสมาชิกเกิดจากใจที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จุบรวมของการประสานงานเครือข่ายที่สำคัญที่สุดคือความจริงใจของสมาชิกที่มีต่อกันอย่างมั่นคง

๔) การจัดการองค์กรเครือข่าย การจัดการเครือข่ายเกษตรกรรมจังหวัดลำพูน ได้มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการไว้ในแต่ละกลุ่มองค์กรที่เป็นสมาชิกเครือข่ายและองค์กรสนับสนุน ได้แก่ การมีผู้ประสานงานเครือข่ายฯ คือ คุณกัลยา ใหญ่ประสาน มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นกองเลขานุการของเครือข่าย คือสถาบันวิจัยหรือศูนย์ และมีส่วนประสานงานเครือข่ายที่เป็นองค์กรการทำเกษตรเชิงพุทธธรรม คือมูลนิธิสวนพุทธธรรม ที่หลายฝ่ายได้มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานตามศักยภาพของตนเองในการบริหารจัดการในแบบแนวนราบ

๕) การสื่อสาร การติดต่อสื่อสาร และการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องโดยใช้กิจกรรมการดำเนินโครงการวิจัย การประชุมหารือ และการขับเคลื่อนเกษตรกรรมแบบยั่งยืน เป็นกลไกการติดต่อสื่อสารที่ส่งต่อหากันอย่างสม่ำเสมอ โดยมีกลไกของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูนเป็นตัวเชื่อมประสานร่วมกับทางเครือข่ายฯ ในการติดต่อประสานงานและสื่อสารถึงสมาชิกเครือข่ายฯ

๖) การมีส่วนร่วม ของสมาชิกเครือข่ายในการขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่าย โดยเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่ายตั้งแต่กระบวนการผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต การจำหน่าย การจัดงานกิจกรรมต่าง ๆ ของเครือข่ายฯ เป็นต้น

บทที่ ๖

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยนวัตกรรมองค์กรกับการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ประเภทการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(Participatory Action Research) โดยการใช้เครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Base Research: CBR) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ทุนเดิม/ศักยภาพของกลุ่มที่มีการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดลำพูน เพื่อหาจุดร่วมของการทำงานระดับองค์กรในการนำไปสู่การพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดลำพูน และเพื่อวัดประสิทธิผลของการทำงานเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดลำพูน โดยมีพื้นที่เป้าหมายจำนวน ๘ อำเภอ ในพื้นที่จังหวัดลำพูน ประชากร/กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เกษตรกร กลุ่ม องค์กร หน่วยงาน ที่ได้ดำเนินการและสนับสนุนเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดลำพูน การรวบรวมข้อมูลมีการจัดเวทีการประชุมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาทักษะและเตรียมความพร้อมนักวิจัย การสำรวจ การสัมภาษณ์ การประสานความร่วมมือ การจัดทำสื่อ การทำแผนที่ทำมือ และการรวบรวมข้อมูลเอกสาร จากหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง การจัดเวทีสังเคราะห์(ช่วงเกษตรกรรมยั่งยืนแต่ละโซน) การเข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนโครงการวิจัย(หัววัดวิจัย) และการสรุปบทเรียนโครงการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ทุนเดิม/ศักยภาพของกลุ่มที่มีการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดลำพูน

การศึกษครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างที่ไปทำการศึกษาคอบคลุมพื้นที่ ๘ อำเภอของจังหวัดลำพูน จำนวน ๑๐๑ ราย โดยมีเครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์/สมุดบันทึกข้อมูลและการสังเกต(แบบสัมภาษณ์และหัวข้อสังเกตตามแบบท้ายในภาคผนวก) เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้/สังเคราะห์ พบว่ามีเกษตรกรที่ผ่านเกณฑ์คุณสมบัติที่สำคัญของฟาร์มต้นแบบ ๙ ข้อ สามารถที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้จำนวน ๒๐ ราย มีผู้ผ่านเกณฑ์ไม่ครบทุกข้อจำนวน ๘ ราย เป็นผู้กำลังปรับเปลี่ยนที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ฟาร์มตัวอย่าง และพบว่าส่วนใหญ่ของทั้งสองกลุ่ม(ผู้เป็นฟาร์มตัวอย่างและผู้กำลังปรับเปลี่ยน)เคยผ่านการรวมกลุ่มเรียนรู้จากงานวิจัย ทั้งจากแหล่งทุน สกว. สสส. หรือเคยผ่านการศึกษาดูงานจากหน่วยงานของรัฐและท้องถิ่นอยู่เสมอ และยังมีผู้สนใจที่จะดำเนินการบริหารฟาร์มแบบเกษตรกรรมยั่งยืนจำนวน ๗๓ ราย

จุดร่วมของการทำงานระดับองค์กรในการนำไปสู่การพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดลำพูน

จากการทำงานวิจัย มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ได้เห็นข้อมูลสถานการณ์ เห็นว่าน่าจะมีการประสานงานกลุ่มเครือข่าย การแลกเปลี่ยนความรู้ แผนงาน ในการทำกิจกรรมร่วมกัน จึงได้กำหนดให้มีศูนย์ประสานงานเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน ได้ใช้ที่ทำการ ณ มูลนิธิสวนพุทธธรรม โดยมีผู้ประสานงาน คือ นางกัลยา ใหญ่ประสาน มีมูลนิธิสวนพุทธธรรม ดำเนินการด้านการตลาด มีสถาบันวิจัยทรัพยากร เป็นกองเลขานุการ ส่วนการบริหารงานเครือข่ายจะได้กำหนดโครงสร้างในโอกาสต่อไป

ซึ่งองค์ประกอบของเครือข่ายตามแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายในบทที่ ๒ เกี่ยวกับกรรมการ/ผู้ประสานงาน ได้เขียนไว้อย่างชัดเจนว่า เพื่อให้เกิดการนำเครือข่ายไปได้สิ่งที่เครือข่ายต้องการจึงได้แก่ ผู้ประสานงาน เพื่อให้เกิดการจัดการที่ดีต่อกระบวนการที่ทำให้สมาชิกสามารถนำพาเครือข่ายขับเคลื่อนไปด้วยพลังร่วมของสมาชิก

ประสิทธิผลของการทำงานเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดลำพูน

ประสิทธิผลของเครือข่ายฯ คือ การมีศูนย์ประสานงานเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน สามารถพัฒนาโจทย์วิจัยใหม่จำนวน ๒ โครงการ มีแผนงานของเครือข่าย คือ แผนงานเสริมประสิทธิภาพของแหล่งเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืน และแผนการสนับสนุนการขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายที่สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำพูนนำไปบรรจุเป็นแผนงานโครงการของหน่วยงานดังกล่าว รวมถึงการเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จของเครือข่ายทั้ง ๖ ด้านที่บ่งบอกถึงประสิทธิผลเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

อภิปรายผล

การมีศรัทธาเข้าสู่วิถีการผลิตแบบเกษตรกรรมยั่งยืนที่มีความสอดคล้องเกื้อกูลกับระบบธรรมชาติ นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญก้าวแรกที่เกิดการเปลี่ยนแปลงสำหรับชีวิตเกษตรกร ถ้าหากว่าเกษตรกรมีโอกาสได้เรียนรู้ มีการทบทวนวิถีการผลิตก่อนเปลี่ยนแปลง การเข้าสู่วิถีการผลิตแบบเกษตรกรรมยั่งยืนก็จะมีคามมั่นคงยั่งยืน เพราะเกิด “ปัญญา” ในขณะที่ทบทวนให้มีความสำนึกรู้ว่ามีคามผิดพลาดจากระบบคิดในอดีตที่ผ่านมาอย่างไร และส่วนใหญ่ของผู้พลิกกลับปรับเปลี่ยนสู่การผลิตแบบยั่งยืน ต่างมีแนวทางและวิธีการ “พึ่งตนเอง” ทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้นและนำไปสู่การเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้องและสังคมมากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าบางคนบางกลุ่ม แม้ไม่เคยเรียนรู้การทำเกษตรมาก่อนก็ตาม อาศัยศรัทธาและเรียนรู้จากการปฏิบัติ ก็สามารถผลิตสินค้าได้ตามมาตรฐาน Organic Thailand ได้ด้วย ดังนั้น วิธีคิดหรือระบบคิดจึงมีความสำคัญที่สุด ปราชญ์ผู้รู้บางท่านแม้ได้รับการศึกษาปริญญาน้อย อาศัยภูมิปัญญาเชิงพุทธจากบรรพบุรุษก็สามารถเรียนรู้จากการปฏิบัติทำการเกษตรให้มีความสุขได้ จึงทำให้สมาชิกเครือข่ายฯ มีเป้าหมายที่ชัดเจน คือเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูนเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในเบื้องต้นว่า สมาชิกเครือข่ายจะมีการประชุมพบปะกันอย่างน้อยเดือนละครั้งเพื่อจัดโครงสร้างการบริหารงานเครือข่ายและกำหนดยุทธศาสตร์เครือข่าย อันเป็นข้อบ่งชี้ว่าเครือข่ายฯ ได้มีเป้าหมายที่ชัดเจน และเป็นเป้าหมายหลักเพียงอย่างเดียว มีความเป็นไปได้เมื่อเป้าหมายดังกล่าวข้างต้นได้ดำเนินการแล้ว เครือข่ายจะได้กำหนดกิจกรรมการขับเคลื่อนเครือข่ายให้บรรลุยุทธศาสตร์ในอนาคตต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเครือข่ายในองค์ประกอบของเครือข่ายที่มีสมาชิก มีกรรมการ/ผู้ประสานงาน มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่เป็นจุดร่วมกันของเครือข่ายฯ และมีการดำเนินกิจกรรมเครือข่ายฯตามวัตถุประสงค์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและร่วมทรัพยากรของสมาชิกด้วยตนเอง

นอกจากความศรัทธาแล้ว การมีปัญญาจากระบบเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนจะเห็นได้จากกลุ่มเกษตรกรผลไม้อินทรีย์ลุ่มน้ำลี้ที่ระยะก่อตั้งกลุ่มครั้งแรกมีสมาชิกกลุ่มถึง ๓๕ คน แต่เมื่อผ่านการวิจัยและดำเนินงานในฟาร์มไประยะหนึ่ง เหลือผู้ที่ยืนหยัดในแนวทางแบบยั่งยืนเพียง ๑๒ ราย แต่เมื่อสมาชิกกลุ่มบางคนได้รับใบผ่านเกณฑ์มาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์แห่งประเทศไทย (Organic Thailand) ซึ่งสามารถรับรองส่ง

สินค้าในราคาที่เป็นธรรม เป็นที่พอใจของเกษตรกรเอง จึงทำให้เป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรหันกลับมาหาแนวทางแบบอินทรีย์เพิ่มขึ้น หรือกรณีเทศบาลตำบลอุโมงค์ ส่งเสริมอบรมความรู้ในการรวมกลุ่ม ๘๔ ครัวเรือน ๓ ปีติดต่อกันมีจำนวนถึง ๒๕๒ ครัวเรือน แต่กลับมาดำเนินกิจกรรมในครัวเรือนเพียง ๑๕๐ ครัวเรือน มีแกนนำกลุ่มได้มีโอกาสเข้าร่วมวิจัยทั้งในระดับตำบลและระดับจังหวัดจนสามารถจัดการฟาร์มให้เป็นแหล่งเรียนรู้เกษตรกรมียั่งยืนได้หลายราย ซึ่งแสดงถึงระดับความมีศรัทธาของคนในกลุ่ม ยังพบว่ามีเกษตรกรหลายรายเคยเจ็บป่วย หรือเคยเห็นเพื่อนบ้านเจ็บป่วยจากการใช้สารเคมี รวมทั้งผู้ตระหนักรู้ในการบริโภคอาหารปลอดภัยในครอบครัว จึงได้หันมาหาแนวทางแบบยั่งยืนนี้ด้วย การรวมกลุ่มศึกษาเรียนรู้เพื่อทบทวนการดำเนินการเกษตรที่ผ่านมา หรือการทบทวนตนเองจากประสบการณ์มีส่วนเสริมในเอกภาพของจุดมุ่งหมายในแนวทางของเครือข่ายฯ

การเป็นเครือข่าย หมายถึง การมีความสัมพันธ์ทางใจที่มีต่อกันระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป นับตั้งแต่การรู้จักกัน การเป็นคนบ้านเดียวกัน เคยเรียนชั้นเดียวกัน เคยอยู่โรงเรียนเดียวกัน เคยทำงานสังกัดที่เดียวกัน หรือเคยทำงานโครงการเดียวกันมา คนชอบหรือศรัทธาในสิ่งที่เหมือนกัน ฯลฯ หากการใช้เส้น ๆ หนึ่งแทนลักษณะหนึ่งของความสัมพันธ์ที่บุคคลมีต่อกัน เครือข่ายเกษตรกรมียั่งยืน จังหวัดลำพูน จึงมีจำนวนเส้นของความสัมพันธ์ที่มีต่อกันอีกทอดมากมายประดุจตาข่ายแมงมุม เกิดการรวมกลุ่มในพื้นที่ลักษณะเครือข่าย จากการรู้จักกันหรือจากการเคยอบรมเรียนรู้จากหน่วยงานของรัฐทั้งส่วนกลาง(กลุ่มหมอดิน)และท้องถิ่น(ตำบลตันธง ตำบลริมปิง ตำบลอุโมงค์ ตำบลป่าสัก เป็นต้น) บางกลุ่มเคยผ่านการศึกษาเรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย (กลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ลุ่มน้ำลี้) การรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายครั้งนี้จะเป็นการอีกทอดสายสัมพันธ์ในกิจกรรมร่วมกัน และมีความสัมพันธ์ไปนอกกลุ่มมากขึ้น ในการทำงานระดับเครือข่ายได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อเกษตรกร ผู้บริโภค และหน่วยงานองค์กรทั้งในระดับเกษตรกร กลุ่มองค์กร เครือข่าย ในจังหวัดลำพูน เนื่องจากจังหวัดลำพูนยังไม่เคยมีหน่วยงานองค์กรไหนได้ดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้มาก่อน การเกิดขึ้นของเครือข่ายฯ จึงเป็นจุดเริ่มต้น และเป็นความหวังของเกษตรกรที่มีแนวทางในการพัฒนาอาชีพการเกษตรของตนเอง จากเดิมเกษตรกรที่มีต้นทุนอยู่แล้วมีการดำเนินกิจกรรมอยู่แบบเดียว ๆ แต่ไม่มีเพื่อนไม่มีเครือข่ายฯ

ดังนั้น สายสัมพันธ์ที่มีต่อกันในการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น เรียนรู้แนวคิดต่อสถานการณ์ของปัญหาและเทคนิคในแนวการปฏิบัติต่อทางออกด้านเกษตรกรรมยั่งยืน จึงเป็นสิ่งที่ทำให้ทุกคนเห็นปัญหาร่วมกัน มีใจต่อการแก้ปัญหาาร่วมกันโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้มาทั้งด้วยตนเองและมาเรียนรู้ด้วยกันในครั้งนี้ กลายเป็นความเข้าใจและเห็นใจกันต่อทางออกของปัญหา สายสัมพันธ์ของการเห็นอกเห็นใจกันจึงนำไปสู่ความไว้วางใจกัน เมื่อวงเสวนาแลกเปลี่ยนขยายกว้างขึ้น จึงมีการแลกเปลี่ยนแนวทางการขับเคลื่อนต่อไป ซึ่งส่งผลสู่การสร้างศูนย์ประสานงานเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนที่มูลนิธิสวนพุทธธรรม ที่มีลักษณะไม่ใช่ศูนย์สั่งการหรือศูนย์ควบคุมการปฏิบัติการ แต่จะเป็นในลักษณะศูนย์ประสานงานเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ที่สมาชิกเครือข่ายต่างก็มีความเป็นอิสระและเท่าเทียม เป็นการรวมของคนที่ต้องการสร้างระบบความมั่นคงของอาหารที่ปลอดภัยพึ่งตนเองให้มากที่สุด โดยมีโครงสร้างที่มี “ผู้ประสานงานเครือข่ายฯ”(นางกัลยา ใหญ่ประสาน) เพื่ออำนวยความสะดวกแทนการใช้ “ประธานเครือข่ายฯ” ในการร่วมกันทำกิจกรรมที่ทำให้เกิดพลังของความร่วมมือกันทั้งในด้านเศรษฐกิจและทางด้านสังคม รวมทั้งฝึกฝนแนวทางศาสนาในโอกาสต่อไป ส่วนการจัดองค์กรก็จะใช้ในรูปแบบการอาสาเข้ามาทำงานตามความถนัดของแต่ละคนที่จะช่วยกันผลักดันให้ศูนย์ประสานงานมีการขับเคลื่อนต่อไป จึงมีความสอดคล้องกับงานเขียนของ สุภา ใยเมือง (2555) ที่ว่า ความมั่นคงด้านอาหารของชุมชนหมายถึง “การ

มีอาหารกินอย่างพอเพียงตลอดปี โดยให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเองด้านอาหาร สิทธิการเข้าถึงฐานทรัพยากรอาหารของชุมชน การเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต และระบบอาหารที่ยั่งยืน อาหารที่บริโภคต้องปลอดภัย มีโภชนาการ มีตลาดที่เป็นธรรม มีรายได้ที่เพียงพอมั่นคง และมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแล รวมถึงสร้างความเป็นธรรมและยั่งยืนในระบบอาหาร”

ตลอดช่วงทำงานวิจัย ได้พบเห็นการทำงานแบบอาสาสมัครของกลุ่มผู้มาปฏิบัติธรรมในมูลนิธิสวนพุทธธรรมที่ไม่ประสงค์จะรับค่าตอบแทน ของผู้ที่ผ่านการปฏิบัติตนและผ่านปฏิญาณตนเป็น “พุทธบุตร” นอกจากจะมาปฏิบัติธรรมแล้ว สมาชิกกลุ่มยังได้ทำการผลิตเกษตรกรรมแบบพึ่งตนเอง แม้จะไม่เคยเป็นเกษตรกรมาก่อนก็ตาม แต่อาศัยจิตใจที่ไม่การเรียนรู้ จึงสามารถเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติทดลองด้วยตนเอง จึงนับว่าเป็นจุดเด่นและจุดแข็งของกลุ่มมูลนิธิสวนพุทธธรรมที่สามารถนำไปเป็นบทเรียนว่า “ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว” สามารถจะเป็นแบบอย่างของความแน่วแน่ตั้งใจจริงในการนำไปแก้ไขปัญาและอุปสรรคต่าง ๆ ของชีวิต(เกษตรกร)ได้ หากเมื่อเกิดกระบวนการทัศน์ใหม่ในการเข้าใจปัญหาย่อมสามารถปฏิบัติได้จริงแม้จะไม่เคยผ่านการเป็นเกษตรกรมาก่อนก็ตาม ระบบการจัดการนี้เป็นระบบที่ไม่ต้องเสียค่าต้นทุนสูงจากปัญหาค่าแรง จึงทำให้ระบบการจัดการผ่านมูลนิธิพุทธธรรมมีส่วนเอื้อต่อการปรับเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกใหม่ของเครือข่ายไปในตัวด้วย

จากสายสัมพันธ์ของสมาชิกผู้ปฏิบัติธรรมในมูลนิธิสวนพุทธธรรม ทำให้สามารถเชื่อมโยงการผลิตผักสลัดตามระบบมาตรฐาน (Organic Thailand) และที่ตลาดของบรรพบุรุษที่มีการระบุแหล่งผลิตจากมูลนิธิสวนพุทธธรรม ซึ่งได้รับความเชื่อถือจากบริษัทสยามแม็คโครฯ ในการตกลงซื้อสินค้าแบบขายขาดไปยัง ๕ สาขา รอบกรุงเทพมหานครมาแล้วกว่า ๕ ปี ซึ่งเครือข่ายสามารถใช้ความสัมพันธ์นี้ให้เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกเครือข่ายคนอื่น ๆ ที่มีปัญหาการตลาดได้ เมื่อความตั้งใจของมูลนิธิสวนพุทธธรรมที่จะทำการเกษตรกรรมยั่งยืนแบบนี้ให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งหมายความว่าตลาดสินค้าการเกษตรกรรมยั่งยืนจะต้องถูกเข้าไปแทนที่สินค้าการเกษตรแบบเคมีมากขึ้นเรื่อยๆ แต่โดยความสามารถต่อพื้นที่การผลิตไม่สามารถเพิ่มขึ้นมาได้ จึงขยายการผลิตโดยเข้าไปติดต่อสอบถามสร้างความเข้าใจและข้อตกลงสมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูนที่สนใจและเชื่อใจกันได้เป็นราย ๆ ในการกระจายแหล่งผลิต และสามารถสร้างตลาดที่ให้หลักประกันราคาต่อผู้ผลิตในเครือข่ายฯสามารถ “อยู่ได้” ทุกฤดูกาลตลอดปี ส่วนผู้ผลิตก็ให้สัจจะ/ความจริงใจที่จะไม่ขายสินค้าให้กับพ่อค้ารายอื่นเมื่อมาโยนราคาสูงให้ แม้ว่าจะไม่ต้องเซ็นสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม แต่เชื่อมั่นกันด้วยใจของระบบการผูกพันของเครือข่าย ผู้บริโภคก็สามารถเข้าถึงสินค้าในราคาที่ไม่สูงมากนัก ระบบเกษตรกรรมแบบยั่งยืนนี้ก็จะสามารถเดินไปได้ทั้งระบบอย่างมีความมั่นคง ซึ่งตรงกับแนวคิดเกษตรกรรมยั่งยืนที่ว่า เกษตรกรรมยั่งยืนเป็นการเกษตรที่อิงอยู่บนแนวคิดแบบองค์รวม(Holistic Approach) ซึ่งมองว่าทุกอย่างต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ต้องสร้างสมดุลตามหลักการพัฒนาแบบยั่งยืนใน ๓ มิติ ได้แก่ ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ และความยั่งยืนด้านสังคม

ในแง่ของการเสริมสร้างความมั่นคงในด้านอาหารสมาชิกครัวเรือนเครือข่ายทั้งในพื้นที่สูง และพื้นที่ราบสามารถผลิตอาหารที่มีคุณภาพ อย่างปลอดภัย และเพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัวบริโภค แล้วก็นำผลผลิตส่วนเกินออกจำหน่ายในตลาดท้องถิ่นและบางรายสามารถเข้าสู่การตลาดระดับสูงเพิ่มมากขึ้นที่จะเป็นการปลูกข้าวปลูกผักผลไม้ไม้ยืนต้นผสมผสานเพิ่มจำนวนมากขึ้นจนพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ฯของเครือข่าย เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูนจึงเป็นการรวมตัวของเกษตรกรในการผลิตผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัย ซึ่งตรงกับที่ เฮเลน่า แอร์เบอร์ก-ฮอดจ์, ทอดด์เมอร์ฟีลด์ และสตีเวน ทอร์ลิก (๒๕๔๕) เศรษฐกิจ การ

สร้างคุณภาพของอาหาร และศักยภาพในการจัดการ ผลผลิตในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน มีคุณภาพ มีความปลอดภัย มีความหลากหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตในรูปแบบผสมผสาน ทำให้สามารถเข้าถึงอาหารหลากหลายชนิดที่สดใหม่ มีผลดีต่อผู้ผลิตเอง รวมถึงกลุ่มผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องเป็นความมั่นคงด้านอาหารอย่างหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม เครือข่ายฯ ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโจทย์วิจัยจากปัญหาและความต้องการจากเวทีในระดับชุมชนจนเกิดโจทย์วิจัยใหม่เกี่ยวกับเกษตรกรรมยั่งยืน คือ ๑) แนวทางการพัฒนาเกษตรกรตำบลศรีเตี้ยสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืนตามหลักธรรมอัทธปาจิยตา และ ๒) การประยุกต์หลักพุทธธรรม (อิทธิบาท๔) มาใช้ในระบบการเรียนรู้ด้วยเกษตรกรรมของโรงเรียนบ้านแพะยันต์-ดอยแซ่ ตำบลทาภาศ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยเป็นการหนุนเสริมและยกระดับการเรียนรู้ในพื้นที่ นอกจากนี้มีการประสานงานจากเจ้าหน้าที่ผ่านการให้ความสัมพันธ์ส่วนตัวของนักวิจัยทำให้นำไปสู่แผนงานโครงการเครือข่าย ได้มีการนำเอาแผนงานโครงการเสริมประสิทธิภาพของแหล่งเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืน และแผนการสนับสนุนการขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูนไปบรรจุในแผนงานด้านการสนับสนุนเกษตรกรรมยั่งยืนของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำพูน คณะกรรมการเครือข่ายได้เข้าไปเป็นคณะทำงานโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน(อบจ.) การเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัดเรื่องอาหารปลอดภัย และการเชื่อมกิจกรรมกับสมัชชาสุขภาพจังหวัดลำพูนเรื่องเกษตรปลอดภัย

ปัจจัยที่เอื้อ/เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน

ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน

๑. ความศรัทธาที่มีต่อระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ที่เกิดมาจากการพิจารณาเหตุปัจจัยทางธรรมชาติกับสถานการณ์แวดล้อม จนเกิดเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ในการมองปัญหาที่เกิดขึ้น การดำเนินงานตามแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืนจึงจะมีความมั่นคง หรือความศรัทธาต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หรือแรงศรัทธาต่อแนวคิดพุทธเกษตร ก็ล้วนเป็นปัจจัยสนับสนุนให้มีการเกิดเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนทั้งสิ้น

๒. การที่นักวิจัย ได้มีกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืน โดยปฏิบัติในฟาร์มของตนเองอย่างต่อเนื่อง จนสามารถนำองค์ความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จนสามารถหาข้อสรุปนำไปทดลองอีกรอบหนึ่ง ก็จะสามารถพัฒนาและขยายองค์ความรู้ให้มีการยกระดับอย่างต่อเนื่องที่สอดคล้องกับสถานการณ์และการแก้ปัญหาของเกษตรกรที่เหมาะสมในที่สุด

๓. ความเชื่อมั่นของเกษตรกร ที่มีส่วนร่วมและเข้าร่วมในตลาดนัดสินค้าเกษตรกรรมยั่งยืนกับเครือข่ายหรือกับเกษตรกรด้วยกันรายอื่นๆ ในตลาดระดับต่างๆ นอกจากจะเป็นการจัดกิจกรรมที่มีส่วนประชาสัมพันธ์ผลผลิตเกษตรกรรมยั่งยืนสู่วงกว้างแล้ว เวทีตลาดนัดสินค้ายังจะเป็นประชาคมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างเกษตรกรผู้ผลิต กับผู้บริโภคให้มีความเห็นอกเห็นใจกัน จนเกิดเป็นความเป็นธรรมและระบบมาตรฐานในสินค้าเกษตรกรรมที่มั่นคงต่อไป

๔. การจัดให้มีกลไกการประชุมหมุนเวียนไปยังแหล่งเรียนรู้ของเกษตรกร นอกจากจะเป็นเครื่องช่วยในการกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้จากการปฏิบัติระหว่างเกษตรกรให้มีเทคนิคใหม่ๆ เพื่อนำไปทดลองปฏิบัติอย่างต่อเนื่องแล้ว ยังเป็นการเสริมกำลังใจแก่เกษตรกรให้มีจิตใจมั่นคงที่จะตกผลึกยึดเอาแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นเป้าหมายที่มั่นคงต่อไป

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน

๑. นักวิจัยในพื้นที่ไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดลำพูน ซึ่งยังได้รับข้อมูลเบื้องต้นว่ายังมีผู้ดำเนินการตามแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืนรายอื่นๆ นอกพื้นที่สำรวจอีกจำนวนหนึ่ง จึงเห็นควรให้มีการขยายการศึกษาหรือแนะนำเกษตรกรรายใหม่ที่ยังดำเนินการตามแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืนให้เข้ามาร่วมในเวทีเครือข่ายที่จะจัดให้มีขึ้นในพื้นที่ใกล้เคียงในระยะต่อไป

๒. ภาวะหนี้สินเดิมของเกษตรกรจากความผิดพลาดจากการลงทุนในภาคเกษตรกรรมที่ผ่านมา ทำให้ต้องเกิดความรีบเร่งในการหารายได้มาชำระหนี้สิน จากสินค้าเชิงเดี่ยวป้อนตลาด หรือจากภาระการส่งลูกเรียนหนังสือ จึงไม่มีเวลาในการมารวมกลุ่มศึกษาเรียนรู้ อบรมหรือดูงานได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกษตรกรขาดความรู้และโอกาสในการจะปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ๆ เข้าสู่วิถีเกษตรกรรมยั่งยืน

๓. ระบบการประสานเพื่อสนับสนุนแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่ ยังมีความขัดแย้งกับนโยบายจากบางหน่วยงานที่ยังคงสนับสนุนในแนวทางเพิ่มผลผลิตโดยใช้สารเคมี มากกว่าที่จะมีการสนับสนุนการผลิตและใช้สารอินทรีย์เพื่อทดแทนการใช้สารเคมีที่มีประสิทธิภาพต่อไป องค์ความรู้การผลิตสารอินทรีย์ของเกษตรกรจึงไม่ได้รับการขยายและพัฒนาให้กว้างขวางต่อไป

๔. ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของนักวิจัยบางท่าน ทำให้การจัดเก็บข้อมูลไม่สมบูรณ์ จึงต้องจัดทีมงานชุดเล็กลงสำรวจข้อมูลเพิ่มเติม จนได้รับข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะการเปิดประชุมเครือข่ายในระดับอำเภอเป็นเพียงปรากฏการณ์เบื้องต้น เพื่อให้ทราบว่า เกษตรกรมีแนวคิดและวิธีการในการทำการเกษตรในปัจจุบันอย่างไร หากเกษตรกรบางรายไม่ชอบพูดคุยก็น่าจะสามารถจะทราบได้ จึงต้องอาศัยการลงสัมภาษณ์จากนักวิจัย ที่ดำเนินการความโครงสร้างของคำถามมากกว่าที่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักวิจัยกับผู้ถูกสัมภาษณ์ ให้เกิดบรรยากาศเป็นกันเองไว้นับถือเชื่อใจ จนถ่ายทอดระบบคิดของตัวเองออกมาได้ หรือถ่ายทอดองค์ความรู้สำคัญออกมาได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอต่อเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน

จากการดำเนินโครงการวิจัย ทำให้มีการเปิดศูนย์ประสานงานเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๕ และประชุมสรุปปิดโครงการ เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ พบว่าทางเครือข่ายฯ ยังคงมีภารกิจต่อกันอีกมากในการที่จะขับเคลื่อนประเด็นเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดลำพูนให้กว้างขวางมากขึ้น ตอนนี้มีคนที่มีความสนใจในการมาร่วมกันเป็นเครือข่ายในการทำกิจกรรมร่วมกัน ต้องมีการพบปะสมาชิกตัวแทนเครือข่ายอย่างน้อย ๑ ครั้ง หรือจัดประชุมสังสรรค์แต่ละอำเภอ การจัดโครงสร้างของคณะกรรมการประสานงาน จัดแบ่งทีมงานให้เหมาะสมกับบทบาท สมาชิกในเครือข่ายมีทั้งแกนนำที่ทำหน้าในการประสานงานในระดับเครือข่าย ระดับพื้นที่ มีกลุ่มเกษตรกรที่เป็นผู้ผลิตในสวนในไร่เพื่อผลิตสินค้า และมีผู้ที่คอยหนุนเสริมสนับสนุนประสานงานทั้งจากภาครัฐ เอกชน และองค์กรภาคประชาชน ต้องเชิญภาคีที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมหารือ แลกเปลี่ยนกันต่อไป ทั้งเกษตรกร ผู้ประกอบการ นักวิชาการ ข้าราชการ เข้ามาประชุมร่วมกัน กำหนดหน้าที่ตาม

ความสมัครใจและความถนัดของแต่ละคน และต้องมีการจัดทำแผนแม่บทของเครือข่ายฯ ที่มาจากแผนย่อยของ ศูนย์เรียนรู้ต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดลำพูน

ข้อเสนอต่อการพัฒนาขยายแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืน

ระบบเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นระบบการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผู้ผลิต และผู้บริโภค แต่ความเข้าใจ ความสนใจต่อการผลิตระบบนี้ยังมีไม่แพร่หลาย การประชาสัมพันธ์และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่จึงมีความจำเป็นมาก การได้เห็นตัวอย่าง ได้ลงไปเรียนรู้ในพื้นที่จริงทำให้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตได้ง่ายขึ้น รวมทั้งการสร้างฐานข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ได้ง่ายและครอบคลุม ทำให้เกิดประโยชน์ทั้งกับตัวเกษตรกรเอง พื้นที่ และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานต้องเห็นความสำคัญของการขับเคลื่อนงานด้านเกษตรกรรมยั่งยืนมากขึ้น มีองค์กรที่ดำเนินงานด้านเกษตรกรรมยั่งยืนโดยตรง เพื่อขับเคลื่อนเครือข่าย นโยบาย แผนงานโครงการ มีการสนับสนุนข้อมูล ความรู้ บุคลากร งบประมาณอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ข้อเสนอต่อการวิจัย

แม้ว่าการศึกษาค้นคว้านี้จะครอบคลุมผู้ศึกษาร้อยกว่าคนใน ๘ อำเภอของจังหวัด แต่ก็ยังเป็นเพียงไม่ถึง ๐.๐๑% ของจำนวนเกษตรกรของจังหวัดและหลายพื้นที่ยังไม่ได้ลงไปสำรวจเนื่องจากขาดนักวิจัยในพื้นที่ โดยเฉพาะเมื่อได้แลกเปลี่ยนข้อมูลกับเจ้าหน้าที่จากหลายหน่วยงานที่ส่งเสริมการเกษตรแนวนี้(ยั่งยืน) พบว่ายังมีผู้ที่กำลังปรับเปลี่ยนหรือปราชญ์ผู้รู้ยังมีอีกจำนวนหนึ่งที่ยังไม่ได้สำรวจในครั้งก่อน(ข้อมูลจาก สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัด) จึงเห็นควรสร้างกลไกในเครือข่ายให้มีการขยายแนวทางการศึกษาข้อมูล โดยเฉพาะปราชญ์ผู้รู้เพิ่มเติมไปยังพื้นที่ใหม่หรือผู้สนใจรายใหม่ ๆ การขยายแหล่งเรียนรู้ ในงานช่วงเครือข่ายได้พบว่ามีสถาบันการศึกษานำเด็กนักเรียนมาจัดแสดงและศึกษาเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืนนี้ และหลาย ๆ หน่วยงานได้แสดงความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายในระยะยาว จึงเห็นควรให้มีจัดรูปแบบที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ก็จะสามารถขยายเครือข่ายไปยังคนรุ่นใหม่ต่อไปได้ องค์กรปกครองท้องถิ่น (อปท.) อีกหลายพื้นที่ที่ได้สนับสนุนการเกษตรกรรมแบบยั่งยืน ที่สามารถจะประสานความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่เพื่อเป็นการขยายองค์ความรู้แบบยั่งยืนให้กว้างขวางต่อไป

ในด้านการพัฒนาโจทย์วิจัยใหม่ อยากให้เครือข่ายฯ เข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อสามารถพัฒนาและยกระดับให้สอดคล้องกับแผนงานโครงการของเครือข่ายฯ โดยมีสมาชิกของเครือข่ายฯ เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาโจทย์วิจัยในพื้นที่อย่างจริงจังและต่อเนื่อง มีการนำเอาฐานข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ให้เป็นรูปธรรม

บรรณานุกรม

- พันศักดิ์ จิตสว่าง.โครงการสานความรู้สู่การเชื่อมโยงภาคีแบบบูรณาการในงานเกษตรกรรมยั่งยืน
อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.๒๕๕๓
- วรรณทิภา ปัญญากรณ์.โครงการการศึกษาเกษตรทางเลือกอย่างยั่งยืนของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์
ลุ่มน้ำลำปาว.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.๒๕๕๒
- วลัยพร อดออมพาณิชย์,สุนีย์ ทองชัย,ธัญญา แสงอุบล.ตลาดอาหารท้องถิ่น ขบวนการเคลื่อนไหว
อริปไตยอาหารชุมชน.ขอนแก่น:บริษัทขอนแก่นการพิมพ์จำกัด.๒๕๒๒
- สุภา ไยเมือง.อิสรภาพทางพันธุกรรม : สิทธิแห่งเกษตรกร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.๒๕๒๒.
- สุภา ไยเมือง ตัวชี้วัดความมั่นคงด้านอาหารระดับชุมชน. นนทบุรี:มูลนิธิชีววิถี.๒๕๕๕.
- สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาสังคม.
- ไอลดา อรุณวงศ์. เศรษฐกิจอาหารท้องถิ่น ทางเลือกและทางรอดของเศรษฐกิจ สังคม นิเวศ.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สวนเงินมา.๒๕๔๕.
- [http://www.khlong-u-taphao.com/index.php?file=article&obj=forum.view\(cat_id=at-gen,id=34\)](http://www.khlong-u-taphao.com/index.php?file=article&obj=forum.view(cat_id=at-gen,id=34))ตุลาคม.๒๕๕๕.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม ข้อมูลเกษตรกรในงานเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน

ก. เกษตรกรผู้สนใจ

๑. ข้อมูลทั่วไป(บริบทของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์)

๑.๑ ชื่อ-สกุล / อายุ / ที่อยู่ / การศึกษา / จำนวนสมาชิกในบ้าน

๒. ลักษณะการทำงานเกษตร

๒.๑ ลักษณะภูมิณีทัศน์ในการผลิต

๒.๑.๑ จำนวนพื้นที่ถือครอง/เช่า กี่ไร่ ที่ราบกี่ไร่ ที่ดอนกี่ไร่ ที่สูงกี่ไร่

๒.๑.๒ สิทธิในพื้นที่ถือครอง เป็นของตนเองหรือเช่า

- เป็นของตนเองมีเอกสารสิทธิหรือไม่ ประเภทไหน(โฉนด, น.ส.๓ก , สทก. , สปก.ให้ระบุด้วย)

- เช่าต้องจ่ายค่าเช่าหรือไม่ เท่าไหร่

๒.๑.๓ แผนผังของการผลิตในพื้นที่หรือฟาร์มอย่างละเอียด(แผนที่)

๒.๒ การผลิตพืชและสัตว์

ให้รายละเอียดการผลิตพืชและสัตว์ในพื้นที่ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พร้อมแผนผังการผลิต (ปฏิทินการผลิตในรอบปี)

ตัวอย่างตารางเก็บข้อมูล

ที่	การผลิตพืชและสัตว์	พื้นที่	กี่ชนิด	จำนวนที่ปลูก	
๑.	ไม้ผล	ดอน+ราบ	๕	๑๐๐ ต้น	๑๐ ไร่
๒.	พืชไร่	สูง	๕	-	๕ ไร่
๓.	ทำนา	ราบ	๒	-	๕ ไร่
๔.	ปศุสัตว์	ดอน+ราบ	๓	๕๘ ตัว	๑ ไร่
๕.	ประมง	ราบ	๕	-	๑ ไร่
๖.	พืชผัก	ราบ	๕	-	๐.๕ ไร่

๒.๒.๑ การผลิตพืชที่ประเภท(พืชผัก พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น) แต่ละประเภทมีพืชอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด กี่ต้น กี่ไร่ แบ่งเป็นการปลูกเพื่อจำหน่าย กินเอง แปรรูป กล้าพันธุ์ และอื่นๆ อย่างละเท่าใด

ตัวอย่างตารางเก็บข้อมูล

ที่	ประเภทการผลิตพืช	ปลูกกี่ชนิด	จำนวนที่ปลูก	
๑.	ไม้ผล	๕ ชนิด	๑๐๐ ต้น	๑๐ ไร่
๒.	ข้าว	๒ ชนิด	-	๕ ไร่
๓.	พืชไร่	๕ ชนิด	-	๕ ไร่
๔.	พืชผัก	๕ ชนิด	-	๐.๕ ไร่

ที่	ไม้ผล	จำนวนที่ปลูก	จำหน่าย	กินเอง	กล้าพันธุ์	แปรรูป	รวม
๑.	ลำไย	๖๐ ต้น	๙๐	๑๐			๑๐๐
๒.	มะม่วง	๒๐ ต้น	๖๐	๑๐		๓๐	๑๐๐
๓.	ชมพู่	๑๐	๙๐	๑๐			๑๐๐
๔.	กล้วย	๕	๖๐	๑๐		๓๐	๑๐๐
๕.	ขนุน	๕	๕๐	๕๐			๑๐๐

๒.๒.๒ การปศุสัตว์และประมง เลี้ยงอะไรบ้าง มีจำนวนเท่าใด แต่ละประเภทมีจำนวนเท่าใด เลี้ยงเพื่ออะไร จำหน่าย กินเอง ใช้แรงงาน ทำพันธุ์ แปรรูป และอื่นๆ อย่างละเท่าใด

ตัวอย่างตารางเก็บข้อมูล

ที่	ปศุสัตว์	จำนวน
๑.	ไก่ไข่	๕๐ ตัว
๒.	หมู	๔ ตัว
๓.	วัว	๔ ตัว

ที่	พันธุ์สัตว์	จำหน่าย	กินเอง	ทำพันธุ์	ใช้แรงงาน	แปรรูป	รวม
๑.	ไก่ไข่	๘๐	๑๐	๑๐			๑๐๐
๒.	หมู	๙๐		๑๐			๑๐๐

๒.๓การกำจัดวัชพืชและการดูแลรักษา ป้องกัน

๒.๓.๑ ชนิดสารเคมี เช่น ปุ๋ยเคมีต่างๆ ยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง ฮอโมน และอื่นๆ จำนวนที่ใช้เท่าไร (สถิติย้อนหลัง) อัตราการใช้เฉลี่ยต่อไร่เท่าไร ค่าใช้จ่ายโดยประมาณเท่าไร

ตัวอย่างตารางบันทึกข้อมูล

ที่	ชนิดสารเคมี	จำนวนที่ใช้	ใช้กับชนิดพืช				ค่าใช้จ่าย
			ผลไม้	พืชผัก	ข้าว	พืชไร่	
๑.	ปุ๋ยเคมี	๗๕๐ กก.	✓	✓	✓	✓	
๒.	ยาฆ่าแมลง	๓,๕๐๐ ซีซี	✓	✓	✓	✓	
๓.	ยาฆ่าเชื้อรา	๑,๘๐๐ ซีซี	✓	✓		✓	
๔.	ฮอโมน	๒,๑๐๐ ซีซี	✓	✓		✓	
๕.	ยาฆ่าหญ้า	๓,๐๐๐ ซีซี	✓	✓	✓	✓	

๒.๓.๒ ชนิดการใช้สารชีวภาพ เช่น ปุ๋ยหมักต่างๆ ปุ๋ยคอก น้ำหมักชีวภาพ น้ำส้มควันไฟ และอื่นๆ จำนวนที่ใช้เท่าไร (สถิติย้อนหลัง) อัตราการใช้เฉลี่ยต่อไร่เท่าไร ค่าใช้จ่ายโดยประมาณเท่าไร

ตัวอย่างตารางบันทึกข้อมูล

ที่	ชนิดสารเคมี	จำนวนที่ใช้	ใช้กับชนิดพืช				ค่าใช้จ่าย
			ผลไม้	พืชผัก	ข้าว	พืชไร่	
๑.	ปุ๋ยหมัก	๑๕๐ กก.	✓	✓		✓	๕๐๐ บ.
๒.	ปุ๋ยคอก	๕๐๐ กระสอบ	✓	✓	✓	✓	๕,๐๐๐ บ.
๓.	น้ำหมักชีวภาพ	๕,๐๐๐ ซีซี		✓		✓	๕๐ บ.
๔.	น้ำส้มควันไฟ	๑,๐๐๐ ซีซี		✓			๑๐๐ บ.

๒.๔ แรงงานในการผลิตพืชและสัตว์

๒.๔.๑ แรงงานในการผลิตพืชและสัตว์เป็นอย่างไร แรงงานในครัวเรือน หรือจ้าง รวมจำนวนกี่คน มีค่าใช้จ่ายเท่าไร

๒.๔.๒ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องกล เช่น รถไถ เครื่องพ่นสารเคมี ที่ใช้ในการผลิตพืชและสัตว์ เป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง เป็นของตนเองหรือจ้างเหมา

๒.๕ การตลาด

๒.๕.๑ แผนผังหรือเส้นทางการเดินทางของผลผลิต(ภาพรวม) จากฟาร์มสู่ตลาด

๒.๕.๒ รายได้จากการผลิต

ตัวอย่างตารางบันทึกข้อมูล

ที่	ผลผลิตพืชและสัตว์	รายได้	ลักษณะในการจำหน่าย	
			ขายปลีก	ขายส่ง
๑.	ไม้ผล	๑๕๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	๑๓๐,๐๐๐
๒.	พืชไร่	๑๐๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	๘๐,๐๐๐
๓.	ทำนา	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	-
๔.	ปศุสัตว์	๓๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐	-
๕.	ประมง	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	-
๖.	พืชผัก	๕๐,๐๐๐	๑๕,๐๐๐	๓๕,๐๐๐

๓. ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตพืชและปศุสัตว์

๓.๑ ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น

- โรคแมลงศัตรูพืช มีอะไรบ้าง การระบาดเป็นอย่างไร
- สภาพอากาศ มีปัญหาอย่างไร

๓.๒ ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตที่สามารถควบคุมได้ เช่น

- ระบบน้ำเป็นอย่างไร
- เงินทุน
- หนี้สิน

๓.๓ ปัญหาเกี่ยวกับเทคนิคความรู้

- การวางแผนการผลิต มีหรือไม่ เป็นอย่างไร
- ความรู้ด้านเทคนิคต่างๆ (วิธีการผลิต, การดูแลรักษา) เป็นอย่างไร
- การพัฒนาคุณภาพการผลิต มีหรือไม่ อย่างไรบ้าง
- การแปรรูปผลผลิตและอื่นๆ เป็นอย่างไร

๓.๔ ปัญหาเกี่ยวกับการตลาด

- ราคาผลผลิตเป็นอย่างไร
- ระบบพ่อค้าคนกลาง
- ตลาดกลาง, ที่ongถิ่น, การรวมกลุ่ม

๔. ข้อเสนอแนะจากเกษตรกร

แบบสอบถาม ข้อมูลเกษตรกรในงานเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน

ข. เกษตรกรที่สามารถยกระดับการพัฒนาเป็นฟาร์มต้นแบบ(ระหว่างปรับเปลี่ยน)

๑. ข้อมูลทั่วไป(บริบทของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์)

๑.๑ ชื่อ-สกุล / อายุ / ที่อยู่ / การศึกษา / จำนวนสมาชิกในบ้าน / ลักษณะหรือรูปแบบฟาร์ม เช่น สวนผสมผสาน ไร่นาสวนผสม

๒. ลักษณะการทำการเกษตร

๒.๑ ลักษณะภูมินิเวศน์ในการผลิต

๒.๑.๑ จำนวนพื้นที่ถือครอง/เช่า กี่ไร่ ที่ราบกี่ไร่ ที่ดอนกี่ไร่ ที่สูงกี่ไร่

๒.๑.๒ สิทธิในพื้นที่ถือครอง เป็นของตนเองหรือเช่า

- เป็นของตนเองมีเอกสารสิทธิหรือไม่ ประเภทไหน(โฉนด, น.ส.๓ก , สทก. , สปก.ให้ระบุด้วย)
- เช่าต้องจ่ายค่าเช่าหรือไม่ เท่าไหร่

๒.๑.๓ แผนผังของการผลิตในพื้นที่หรือฟาร์มอย่างละเอียด(แผนที่)

๒.๒ การผลิตพืชและสัตว์

ให้รายละเอียดการผลิตพืชและสัตว์ในพื้นที่ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพร้อมแผนผังการผลิต (ปฏิทินการผลิตในรอบปี)

ตัวอย่างตารางเก็บข้อมูล

ที่	การผลิตพืชและสัตว์	พื้นที่	กี่ชนิด	จำนวนที่ปลูก	
๑.	ไม้ผล	ดอน+ราบ	๕	๑๐๐ ต้น	๑๐ ไร่
๒.	พืชไร่	สูง	๕	-	๕ ไร่
๓.	ทำนา	ราบ	๒	-	๕ ไร่
๔.	ปศุสัตว์	ดอน+ราบ	๓	๕๘ ตัว	๑ ไร่
๕.	ประมง	ราบ	๕	-	๑ ไร่
๖.	พืชผัก	ราบ	๕	-	๐.๕ ไร่

๒.๒.๑ การผลิตพืชที่ประเภท(พืชผัก พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น) แต่ละประเภทมีพืชอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด กี่ต้น กี่ไร่ แบ่งเป็นการปลูกเพื่อจำหน่าย กินเอง แปรรูป กล้าพันธุ์ และอื่นๆ อย่างละเท่าใด

ตัวอย่างตารางเก็บข้อมูล

ที่	ประเภทการผลิตพืช	ปลูกกี่ชนิด	จำนวนที่ปลูก	
๑.	ไม้ผล	๕ ชนิด	๑๐๐ ต้น	๑๐ ไร่
๒.	ข้าว	๒ ชนิด	-	๕ ไร่
๓.	พืชไร่	๕ ชนิด	-	๕ ไร่
๔.	พืชผัก	๕ ชนิด	-	๐.๕ ไร่

ที่	ไม้ผล	จำนวนที่ปลูก	จำหน่าย	กินเอง	กล้าพันธุ์	แปรรูป	รวม
๑.	ลำไย	๖๐ ต้น	๙๐	๑๐			๑๐๐
๒.	มะม่วง	๒๐ ต้น	๖๐	๑๐		๓๐	๑๐๐
๓.	ชมพู	๑๐	๙๐	๑๐			๑๐๐
๔.	กล้วย	๕	๖๐	๑๐		๓๐	๑๐๐
๕.	ขนุน	๕	๕๐	๕๐			๑๐๐

๒.๒.๒ การปลูกสัตว์และประมง เลี้ยงอะไรบ้าง มีจำนวนเท่าใด แต่ละประเภทมีจำนวนเท่าใด เลี้ยงเพื่ออะไร จำหน่าย กินเอง ใช้แรงงาน ทำพันธุ์ แปรรูป และอื่นๆ อย่างละเท่าใด

ตัวอย่างตารางเก็บข้อมูล

ที่	ปศุสัตว์	จำนวน
๑.	ไก่ไข่	๕๐ ตัว
๒.	หมู	๔ ตัว
๓.	วัว	๔ ตัว
๔.	ประมง	๕๐๐ ตัว(๑ บ่อ)

ที่	พันธุ์สัตว์	จำหน่าย	กินเอง	ทำพันธุ์	ใช้แรงงาน	แปรรูป	รวม
๑.	ไก่ไข่	๘๐	๑๐	๑๐			๑๐๐
๒.	หมู	๙๐		๑๐			๑๐๐
๓.	วัว	๘๐		๒๐			๑๐๐
๔.	ปลา	๕๐	๒๐	๒๐		๑๐	๑๐๐

๒.๓การกำจัดวัชพืชและการดูแลรักษา ป้องกัน

๒.๓.๑ ชนิดสารเคมี เช่น ปุ๋ยเคมีต่างๆ ยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง ฮอร์โมน และอื่นๆ จำนวนที่ใช้เท่าไร (สถิติย้อนหลัง) อัตราการใช้เฉลี่ยต่อไร่เท่าไร ค่าใช้จ่ายโดยประมาณเท่าไร

ตัวอย่างตารางบันทึกข้อมูล

ที่	ชนิดสารเคมี	จำนวนที่ใช้	ใช้กับชนิดพืช				ค่าใช้จ่าย
			ผลไม้	พืชผัก	ข้าว	พืชไร่	
๑.	ปุ๋ยเคมี	๗๕๐ กก.	✓	✓	✓	✓	
๒.	ยาฆ่าแมลง	๓,๕๐๐ ซีซี	✓	✓	✓	✓	
๓.	ยาฆ่าเชื้อรา	๑,๘๐๐ ซีซี	✓	✓		✓	
๔.	ฮอร์โมน	๒,๑๐๐ ซีซี	✓	✓		✓	
๕.	ยาฆ่าหญ้า	๓,๐๐๐ ซีซี	✓	✓	✓	✓	

๒.๓.๒ ชนิดการใช้สารชีวภาพ เช่น ปุ๋ยหมักต่างๆ ปุ๋ยคอก น้ำหมักชีวภาพ น้ำส้มควันไฟ และอื่นๆ จำนวนที่ใช้เท่าไร(สถิติย้อนหลัง) อัตราการใช้เฉลี่ยต่อไร่เท่าไร ค่าใช้จ่ายโดยประมาณเท่าไร

ตัวอย่างตารางบันทึกข้อมูล

ที่	ชนิดสารเคมี	จำนวนที่ใช้	ใช้กับชนิดพืช				ค่าใช้จ่าย
			ผลไม้	พืชผัก	ข้าว	พืชไร่	
๑.	ปุ๋ยหมัก	๑๕๐ กก.	✓	✓		✓	๕๐๐ บ.
๒.	ปุ๋ยคอก	๕๐๐ กระสอบ	✓	✓	✓	✓	๕,๐๐๐ บ.
๓.	น้ำหมักชีวภาพ	๕,๐๐๐ ซีซี		✓		✓	๕๐ บ.
๔.	น้ำส้มควันไฟ	๑,๐๐๐ ซีซี		✓			๑๐๐ บ.

๒.๔ แรงงานในการผลิตพืชและสัตว์

๒.๔.๑ แรงงานในการผลิตพืชและสัตว์เป็นอย่างไร แรงงานในครัวเรือน หรือจ้าง รวมจำนวนกี่คน มีค่าใช้จ่ายเท่าไร

๒.๔.๒ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องกล เช่น รถไถ เครื่องสูบน้ำ ที่ใช้ในการผลิตพืชและสัตว์เป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง เป็นของตนเองหรือจ้างเหมา

๒.๕ การตลาด

๒.๕.๑ แผนผังหรือเส้นทางการเดินทางของผลผลิต(ภาพรวม) จากฟาร์มสู่ตลาด

๒.๕.๒ รายได้จากการผลิต

ตัวอย่างตารางบันทึกข้อมูล

ที่	ผลผลิตพืชและสัตว์	รายได้	ลักษณะในการจำหน่าย	
			ขายปลีก	ขายส่ง
๑.	ไม้ผล	๑๕๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	๑๓๐,๐๐๐
๒.	พืชไร่	๑๐๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	๘๐,๐๐๐
๓.	ทำนา	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	-
๔.	ปศุสัตว์	๓๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐	-
๕.	ประมง	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	-
๖.	พืชผัก	๕๐,๐๐๐	๑๕,๐๐๐	๓๕,๐๐๐
รวม		๓๕๐,๐๐๐	๑๐๕,๐๐๐	๒๔๕,๐๐๐

๓. ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตพืชและปศุสัตว์

๓.๑ ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น

- โรคแมลงศัตรูพืช มีอะไรบ้าง การระบาดเป็นอย่างไร
- สภาพอากาศ มีปัญหาอย่างไร

๓.๒ ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตที่สามารถควบคุมได้ เช่น

- ความรู้และเทคนิคด้านต่างๆ เป็นอย่างไร(การเรียนรู้ ศึกษาดูงาน การส่งเสริมของหน่วยงานองค์กรต่างๆ)
- กระบวนการปรับเปลี่ยนจากเคมีเป็นอินทรีย์เป็นอย่างไรบ้าง
- ระบบการจัดการทรัพยากรภายในฟาร์มเป็นอย่างไร

- เงินทุน/หนี้สิน

๓.๓ ปัญหาเกี่ยวกับเทคนิคความรู้

- การวางแผนการผลิตเป็นอย่างไร
- ความรู้ด้านเทคนิคต่างๆ (วิธีการผลิต, การดูแลรักษา) เป็นอย่างไร
- การพัฒนาคุณภาพการผลิต มีหรือไม่ อย่างไรบ้าง
- การแปรรูปผลผลิตและอื่นๆ เป็นอย่างไร

๓.๔ ปัญหาเกี่ยวกับการตลาด

- ราคาผลผลิตเป็นอย่างไร
- ระบบพ่อค้าคนกลาง
- ตลาดกลาง, ห้องเย็น, การรวมกลุ่ม
- ความต้องการของตลาด(ค่านิยมการบริโภค)

๔. ข้อเสนอแนะจากเกษตรกร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นฟาร์มต้นแบบได้

แบบสอบถาม ข้อมูลเกษตรกรในงานเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน

ค. เกษตรกรฟาร์มต้นแบบ/ปราชญ์ผู้รู้

๑. ข้อมูลทั่วไป(บริบทของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์)

๑.๑ ชื่อ-สกุล / อายุ / ที่อยู่ / การศึกษา / จำนวนสมาชิกในบ้าน / ลักษณะหรือรูปแบบฟาร์ม เช่น
สวนผสมผสาน ไร่นาสวนผสม

๒. ลักษณะการทำการเกษตร

๒.๑ ลักษณะภูมินิเวศในการผลิต

๒.๑.๑ จำนวนพื้นที่ถือครอง/เช่า กี่ไร่ ที่ราบกี่ไร่ ที่ดอนกี่ไร่ ที่สูงกี่ไร่

๒.๑.๒ สิทธิในพื้นที่ถือครอง เป็นของตนเองหรือเช่า

- เป็นของตนเองมีเอกสารสิทธิหรือไม่ ประเภทไหน(โฉนด, น.ส.๓ก, สทก., สปก.ให้ระบุด้วย)

- เช่าต้องจ่ายค่าเช่าหรือไม่ เท่าไหร่

๒.๑.๓ การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นอย่างไร(พื้นที่การใช้สอย พื้นที่บ้าน สวน นา สระน้ำ)

๒.๒ การผลิตพืชและสัตว์

ให้รายละเอียดการผลิตพืชและสัตว์ในพื้นที่ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พร้อมแผนผังการผลิต (ปฏิทินการผลิตในรอบปี)

ตัวอย่างตารางเก็บข้อมูล

ที่	การผลิตพืชและสัตว์	พื้นที่	กี่ชนิด	จำนวนที่ปลูก	
๑.	ไม้ผล	ดอน+ราบ	๕	๑๐๐ ต้น	๑๐ ไร่
๒.	พืชไร่	สูง	๕	-	๕ ไร่
๓.	ทำนา	ราบ	๒	-	๕ ไร่
๔.	ปศุสัตว์	ดอน+ราบ	๓	๕๘ ตัว	๑ ไร่
๕.	ประมง	ราบ	๕	-	๑ ไร่
๖.	พืชผัก	ราบ	๕	-	๐.๕ ไร่

๒.๒.๑ การผลิตพืชกี่ประเภท(พืชผัก พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น) แต่ละประเภทมีพืชอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด กี่ต้น กี่ไร่ แบ่งเป็นการปลูกเพื่อจำหน่าย กินเอง แปรรูป ก่อฟืน และอื่นๆ อย่างละเท่าใด

ตัวอย่างตารางเก็บข้อมูล

ที่	ประเภทการผลิตพืช	ปลูกกี่ชนิด	จำนวนที่ปลูก	
๑.	ไม้ผล	๕ ชนิด	๑๐๐ ต้น	๑๐ ไร่
๒.	ข้าว	๒ ชนิด	-	๕ ไร่
๓.	พืชไร่	๕ ชนิด	-	๕ ไร่
๔.	พืชผัก	๕ ชนิด	-	๐.๕ ไร่

ที่	ไม้ผล	จำนวนที่ปลูก	จำหน่าย	กินเอง	กล้าพันธุ์	แปรรูป	รวม
๑.	ลำไย	๖๐ ต้น	๙๐	๑๐			๑๐๐
๒.	มะม่วง	๒๐ ต้น	๖๐	๑๐		๓๐	๑๐๐
๓.	ชมพู	๑๐	๙๐	๑๐			๑๐๐
๔.	กล้วย	๕	๖๐	๑๐		๓๐	๑๐๐
๕.	ขนุน	๕	๕๐	๕๐			๑๐๐

๒.๒.๒ การปลูกสัตว์และประมง เลี้ยงอะไรบ้าง มีจำนวนเท่าใด แต่ละประเภทมีจำนวนเท่าใด เลี้ยงเพื่ออะไร จำหน่าย กินเอง ใช้แรงงาน ทำพันธุ์ แปรรูป และอื่นๆ อย่างละเท่าใด ตัวอย่างตารางเก็บข้อมูล

ที่	ปศุสัตว์	จำนวน
๑.	ไก่ไข่	๕๐ ตัว
๒.	หมู	๔ ตัว
๓.	วัว	๔ ตัว
๔.	ประมง	๕๐๐ ตัว(๑ บ่อ)

ที่	พันธุ์สัตว์	จำหน่าย	กินเอง	ทำพันธุ์	ใช้แรงงาน	แปรรูป	รวม
๑.	ไก่ไข่	๘๐	๑๐	๑๐			๑๐๐
๒.	หมู	๙๐		๑๐			๑๐๐
๓.	วัว	๘๐		๒๐			๑๐๐
๔.	ปลา	๕๐	๒๐	๒๐		๑๐	๑๐๐

๒.๓การบริหารจัดการฟาร์ม

๒.๔การกำจัดวัชพืชและการดูแลรักษา ป้องกัน

๒.๔.๑ ชนิดสารเคมี เช่น ปุ๋ยเคมีต่างๆ ยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง ฮอร์โมน และอื่นๆ จำนวนที่ใช้เท่าไร (สถิติย้อนหลัง) อัตราการใช้เฉลี่ยต่อไร่เท่าไร ค่าใช้จ่ายโดยประมาณเท่าไร ตัวอย่างตารางบันทึกข้อมูล

ที่	ชนิดสารเคมี	จำนวนที่ใช้	ใช้กับชนิดพืช				ค่าใช้จ่าย
			ผลไม้	พืชผัก	ข้าว	พืชไร่	
๑.	ปุ๋ยเคมี	๗๕๐ กก.	✓	✓	✓	✓	
๒.	ยาฆ่าแมลง	๓,๕๐๐ ซีซี	✓	✓	✓	✓	
๓.	ยาฆ่าเชื้อรา	๑,๘๐๐ ซีซี	✓	✓		✓	
๔.	ฮอร์โมน	๒,๑๐๐ ซีซี	✓	✓		✓	
๕.	ยาฆ่าหญ้า	๓,๐๐๐ ซีซี	✓	✓	✓	✓	

๒.๔.๒ ชนิดการใช้สารชีวภาพ เช่น ปุ๋ยหมักต่างๆ ปุ๋ยคอก น้ำหมักชีวภาพ น้ำส้มควันไฟ และอื่นๆ จำนวนที่ใช้เท่าไร(สถิติย้อนหลัง) อัตราการใช้เฉลี่ยต่อไร่เท่าไร ค่าใช้จ่ายโดยประมาณเท่าไร

ตัวอย่างตารางบันทึกข้อมูล

ที่	ชนิดสารเคมี	จำนวนที่ใช้	ใช้กับชนิดพืช				ค่าใช้จ่าย
			ผลไม้	พืชผัก	ข้าว	พืชไร่	
๑.	ปุ๋ยหมัก	๑๕๐ กก.	✓	✓		✓	๕๐๐ บ.
๒.	ปุ๋ยคอก	๕๐๐ กระสอบ	✓	✓	✓	✓	๕,๐๐๐ บ.
๓.	น้ำหมักชีวภาพ	๕,๐๐๐ ซีซี		✓		✓	๕๐ บ.
๔.	น้ำส้มควันไฟ	๑,๐๐๐ ซีซี		✓			๑๐๐ บ.

๒.๕แรงงานในการผลิตพืชและสัตว์

๒.๕.๑ แรงงานในการผลิตพืชและสัตว์เป็นอย่างไร แรงงานในครัวเรือน หรือจ้าง รวมจำนวนกี่คน มีค่าใช้จ่ายเท่าไร

๒.๕.๒ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องกล เช่น รถไถ เครื่องสูบน้ำ ที่ใช้ในการผลิตพืชและสัตว์เป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง เป็นของตนเองหรือจ้างเหมา

๒.๖การตลาด

๒.๖.๑ แผนผังหรือเส้นทางการเดินทางของผลผลิต(ภาพรวม) จากฟาร์มสู่ตลาด

๒.๖.๒ รายได้จากการผลิต

ตัวอย่างตารางบันทึกข้อมูล

ที่	ผลผลิตพืชและสัตว์	รายได้	ลักษณะในการจำหน่าย	
			ขายปลีก	ขายส่ง
๑.	ไม้ผล	๑๕๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	๑๓๐,๐๐๐
๒.	พืชไร่	๑๐๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	๘๐,๐๐๐
๓.	ทำนา	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	-
๔.	ปศุสัตว์	๓๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐	-
๕.	ประมง	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	-
๖.	พืชผัก	๕๐,๐๐๐	๑๕,๐๐๐	๓๕,๐๐๐
รวม		๓๕๐,๐๐๐	๑๐๕,๐๐๐	๓๕,๐๐๐

๓. ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตพืชและปศุสัตว์

๓.๑ ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น

- โรคแมลงศัตรูพืช มีอะไรบ้าง การระบาดเป็นอย่างไร
- สภาพอากาศ มีปัญหาอย่างไร

๓.๒ ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตที่สามารถควบคุมได้ เช่น

- ความรู้และเทคนิคด้านต่างๆ เป็นอย่างไร(การเรียนรู้ ศึกษาดูงาน การส่งเสริมของหน่วยงานองค์กรต่างๆ)
- กระบวนการปรับเปลี่ยนจากเคมีเป็นอินทรีย์เป็นอย่างไรบ้าง
- ระบบการจัดการทรัพยากรภายในฟาร์มเป็นอย่างไร
- เงินทุน/หนี้สิน

๓.๓ ปัญหาเกี่ยวกับเทคนิคความรู้

- การวางแผนการผลิตเป็นอย่างไร
- ความรู้ด้านเทคนิคต่างๆ (วิธีการผลิต,การดูแลรักษา) เป็นอย่างไร
- การพัฒนาคุณภาพการผลิต มีหรือไม่ อย่างไรบ้าง
- การแปรรูปผลผลิตและอื่นๆ เป็นอย่างไร

๓.๔ ปัญหาเกี่ยวกับการตลาด

- ราคาผลผลิตเป็นอย่างไร
- ระบบพ่อค้าคนกลาง
- ตลาดกลาง,ท้องถิ่น,การรวมกลุ่ม
- ความต้องการของตลาด(ค่านิยมการบริโภค)

๔. ข้อเสนอแนะจากเกษตรกร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นฟาร์มต้นแบบได้

แบบสอบถาม ข้อมูล ปราชญ์ / ผู้รู้ เกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน

๑. ข้อมูลบริบทของปราชญ์ / ผู้รู้

- ชื่อ อายุ การศึกษา ในระบบ/การเรียนรู้อื่นๆ อบรม ศึกษาดูงาน สถานะครอบครัว
- บทบาทในชุมชนและสังคม (เป็นประธาน กรรมการ คณะทำงาน ด้านใดบ้าง เมื่อใด)
- หลักคิด / วิธีคิด / ความจำเป็น ที่ต้องทำการเกษตรแบบไม่พึ่งพาสารเคมี ได้มาอย่างไร
- ระบบความเชื่อและคุณค่า เช่น เคารพต่อธรรมชาติ (ecology) เช่น เชื่อว่า SA คือ ธรรมชาติ เชื่อในความเป็นหุ้นส่วน (partnership).
- กระบวนการ / ขั้นตอน หรือ วิธีการ ในการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตสู่การทำ การเกษตรแบบไม่พึ่งพาสารเคมี (พัฒนาการ) ทำอย่างไร
- บุคลิกภาพ (สังเกต)เช่น การใฝ่รู้ ลองทำ สรุปผล การเรียนรู้ด้วยตนเองการคิดเชิงบวก
- รูปภาพของปราชญ์ (ถ่ายทอดชัดเจน)

๒. ข้อมูลพื้นที่รูปธรรมของปราชญ์ / ผู้รู้

- จำนวนแปลงเกษตร / ฟาร์ม พื้นที่/การใช้ที่ดิน / เอกสารสิทธิ
- สภาพพื้นที่ (ที่ราบ-ดอน-สูง) ที่ตั้งฟาร์มอยู่ที่ไหน (แผนที่การเดินทางสู่ฟาร์มอย่างละเอียด)
- แหล่งน้ำที่ใช้ (แม่น้ำ ลำคลอง สระน้ำ บาดาล) วิธีการจัดการน้ำ ความพอเพียง
- การจัดการดิน พัฒนาการความสมบูรณ์ของดิน จากเสื่อมทรามสู่สมบูรณ์ ใช้เวลากี่ปี (การปรับปรุงบำรุงดิน) ไม่ต้องละเอียดมาก (รายละเอียดยกไปอธิบาย ข้อ เรื่ององค์ความรู้)
- ระบบการปลูกพืช (ปฏิทินการผลิต)
- ระบบการเลี้ยงสัตว์ (รายละเอียด) ถ้ามี
- ภาพตัวอย่างฟาร์มอย่างละเอียด (ผังฟาร์ม)
- รูปภาพกิจกรรมในสวน / ฟาร์ม

๓. การบริหารจัดการ

- การจัดการแรงงาน ใช้ระบบไหน และทำอย่างไร (เครือญาติ-ภายนอก)
- งบประมาณในการบริหารจัดการ จากไหน และจัดสรรอย่างไร
- เป้าหมายการผลิต (เป็นอาชีพ /รายได้หลัก หรือ บริโภคเหลือขาย)
- จำนวนผลผลิต / ปริมาณ ที่ออกจำหน่ายในแต่ละครั้งมีอะไรบ้าง (แต่ละช่วงฤดูกาล)
- ข้อมูลการตลาดผลผลิตที่ได้นำไปขายที่ไหน ราคาเป็นอย่างไร (แต่ละช่วงเวลา)

๔. ข้อมูล องค์ความรู้เฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมยั่งยืน

- ความรู้ / องค์ความรู้ที่เป็นเอกลักษณ์ของปราชญ์ (เช่น การปลูกไม้เปาะ การปลูก ผักหวาน) หรือพืชชนิดอื่นๆ ฯลฯ รวมถึงการเลี้ยงสัตว์ ให้อธิบายเรื่อง เทคนิค/วิธีการ ทำ อย่างเป็นขั้นตอน และละเอียด

- ความรู้ทั่วไป ที่นำมาใช้ในฟาร์มของตัวเอง เช่น การปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ การผลิตสารขับไล่แมลง หรืออื่นๆ ฯลฯ ทำอย่างไร ด้วยเทคนิค วิธีการอย่างไร (โปรดอธิบาย)
- แหล่งที่มาของความรู้ / องค์ความรู้ทั้งหลาย เกิดมาจากไหน (เช่น ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ / เรียนรู้เองผ่านประสบการณ์ ลองผิดลองถูก / ศึกษาดูงาน / ฝึกอบรม ฯลฯ)

๕. ปัจจัยภายในและภายนอกที่เอื้อและเป็นอุปสรรค

- ปัจจัยภายใน (ตนเองครอบครัว กลุ่ม ชุมชน ฯลฯ) ที่เอื้อและเป็นอุปสรรค มีอะไรบ้าง โปรดระบุอย่างละเอียด เป็นข้อๆ โดยเรียงลำดับความสำคัญ จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด
- ปัจจัยภายนอก (เช่น ตลาด ผู้บริโภค หน่วยงาน นโยบาย กฎหมาย ความรู้ ฯลฯ) ที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรค มีอะไร โปรดระบุอย่างละเอียด เป็นข้อๆ โดยเรียงลำดับความสำคัญ จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด
- มีใครบ้าง รัฐ / NGO สนับสนุนด้านใด อะไร ด้วยการบวนการวิธีการใดและในช่วงใด ผลสรุปความสำเร็จโดยย่อ
- ท่านคิดว่าการสนับสนุนจากภาคีต่างๆ มีส่วนสำคัญในการนำไปสู่การปรับเปลี่ยน หรือการปรับวิถีคิดการผลิตหรือไม่อย่างไร
- ข้อเสนอแนะจากปราชญ์ผู้ให้สัมภาษณ์

หมายเหตุ : ๑. กรอบคำถามและเครื่องมือที่ใช้ อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

๒. เกษตรกรรมยั่งยืน หมายถึง การทำการเกษตรที่ไม่ขาดทุน ไม่ก่อให้เกิดโทษแก่ผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การทำเกษตรแบบอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ เกษตรผสมผสาน เกษตรปลอดภัย เกษตรทฤษฎีใหม่

๓. หากมีปัญหาหรือข้อสงสัยสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ ผู้ประสานงาน : นายจิรทีปต์ ชัดมะโน

แก้ว

เบอร์ ๐๘-๔๑๔๑-๐๓๗๙

12 พ.ค. 54

แบบสอบถาม ข้อมูลหน่วยงานผู้สนับสนุนเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน

๖. ข้อมูลบริบทขององค์กร/หน่วยงาน ผู้ให้การสนับสนุน

- ชื่อหน่วยงาน/องค์กร สังกัด สถานที่ตั้ง ฯลฯ
- หลักคิด/นโยบาย จากต้นสังกัด จังหวัด อำเภอ ในการส่งเสริม/สนับสนุน เกษตรกรหรือกลุ่มต่างๆ เป็นอย่างไร
- ยุทธศาสตร์/แผนงาน/งบประมาณ ในแต่ละปีที่สามารถสนับสนุนได้
- บทบาทหน้าที่หลัก ที่ดำเนินการอยู่ในพื้นที่จังหวัดลำพูน ทำอะไรบ้าง
- การเชื่อมร้อยการทำงานแบบบูรณาการกับองค์กรอื่นๆ ในประเด็นเดียวกันมีหรือไม่ หากมีกับองค์กรใด และมีกิจกรรมการสนับสนุนส่งเสริมเกษตรกรหรือกลุ่มต่างๆ ร่วมกันอย่างไร

๗. รูปแบบการสนับสนุนขององค์กร

- องค์กรให้การสนับสนุนเกษตรกรหรือกลุ่มต่างๆ ในรูปแบบใดบ้าง (เช่น งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์(อะไรบ้าง) และความรู้(เรื่องอะไร) สนับสนุนเมื่อใด ช่วงใด
- เกษตรกรหรือกลุ่มต่างๆ ที่องค์กรให้การสนับสนุนเป็นใครบ้าง และอยู่ที่ไหน
- ผลลัพธ์ในการสนับสนุนนั้น เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรขึ้นบ้าง(ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ)

๘. ปัจจัยเงื่อนไข/ข้อจำกัดขององค์กรผู้ให้การสนับสนุน

- ปัจจัยเอื้อทั้งภายในและภายนอกองค์กร ในการสนับสนุนส่งเสริมเกษตรกรหรือกลุ่มต่างๆ คืออะไร(จัดลำดับความสำคัญ)
- ปัจจัยเงื่อนไข/ข้อจำกัดทั้งภายในและภายนอกองค์กร ในการสนับสนุนส่งเสริมเกษตรกรหรือกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดลำพูนคืออะไร(จัดลำดับความสำคัญ)
- ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะขององค์กร ที่อยากถ่ายทอดสู่เกษตรกร

หมายเหตุ : ๑. เกษตรกรรมยั่งยืน หมายถึง การทำการเกษตรที่ไม่ขาดทุน ไม่ก่อให้เกิดโทษแก่ผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การทำเกษตรแบบอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ เกษตรผสมผสาน เกษตรปลอดภัย เกษตรทฤษฎีใหม่

๒. กรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบถ้วน และนำมาร่วมในวันประชุมด้วย จักขอบพระคุณอย่างยิ่ง

๓. หากมีปัญหาหรือข้อสงสัยสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ ผู้ประสานงาน : นายจิรทีปต์ ชัดมะโน

แก้ว

เบอร์ ๐๘-๔๑๔๑-๐๓๗๘

12 พ.ค. 54

การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย(RE)

๑) เครือข่ายเกษตรกรมัยยิ่นลำพูนสู่แนวทางการพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดลำพูน

(RDG54N0011) การใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ ด้านเกษตรกรรม (นางวันเพ็ญ พรินทรากุล ผู้เขียน)

จากการดำเนินโครงการวิจัยที่ผ่านมา เครือข่ายเกษตรกรมัยยิ่นเกิดขึ้นจากจุดเริ่มต้นของการดำเนินโครงการวิจัย “นวัตกรรมองค์การกับการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรมัยยิ่นจังหวัดลำพูน” มีนายไมตรี นันตะจันทร์ เป็นหัวหน้าโครงการ ในกระบวนการทำงานได้มีการทบทวนประเด็นปัญหาและสถานการณ์การทำการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดลำพูน เนื่องจากจังหวัดลำพูนเป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับผลกระทบจาก “การพัฒนาเกษตรแผนใหม่” ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ได้ละทิ้งการเกษตรแบบยังชีพเลี้ยงตัวเองมาเป็นปลูกพืชแล้วได้เงินมาจับจ่ายใช้สอยอย่างรวดเร็ว ปลูกพืชล้มลุกระยะสั้น ได้แก่ กระเทียม หอมแดง กระหล่ำปลี เป็นต้น แต่หลังจากที่เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบการขาดทุนจากการปลูกพืชดังกล่าวก็มี “ลำไย” ซึ่งเป็นพืชตัวใหม่เกิดขึ้นมา ซึ่งลำไยเป็นพืชความหวังใหม่ที่ชาวลำพูนเห็นว่าจะนำมาปลูกทดแทนกระเทียม และหอมแดงได้ โดยที่ดินที่เคยปลูกหอมแดง กระเทียมในพื้นที่อำเภอบ้านโฮ่ง อำเภอป่าซาง และอำเภอลี้ กลายเป็นสวนลำไยที่มีอายุลำไยและขนาดพื้นที่สวนแตกต่างกันไป

พืชที่เป็นความหวังใหม่กลายเป็นพืชที่สร้างปัญหาเก่าๆ คือ ต้นทุนการเกษตรที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปีจากการใช้ปุ๋ยใช้ยาและสารเคมีต่าง ๆ นอกจากจะส่งผลกระทบต่อภาวะการณ์ขาดทุนจากการผลผลิตของเกษตรกรจากการที่ต้นทุนเพิ่มสูงขึ้นในขณะเดียวกันราคาผลผลิตกลับคงที่และลดลง การทำการเกษตรของเกษตรกรบางรายเข้าสู่วังวนการเป็นหนี้อย่างถาวร เข้าสู่วงจรการเกษตรเชิงเดี่ยว และเกษตรที่ทำพันธะสัญญากับบริษัท ก็ก่อให้เกิดหนี้สินตามมาอย่างไม่รู้จบจกบสิ้น ผลกระทบจากการใช้สารเคมีเป็นเวลานานก็ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรตามมา

จากปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวถึงแม้ว่าจังหวัดลำพูนจะมีการขับเคลื่อนงานด้านเกษตรกรรมมัยยิ่นอยู่หลากหลายหน่วยงาน หลายกลุ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาเกษตรกรรมมัยยิ่น มีการทำงานอยู่หลายรูปแบบ ตั้งแต่กำลังเริ่มเรียนรู้เพื่อปรับแนวคิดปรับเปลี่ยนการผลิต การพัฒนาระบบตลาด ที่ผ่านมายังเป็นการรวมกลุ่มกันแบบหลวมๆ เกิดขึ้นจากการดำเนินการของหน่วยงานของภาครัฐเป็นหลักในการจัดกิจกรรมเพื่อนำเสนอและตอบสนองนโยบายเท่านั้น และถึงแม้จะมีการดำเนินการไปบ้างก็จะเป็นเฉพาะกลุ่มที่ต่างคนต่างทำ การร่วมมือกันเพื่อการดำเนินกิจกรรมการทำการเกษตรแบบยังชีพที่เป็นรูปธรรมจริง ๆ นั้นยังไม่เกิดขึ้น

การดำเนินโครงการวิจัยนี้ นอกจากจะมีการทบทวนบทเรียนของเกษตรกรแล้ว ยังได้มีการหาแนวทางในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและความสัมพันธ์ของเกษตรกรที่มีการทำการเกษตรแบบยังชีพและพึ่งตนเอง ซึ่งเกษตรกรผู้มีความหวังใจเดียวกันกับแนวทางการลดละเลิกการใช้สารเคมี และหันมาพึ่งตนเองเพื่อให้เกิดความสมดุลให้กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภค และสามารถทำให้ตนเองได้หลุดพ้นจากวงจรหนี้สินได้อย่างแท้จริง จากกระบวนการดำเนินโครงการวิจัยที่ได้มีการจัดเวที การสืบค้น แสวงหาเกษตรกรผู้มีใจรักอินทรีย์และมีองค์ความรู้ภูมิปัญญาของตนเองในพื้นที่ ๘ อำเภอของ

จังหวัดลำพูน ทำให้ค้นพบเกษตรกรผู้ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ผู้มีองค์ความรู้ในการทำการเกษตรในหลากหลายรูปแบบ และสามารถนำไปขยายผลและแบ่งปันให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ และหน่วยงานต่าง ๆ ที่สนใจ โดยเกษตรกรนักวิจัยหลายท่านได้สามารถเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการร่างแผนยุทธศาสตร์นโยบายเกษตรกรรมของจังหวัดลำพูน ปี 2554

การพบปะหารือกันของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรต่าง ๆ เหล่านี้ได้สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ส่งผลให้เกิดการขยายความร่วมมือทั้งในด้านการผลิต และการตลาดตามมา รวมถึงเห็นแนวทางในการขับเคลื่อนเครือข่ายเกษตรกรรมแบบยั่งยืน โดยการประสานเชื่อมโยงกับหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรเป็นทางเลือกของผู้บริโภค และเป็นทางเลือก ทางรอด หรือสร้างที่อยู่ที่ยืนให้กับเกษตรกรผู้กำลังหาทางออกให้กับตนเองได้ต่อไป

๒). ช่วงเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน ความร่วมมือในการขับเคลื่อนเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน (RDG54N0007)งานวิจัยสู่การนำไปใช้ประโยชน์เชิงสาธารณะด้านการพัฒนา

โครงการวิจัย “นวัตกรรมองค์การกับการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน” (RDG54N0007)มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ทุนเดิม/ศักยภาพของกลุ่มที่มีการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดลำพูน ๒) เพื่อหาจุดร่วมของการทำงานระดับองค์กรในการนำไปสู่การพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดลำพูนและ ๓) เพื่อวัดประสิทธิผลของการทำงานเครือข่าย

เกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดลำพูนโดยคุณไมตรี นันตะจันทร์ เป็นหัวหน้าโครงการ ในจุดเริ่มต้นของการดำเนินโครงการวิจัยนั้นเป็นการต่อยอดองค์ความรู้จากการดำเนินโครงการวิจัย การศึกษาแนวทางการทำเกษตรกรรมยั่งยืนของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ลุ่มน้ำลี้ เป็นการดำเนินโครงการวิจัยของเกษตรกรที่ได้มีการทบทวนบทเรียนการทำการเกษตรของตนเอง และร่วมกันหาทางออกด้วยการทำการเกษตรแบบผสมผสานแทนการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตจากเกษตรเคมีมาเป็นเกษตรอินทรีย์พึ่งตนเองให้มากที่สุดเพื่อลดต้นทุนการผลิต ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอกจนสามารถทำการผลิตแบบอินทรีย์ที่ได้ปฏิเสธการใช้สารเคมีอย่างสิ้นเชิง สามารถคัดค้านสารอินทรีย์ทดแทนการใช้สารเคมีอย่างได้ผลเป็นรูปธรรม

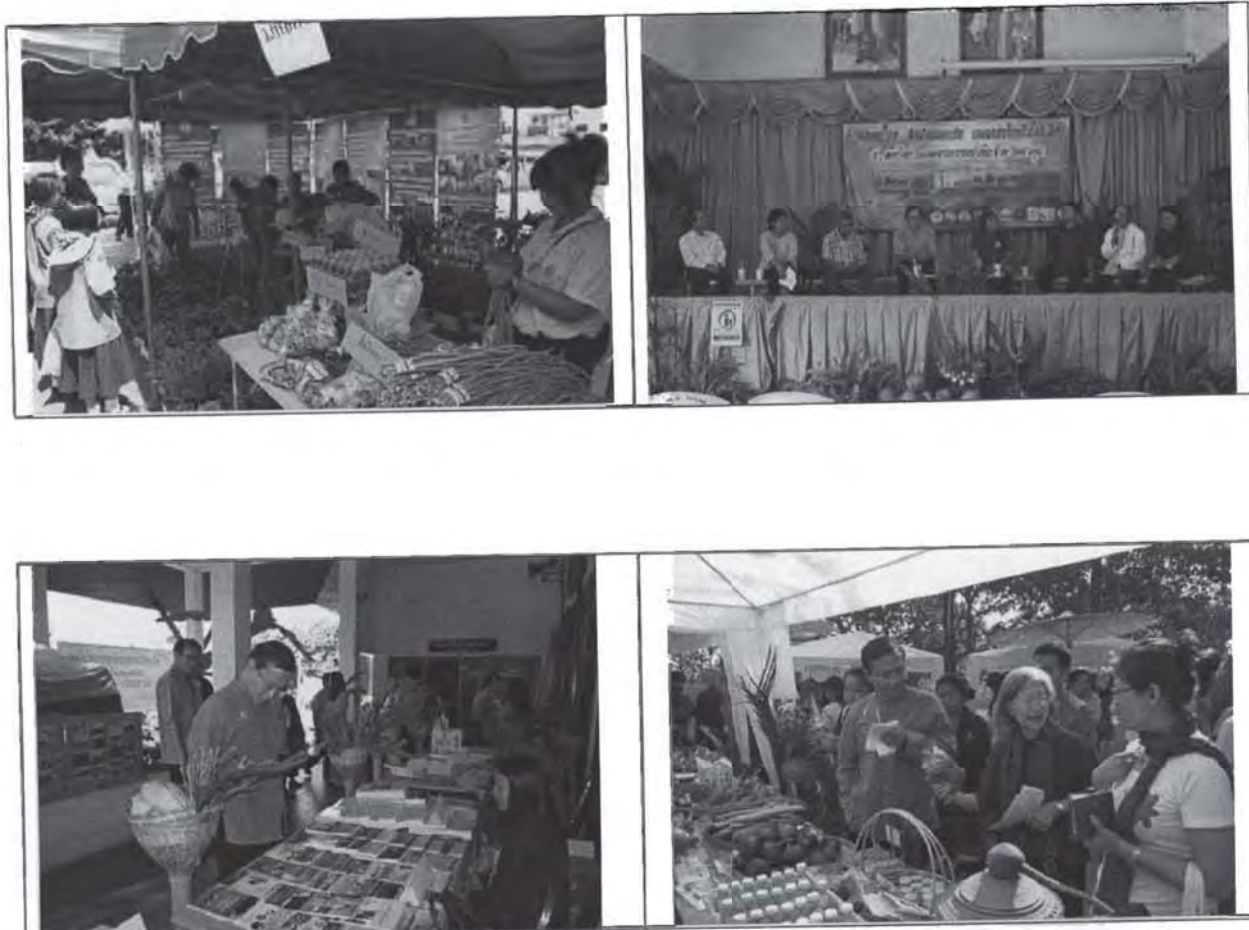
แนวคิดของการทำการเกษตรแบบยั่งยืนเกิดจากสาเหตุของการเกิดหนี้สินของเกษตรกรส่วนใหญ่มาจากการลงทุนด้านการเกษตร ที่เกิดจากค่าใช้จ่ายในการผลิตพืชเชิงเดี่ยวมีต้นทุนที่สูงขึ้นจากราคาปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลงที่นับวันจะมีราคาเพิ่มขึ้น ในขณะที่ราคาผลผลิตกลับลดลง การใช้สารเคมีและยาฆ่าแมลงอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานานก็มีส่วนทำให้เกษตรกรหลายรายเกิดความเจ็บป่วยเกิดผลกระทบต่อผลผลิตที่ขาดการดูแลอย่างต่อเนื่องการดำเนินโครงการวิจัยนวัตกรรมองค์การกับการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน ที่ได้มีการค้นหาคำตอบของเกษตรกรในพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดลำพูน พร้อมทั้งแสวงหาจัดการกลไกที่จะสนับสนุนแนวทางการดำเนินงานเกษตรกรรมยั่งยืนในจังหวัดลำพูน ให้สามารถขับเคลื่อนสนับสนุนเกษตรกรได้อย่างเหมาะสม เป็นการสร้างพื้นที่ทางเลือกให้กับเกษตรกร และผู้บริโภคที่จะสามารถมีผลผลิตที่ปลอดภัยไว้เป็นทางเลือกให้กับตนเอง ทั้งนี้ เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน ได้คำนึงถึงหลักการของระบบการดำเนินเกษตรกรรมแบบยั่งยืน ที่เริ่มจากการผลิตอาหารที่ใช้กระบวนการทางธรรมชาติเพื่อบริโภคในครอบครัวก่อน พึ่งตนเอง ลดรายจ่าย ใช้ปัจจัยการผลิตและทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นหลัก ทำการเกษตรที่มีระบบเหมือนกับป่าธรรมชาติ เสริมสร้างความหลากหลายทางชีวภาพในไร่นาเพื่อทำให้เกิดความสมดุลของระบบนิเวศเกษตร ตามหลักการของห่วงโซ่อาหาร “ผู้ผลิต-ผู้บริโภค และผู้ย่อยสลาย” เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยหมุนเวียนทรัพยากรในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด : คน พืช สัตว์ จุลินทรีย์ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ไม่ใช่สารเคมีสังเคราะห์ในกระบวนการผลิต แปรรูปตลาดทุกขั้นตอน ใช้และพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม รวบรวม พัฒนา ปรับปรุงพันธุกรรมพืช สัตว์ จุลินทรีย์ท้องถิ่น พื้นพ้องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการศึกษาทดลอง วิจัย สร้างและพัฒนาองค์กรเกษตรกรและผู้บริโภค ยกย่องเป็นเครือข่าย และสถาบันชุมชน “ชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน”

จากจุดเริ่มต้นของโครงการวิจัยฯ และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิด “เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน” ที่เกิดจากการรวบรวมองค์ความรู้ของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดลำพูน และการรวมตัวกันของเกษตรกรที่มีแนวคิดและหัวใจเดียวกัน “หัวใจอินทรีย์” ในการขับเคลื่อนการทำเกษตรแบบยั่งยืน เพื่อนำไปสู่การขยายผลไปยังเกษตรกรรายอื่น ๆ ที่สนใจ และผู้บริโภคที่จะได้มีทางเลือกสำหรับการบริโภคอาหารที่สะอาด ปลอดภัยจากสารเคมี ซึ่งจะช่วยให้ลดปัญหาด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในระยะเริ่มต้นนี้เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนที่เกิดขึ้น มีอยู่ ๒ ระดับ ได้แก่ ระดับเกษตรอินทรีย์เต็ม

รูปแบบ และระดับระยะการปรับเปลี่ยนเพื่อเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์เต็มรูปแบบ โดยมีสมาชิกเครือข่ายทั้งหมดจำนวน ๒๙ คน/กลุ่ม

ที่ผ่านมาได้มีการจัดงาน ช่วงเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ของเกษตรกร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรผู้ผลิต และผู้บริโภค การสร้างความรู้ความเข้าใจและขยายความร่วมมือในด้านการตลาดและการบริโภคการรณรงค์ส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภคได้ตระหนักถึงการผลิตสินค้าและการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยและเพื่อสร้างความร่วมมือของ

หน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยในปี ๒๕๕๕ ทางเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน ได้มีการจัดงานช่วงเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน จำนวนทั้งหมด 3 ครั้งด้วยกัน โดยได้มีการเชื่อมประสานความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรทั้งในและนอกพื้นที่จังหวัดลำพูนในการสนับสนุนทั้งงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรสามารถติดตามรายละเอียดได้ที่ <http://www.facebook.com/SaLamphunNetwork>

วันเพ็ญ พรินทรากุล

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลพบุรี

กันยายน 2555

๓) การทำข้อตกลง “การเชื่อมโยงตลาดและสร้างเครือข่ายตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์” ระหว่างเกษตรกรผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ส่วนราชการ และเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลพบุรี (RDG๕๔No๐๗ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ด้านเกษตรกรรม)

โครงการวิจัยนวัตกรรมองค์กรกับการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลพบุรี ซึ่งมีนายไมตรี นันตะจันทร์ เป็นหัวหน้าโครงการ มีเป้าหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่มที่มีการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน แสวงหาจุดร่วมของการทำงานระดับองค์กรในการนำไปสู่การพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน และเพื่อวัดประสิทธิผลของการทำงานเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดลพบุรี โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น กิจกรรมที่ผ่านมา มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลผ่านการจัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นใน ๘ อำเภอ การสัมภาษณ์เชิงลึกของเกษตรกร กลุ่ม องค์กร การจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืนของจังหวัดลพบุรี ดำเนินโครงการตั้งแต่เดือนมีนาคม ๒๕๕๔ ถึงเดือนธันวาคม ๒๕๕๕

ผลการดำเนินงานทำให้ได้ค้นพบกลุ่มเกษตรกรผู้สนใจของจังหวัดลพบุรีทั่วทุกอำเภอ จำนวน ๗๓ ราย เกษตรกรที่สามารถยกระดับเป็นฟาร์มต้นแบบได้ จำนวน ๑๒ ราย และจำนวนผู้รู้ปราชญ์ เกษตรกรรมยั่งยืน จำนวน ๑๗ ราย ในจำนวน ๑๗ รายนี้มีผู้รู้ที่เป็นเยาวชนพุทธบุตร ซึ่งทำงานในลักษณะอาสาสมัครรวมกลุ่มกันตั้งเป็นมูลนิธิสวนพุทธธรรมรวมอยู่ด้วย งานวิจัยครั้งนี้นอกจากจะทำให้ได้องค์ความรู้ด้านการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรรมยั่งยืนทั้งจังหวัดลพบุรีแล้ว ผู้รู้กลุ่มหนึ่งซึ่งจัดตั้งรวมตัวเป็นมูลนิธิสวนพุทธธรรม มีกิจกรรมฝ่ายธรรมกิจ คือ มีการปฏิบัติธรรมในวันพระและวันเสาร์ให้กับสมาชิกพุทธบุตร อบรมเยาวชนและประชาชนทั่วไป และฝ่ายสัมมากิจ คือ การทำเกษตรอินทรีย์เพื่อนำไปสนับสนุนกิจกรรมพุทธศาสนา โดยปลูกผักสลัด ๑๐ สายพันธุ์ ส่งห้างแม็คโครมาแล้ว ๕ ปี ได้พัฒนากิจกรรมต่อเนื่องโดยรับแรงกระตุ้นจากการดำเนินโครงการวิจัยด้วยการได้รับเชิญชวนเข้าร่วมเป็นนักวิจัย การไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพื้นที่อื่นๆ ทั้งข้อมูลการผลิต การตลาด ทางมูลนิธิสวนพุทธธรรมนั้นมีการเชื่อมตลาดกับทางบริษัทสยามแม็คโครอยู่แล้ว แต่ด้วยความต้องผลผลิตจากท้องตลาด และจากการเข้าร่วมโครงการวิจัยทำให้ได้ข้อมูลเกษตรกรที่ต้องการตลาดในการจำหน่ายผลผลิต จึงได้ขยายบทบาทในส่วนของมูลนิธิสวนพุทธธรรมเป็นผู้

เชื่อมประสานความร่วมมือระหว่างผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และหน่วยราชการ โดยยึดหลักตลาดที่เป็นธรรม
ทั้งผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค

และเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๕ ที่ผ่านมา มูลนิธิสวนพุทธธรรมได้จัดการประชุมเสวนาเชิง
ปฏิบัติการสนับสนุนพืชผักปลอดภัยและสร้างเครือข่ายสินค้าปลอดภัย ณ ที่ตั้ง มูลนิธิสวนพุทธธรรม หมู่ที่
๕ ตำบลหนองหนาม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ในเวทีได้มีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านเกษตรกรรมยั่งยืน
ในพื้นที่จังหวัดลำพูน ทั้งการผลิตและการตลาด นอกจากนี้ได้มีการทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันของเกษตรกร
ผู้ผลิตและผู้ประกอบการ มีตัวแทนจากบริษัทสยามแม็คโคร จำกัด ร้านอาหารม่วนใจ๋ปลาจุ่ม ร้าน Good
Time และร้านผิงน้อย ในส่วนเกษตรกร มีตัวแทนจากกลุ่มผู้ผลิตตำบลอุโมงค์ ตำบลประตูป่า และตำบล
บ้านโฮ้ง (ดอยกานต์) ทำข้อตกลงการเชื่อมโยงตลาดและสร้างเครือข่ายตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยและ
เกษตรอินทรีย์ มีการลงนามในบันทึกข้อตกลงจากทุกฝ่ายร่วมกัน โดยมีตัวแทนจากสำนักงานเกษตรและ
สหกรณ์จังหวัดลำพูน สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านโฮ้ง สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดลำพูน สำนักงาน
กรมการค้าภายใน รวมถึงตัวแทนสมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูนที่ได้เข้าร่วมประชุมเสวนา
ในครั้งนี้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นหนึ่งในการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดลำพูนให้กว้างขวาง
และเป็นที่ยอมรับมากขึ้น

กัลยา ใหญ่ประสาน
นักวิจัยเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน

ประวัตินักวิจัย

นายจิรทีปต์ ชัดมะโนแก้ว

วันเดือนปีเกิด ๔ เมษายน ๒๕๑๙ อายุ ๓๕ ปี

ที่อยู่ ๕๗/๘ ม.๕ ต.ท่าทุ่งหลวง อ.แม่ทา จ.ลำพูน

เบอร์โทร ๐๘๔ - ๑๔๑๐๓๗๙ / ๐๕๓ - ๕๗๔๔๓๑

E - mail wit.rich@hotmail.com

การศึกษา ปวส.อิเล็กทรอนิกส์ วิทยาลัยเทคนิคลำพูน

บทบาท/ตำแหน่ง นักพัฒนาอิสระ / เกษตร

ประวัติ/ประสบการณ์การทำงาน

- โรงงานอุตสาหกรรม (เอ็นจีเนีย)
- ลูกจ้างกลุ่มนโยบายและวิชาการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จ.ลำพูน
- นักพัฒนาอิสระ

ความรู้ความเชี่ยวชาญ

- โปรแกรมคอมพิวเตอร์ / เว็บไซต์
- ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผน และงานวิจัย
- วิทยาการ / จัดอบรม / จัดเวที
- ด้านการผลิตสื่อ

นายกำธร ธิฉลาด

วันเดือนปีเกิด ๖ สิงหาคม ๒๕๔๘ อายุ ๕๕ ปี

ที่อยู่ ๙๔ ถ.จามเทวี ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ลำพูน

เบอร์โทร ๐๘๖ - ๙๒๓๑๙๘๖

E - mail Zebochabrd@hotmail.com

การศึกษา ศิลปะศาสตร์บัณฑิต (ครุศาสตร์)

ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต(การศึกษานอกระบบ)

บทบาท/ตำแหน่ง ข้าราชการบำนาญ(กรมการพัฒนาชุมชน) / นักวิชาการอิสระ

ประวัติ/ประสบการณ์การทำงาน

- นักพัฒนาอิสระ
- คณะกรรมการสถาบันวิจัยหรือวิจัย

ความรู้ความเชี่ยวชาญ

- นักวิชาการด้านแผนงาน / โครงการ/ประเมินผล/กระบวนการกลุ่ม

นายสายันต์ มาลี

วันเดือนปีเกิด ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔ อายุ ๓๙ ปี

ที่อยู่ ๑๙๖ ม.๕ ต.อุโมงค์ อ.เมือง จ.ลำพูน

เบอร์โทร ๐๘๙-๖๓๗๖๘๘๔

การศึกษา ปวช.

บทบาท/ตำแหน่ง เกษตรกร

ประวัติ/ประสบการณ์การทำงาน

- ทำการเกษตร
- ประกอบธุรกิจส่วนตัว

ความรู้ความเชี่ยวชาญ

- ใช้สารชีวภาพในการผลิตพืชผลทางการเกษตร

นายสุวัฒน์ วงศ์ไชย

วันเดือนปีเกิด ๓๐ ตุลาคม ๒๕๐๕ อายุ ๔๘ ปี

ที่อยู่ ๕๐ ม.๙ ต.บ้านปาง อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน ๕๑๑๖๐

เบอร์โทร ๐๘๓ - ๕๘๐๘๗๖๒

E - mail : tonnamelei@hotmail.com

การศึกษา อนุปริญญา (พืชศาสตร์)

บทบาท/ตำแหน่ง นักพัฒนาอิสระ / เกษตรกร

ประวัติ/ประสบการณ์การทำงาน

- องค์กรพัฒนาเอกชน ๒๐ ปี
- ผู้นำชุมชน / อาสาชุมชน ๖ ปี

ความรู้ความเชี่ยวชาญ

- กระบวนการกลุ่ม / เครือข่าย - องค์กร
- ชุมชนกับการจัดการทรัพยากร

นายสมัย แก้วภูศรี

วันเดือนปีเกิด ๔ มิถุนายน ๒๕๓๔

ที่อยู่ ๔๕/๑ ม.๑๒ ต.ศรีวิชัย อ.ลี้ จ.ลำพูน ๕๑๑๑๐

เบอร์โทร ๐๘๑ - ๐๓๔๖๖๔๖

การศึกษา ปริญญาตรี วทบ. คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปริญญาโท ศศม. เศรษฐศาสตร์ สหกรณ์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทบาท/ตำแหน่ง ข้าราชการบำนาญ / เกษตรกรปราชญ์ชาวบ้าน (รับผิดชอบศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ลุ่มน้ำลี้ / ประธานกลุ่มเกษตรกรทำสวนผลไม้อินทรีย์ลุ่มน้ำลี้

ประวัติ/ประสบการณ์การทำงาน

- ซุปเปอร์ไวเซอร์ฝ่ายไร่ บริษัททำฟาร์มเอกชน
- ข้าราชการกรมส่งเสริมสหกรณ์(ส่วนภูมิภาค) ๒๗ ปี
- นักวิจัย (หัวหน้าโครงการวิจัย)

ความรู้ความเชี่ยวชาญ

ทำการเกษตรในระบบเกษตรอินทรีย์

นายมนัส กายาเมา

วันเดือนปีเกิด ๒๓ ธันวาคม ๒๕๐๕ อายุ ๔๙ ปี

ที่อยู่ ๑๒๓ ม.๓ ต.ทุ่งหัวช้าง อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน

เบอร์โทร ๐๘๔-๘๗๙๑๓๒๑

การศึกษา ม.๖ (กำลังศึกษาระดับ ป.ตรี ที่มจร.วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน)

บทบาท/ตำแหน่ง เกษตรกรปราชญ์ชาวบ้าน / สท.ทบ.ทุ่งหัวช้าง

ประวัติ/ประสบการณ์การทำงาน

- อสม. อพม.
- ที่ปรึกษาประธานสหกรณ์
- นักวิจัย โครงการวิจัยเกษตรอินทรีย์ลุ่มน้ำลี้

ความรู้ความเชี่ยวชาญ

- ทำการเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน)

ผลงานทดแทน (บ่อก๊าซชีวภาพ)

นายสมควร มาจันทร์

วันเดือนปีเกิด ๒๗ มิถุนายน ๒๕๐๖ อายุ ๔๗ ปี

ที่อยู่ ๒๖๒ ม.๓ ต.ทุ่งหัวช้าง อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน

เบอร์โทร ๐๘๙ - ๒๖๔๑๗๕๖

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๖

บทบาท/ตำแหน่ง

- ประธานสหกรณ์การเกษตรทุ่งหัวช้าง
- เกษตรกรปราชญ์ชาวบ้าน
- ส.อบต.ทุ่งหัวช้าง ม.๓
- ผู้นำด้านการทำการเกษตรอินทรีย์

ประวัติ/ประสบการณ์การทำงาน

- ประธานสหกรณ์การเกษตรทุ่งหัวช้าง ๓ สมัย
- นักวิจัย โครงการวิจัยเกษตรอินทรีย์ลุ่มน้ำลี้

ความรู้ความเชี่ยวชาญ

การเกษตรอินทรีย์ / ทำปุ๋ยอินทรีย์ น้ำส้มควันไม้

นายอินจันทร์ นันจิตลัก

วันเดือนปีเกิด ๒๗ มีนาคม ๒๕๒๑

ที่อยู่ ๙๒ ม. ๒ ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน ๕๑๐๐๐

เบอร์โทร ๐๘๔ - ๘๙๔๗๘๒๐

การศึกษา ป.ตรี ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประวัติ/ประสบการณ์การทำงาน

- โครงการวิจัยเยาวชนบ้านสันคะยอม
- นักวิจัยชุดโครงการลุ่มน้ำแม่ทา

บทบาท หน้าที่ปัจจุบัน

- ทีมวิจัยโครงการ
- นักพัฒนาอิสระ
- เกษตรกร
- ผู้ประสานงานเยาวชนลำพูน

นางยอดขวัญ โพธิ์เย็น

วันเดือนปีเกิด ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๑๕ อายุ ๓๙ ปี

การศึกษา ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต (สาขาการบัญชี) สถาบันราชภัฏเชียงใหม่
นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ประสบการณ์การทำงาน

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กลุ่มยุทธศาสตร์และพัฒนากิจการเกษตร

ระยะเวลา ๖ ปี

ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สังกัด สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด
ลำพูน

นางสุพิน มีรักษา

วันเดือนปีเกิด ๒๔ ตุลาคม ๒๕๐๗

ที่อยู่ ๕๙/๑ หมู่ที่ ๑๗ ตำบลแม่ตืน อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

อาชีพ ทำสวนลำไย สวนยางพารา

การศึกษา

- จบประถมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนบ้านสันวิไล
- มัธยมศึกษาปีที่ ๖ (กศน.)

ประวัติการทำงาน

- เลขาหมู่บ้าน
- กรรมการกองทุนหมู่บ้านบ้านสันวิไล
- อสม. ปี ๒๕๒๖-๒๕๓๘

นายเครพ พินิจนาม

วันเดือนปีเกิด ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔

ที่อยู่ ๑๑๖/๑ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

โทรศัพท์ ๐๘๖-๖๔๔๕๗๖๕

การศึกษา ศษบ. (ศิลปศาสตรบัณฑิต) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทบาท/ตำแหน่ง ผู้ประสานงานสิ่งแวดล้อมการจัดการทรัพยากรจังหวัดลำพูน เครือข่ายสิ่งแวดล้อมเมือง

ประสบการณ์การทำงาน

- ปี ๒๕๒๗ เจ้าหน้าที่ข้อมูลโครงการปฏิรูปการเกษตรพัฒนาชนบท จังหวัดลำพูน (WCARRD Lamphun Thailand)
- ปี ๒๕๓๓ ผู้ประสานงานเครือข่ายสิ่งแวดล้อมลำพูน

- ปี ๒๕๔๗ ผู้ประสานงานศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา สถาบันวิจัยสังคม มข.
- ปี ๒๕๕๐ – ปัจจุบัน โครงการจัดการทรัพยากรเพื่อความยั่งยืนจังหวัดลำพูน

นายสุแก้ว พงฟู

วันเดือนปีเกิด ๒๘ ตุลาคม ๒๕๐๒

ที่อยู่ ๒๓๗/๒ หมู่ที่ ๗ ตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

โทรศัพท์ ๐๘๑-๒๘๙๕๔๐๒

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๕

บทบาท/ตำแหน่ง

- ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗ ตำบลหนองล่อง
- คณะกรรมการอำนวยการ อนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดิน
- อนุกรรมการกลั่นกรอง พอช.

ประสบการณ์ทำงาน

- เกษตรกร
- แก้ไขปัญหาเครือข่ายที่ดิน ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

ความรู้ความเชี่ยวชาญ

ดูแผนที่ตรวจสอบการออกเอกสารสิทธิ์ที่ดิน

นางวรรณทิภา ปัญญากรณ์

วันเดือนปีเกิด ๔ พฤษภาคม ๒๕๔๔

ที่อยู่ ๔๔๙ ม.๑๑ ต.แม่ตืน อ.ลี้ จ.ลำพูน

เบอร์โทร ๐๘๘-๔๑๔๓๓๓๐

การศึกษา ปริญญาตรี ครุศาสตร์ มสธ.

บทบาท/ตำแหน่ง เกษตรกรปราชญ์ชาวบ้าน / ข้าราชการบำนาญ

ประวัติ/ประสบการณ์การทำงาน

- ข้าราชการบำนาญ(ข้าราชการครู)
- ประธานสหกรณ์การเกษตรแม่สันจำสม
- เป็นเกษตรกรทำเกษตรเคมีหลังล้มเหลว
- หัวหน้าโครงการวิจัยเกษตรทางเลือก เกษตรอินทรีย์ลุ่มน้ำลี้
- วิทยากรศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ลุ่มน้ำลี้
- ปัจจุบันทำสวนเกษตร(ลำไย และพืชหลากหลาย)

ความรู้ความเชี่ยวชาญ

ทำเกษตรอินทรีย์ในฟาร์ม เกษตรอินทรีย์ลุ่มน้ำลี้ มุ่งองค์ความรู้การทำลำไยอินทรีย์ การปลูกผัก
การจัดการฟาร์ม

ประวัติหัวหน้าโครงการ

นายไมตรี นันตะจันทร์ (หัวหน้าโครงการวิจัย)

วันเดือนปีเกิด ๒๓ มกราคม ๒๕๔๘

ที่อยู่ ๑๐๗ ม.๒ ต.ป่าซาง อ.ป่าซาง จ.ลำพูน

เบอร์โทร ๐๘๔-๑๕๑๘๘๘๘๑

การศึกษา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

บทบาท/ตำแหน่ง นักพัฒนาอิสระ / ข้าราชการบำนาญ/เกษตรกร

ประวัติ/ประสบการณ์การทำงาน

- พัฒนาการตำบล
- เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สนง.เกษตรและสหกรณ์ จ.แม่ฮ่องสอน
- คณะกรรมการสถาบันวิจัยหริภุญชัย